

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

NATHANIEL HAWTHORNE'UN KIZIL DAMGA ROMANI İLE
KATE CHOPİN'İN UYANIŞ ROMANININ
SIGMUND FREUD'UN PSİKANALİTİK KURAMI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze EĞRİ (DEMİRCİ)

Ankara - 2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

NATHANIEL HAWTHORNE'UN KIZIL DAMGA ROMANI İLE
KATE CHOPİN'İN UYANIŞ ROMANININ
SIGMUND FREUD'UN PSİKANALİTİK KURAMI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze EĞRİ (DEMİRCİ)

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Belgin ELBİR

Ankara - 2008

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI ANABİLİMDALI

NATHANIEL HAWTHORNE'UN KIZIL DAMGA ROMANI İLE
KATE CHOPİN'İN UYANIŞ ROMANININ
SIGMUND FREUD'UN PSİKANALİTİK KURAMI AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Belgin ELBİR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağımı gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. 27/05/2008

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı
Gamze EĞRİ (DEMİRCİ)

(İmzası)

İÇİNDEKİLER

BÖLÜMLER

I. GİRİŞ	1
II. KIZIL DAMGA ROMANININ PSİKANALİTİK KURAM AÇISINDAN İNCELENMESİ	12
III. UYANIŞ ROMANININ PSİKANALİTİK KURAM AÇISINDAN İNCELENMESİ	54
IV. SONUÇ	112
V. ÖZET	119
VI. ABSTRACT	120
VII. KAYNAKÇA	121

GİRİŞ

Bu tezde Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* adlı romanı ile Kate Chopin'in *Uyanış* adlı romanı psikanalitik bir bakış açısıyla incelenecektir. Romanların incelenmesinde psikanaliz kuramları kullanılacak ve tez bu teoriler ışığında oluşturulacaktır. Bu çalışma sırasında romanların bazı bölümlerinin ayrıntılarıyla incelenmesinde, gönderme yapılması durumunda, simge, sembol ve metaforların romanların bütünüyle ilişkilendirilmesinde formalist (biçimci) yaklaşımdan da faydalanılacaktır. Yapılacak psikanalitik yorumlar, eserlerin içeriğini, sembolik anlamlarını ve karakterlerin iç dünyalarını algılamada okura yardımcı olacaktır.

Tezin oluşturulması sürecinde kullanılacak psikanalitik yaklaşımda, Avusturyalı bir ruh doktoru olan ve psikanalizin kurucusu olarak bilinen Sigmund Freud'un teorilerinden yararlanılacaktır. Bu yazarın *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd* adlı eseri ayrıntılı bir şekilde incelenecek, bu eserdeki teori ve kavramlar Hawthorne ve Chopin'in romanlarıyla ilişkilendirilecek, romandaki karakterlerin analizleri yapılacaktır.

Sigmund Freud çalışmalarında bilinç, bilinçaltı, bilinçdışı, ego, id, süper ego, haz ilkesi, libido, ahlâk ilkesi, gerçeklik ilkesi gibi kavramları tartışmıştır. Ayrıca cinsellik, bastırma, saldırganlık ve ölüm dürtüleri gibi kavramlar üzerinde de durmuştur. İncelenecek romanların özellikle kadın kahramanları bu kavramlarla birlikte ele alınacak, ayrıntılarıyla analiz edilecektir.

Uyanış ve *Kızıl Damga* romanları başka tezlerde de incelenmiştir. Ancak bu çalışma özgün bir çalışma olacak, romanlardaki önemli simge ve semboller Freud'un psikanalitik terminolojisi ile ilişkilendirilerek bu eserlerin farklı bakış açılarından

yorumlanmaları sağlanacaktır. Bu romanlar hakkında birçok eleştirmen yorum yapmıştır. Ancak bu tez, eleştirmenlerin düşüncelerinden bir ölçüde yararlanılarak, hazırlayanın kendi fikir ve düşüncelerinden oluşan özgün bir çalışma olacaktır.

Bu çalışmanın amacı Freud'un psikanalitik kuramında kullandığı kavramlar yoluyla romanların karakterlerinin iç dünyalarını ve bu dünyalarındaki gelişimlerini, romanların geçtiği toplumların özelliklerini, cinsellik ve kadın kavramının 18. yüzyıl romanı olan *Kızıl Damga* ve 19. yüzyıl romanı olan *Uyanış*'ın geçtiği toplumlarda nasıl karşılandığının incelenmesidir. Farklı dönemlerde yazılmış olan bu romanların birlikte ele alınması da farklı dönemlerdeki toplumların kadına ve cinselliğe karşı bakış açılarının nasıl olduğu, aradaki yüzyılda toplumların tutumlarında ne gibi değişiklikler olduğunun anlaşılması açısından okura yardımcı olacaktır.

Kızıl Damga ve *Uyanış* romanları Freud'un psikanalitik yaklaşımı açısından incelenmeye uygun romanlardır. Romanlardaki karakterlerin özellikleri Freud'un psikanalitik terapi sürecinde incelediği hastalarının özellikleri ile bağdaştırılarak incelenmeye elverişlidir. Karakterlerin iç dünyalarının incelenmesinde Freud'un hastaları ile ilgili olarak söylediklerinden yararlanmak mümkündür. Ayrıca romanlardaki toplumların baskıcı, erkek egemen, kuralcı ve acımasızlık özellikleri Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd* adlı eserinde bahsettiği cinsellik, duygu ve tutkuları bastırma, Oedipus kompleksi, bastırılmış duyguların dışa vurumu gibi birçok kavramı açısından da irdelenmeye uygundur. Bu yaklaşım doğrultusunda yapılacak inceleme ile romanların geçtiği dönemlerdeki toplumların özellikleri ve kadınların toplumdaki yerlerinin anlaşılması da mümkündür. Öyleyse, söz konusu romanların karakterleri, toplum yapıları ve içerikleri açısından Freud'un psikanalitik kuramı doğrultusunda analiz edilmeye elverişli oldukları söylenebilir.

Psikanaliz yıllardır edebiyat eserlerinin incelenmesinde kullanılmaktadır. Birçok eleştirmen, edebi eserleri incelerken Freud'un psikanalitik kavramlarından faydalanmıştır. Bunları kanıtlamak için psikanalitik yaklaşımın ortaya çıkışı ve psikanaliz ile edebiyat arasındaki ilişkinin incelenmesi, okura bu yaklaşımın kavramlarından yararlanılarak, romanların içeriklerinin daha iyi anlaşılacağını gösterecektir.

İnsan davranışlarını ortaya çıkaran nedenlerin neler olduğu tarih boyunca insanların ilgisini çekmiştir. Bu konuda birçok araştırma yapılmıştır. 20. yüzyılın başlarında Sigmund Freud, ruhsal davranışları mantıklı nedenlere bağladığını savunan tezler ortaya çıkarmıştır. İleri sürdüğü psikanalitik kuram, normal ve normal dışı davranışları anlamaya yardımcı olan model ve teoriler sunmuştur. Freud, psikanalizi bir terapi olarak çıkarmıştır. Prof. Dr. Yılmaz Özbek, "Psikanalitik ve Biyografik Yöntemin Ayırılmazlığı Üzerine" adlı makalesinde, "Psikanalitik yöntemle yapılan tedavinin amacının, bilinçdışında yatan çelişki ve gerçeklerin bilinç düzeyine çıkarılıp, çözüme ulaştırmak" olduğunu savunur (Özbek, 2007 14). Özbek, aynı makalesinde Freud'un psikanalizi edebiyatın, edebiyatı da psikanalizin hizmetinde kullandığını iddia eder (7).

Freud'un teori ve denemeleri edebiyat eleştirmenlerine iyi bir kaynak oluşturmuştur. Edebi eserler bu yaklaşım ile farklı bir bakış açısından incelenmeye başlanmıştır. Roger Webster, *Studying Literary Theory* adlı kitabında "Birçok sanat yapıtı, psikanalizi devreye sokmadan gerçek yaşamdan yansımalar olan kurmaca gerçekliği tam olarak çözümleyemez" fikrini savunmuştur (Webster, 1990 85).

Psikanalitik eleştiri yapılırken, psikanaliz alanında elde edilen sonuçlar ve veriler kullanılarak edebiyat ürünleri yorumlanmaya çalışılır. Özbek'in bu konudaki görüşleri şöyledir:

Bir ruh doktoru hastanın bilinçaltını aydınlatarak hastayı etkileyen öğeleri belirlemeye nasıl çalışıyorsa, edebiyat eleştirmenleri de yapıtlardaki kurmaca kahramanların bilinçaltını ve dolayısıyla metnin arka planını aydınlatmak için psikanalizin birikimlerini kullanır. (7)

Psikanalitik yöntemde dili kullanma ve karşılıklı iletişimin önemi büyüktür. Tedavi sürecinde hasta ile doktor arasındaki iletişim sonucunda, hastanın durumundaki gelişim gözlemlenir. Bu bilgiden yola çıkarak Webster, "Psikanalizin edebiyata uyarlanmaya olan yatkınlığının nedeni dil ile olan ilişkisidir" iddiasında bulunur (88). Psikanalitik yöntemde hasta doktoruna hikâyesini anlatır. Sakladığı ya da bastırıldığı duygularını sözleriyle aktarmaya başlar. Hasta ile analist arasında geçen diyalogların önemi büyüktür. Eserin yaratıcısı, bir hastanın kendi hikâyesini sözlerle ifade etmesi gibi eserini yaratır ve okuyucu da eserin altında yatan gerçekleri çözmeye çalışır. Böyle bir durumda, hasta ile analist arasındaki diyalog, eserin kendisiyle okuyucusu arasında geçer. Yılmaz Özbek, psikanalitik yöntemin amacı hakkında şunları söylemiştir:

Psikanaliz yönteminin amacı yazarı tanımak değildir. Amaç, yapıtı tanımaktır. Ancak bunun için yazarı da tanıyıp, yapıtla yazar arasındaki bağı da kurmak gerekir. Çoğunlukla yazarın biyografisini bilmeden yapıtı yorumlamak ve çözümlmek araştırmacıyı tutarlı sonuçlara götürmeyebilir. (8)

Şu da belirtilmelidir ki, biyografi dikkate alınmadan da psikanalitik çözümler yapılabilir. Psikanalitik yöntem okurun yalnızca yazarın iç dünyasını algılaması için kullanılmaz. Her yazarın kendi dünyasını yansıtan eserler oluşturduğu da söylenemez. Yılmaz Özbek bu fikri destekleyecek bir görüş sunmuştur. Özbek'e göre, "Arthur Schnitzler kendisi çok sağlıklı olduğu halde, eserlerinde hasta ruhlu figürler yaratmıştır. Bunu psikoloji bilgilerinden faydalanarak yapmıştır" (9). Bu öyküleri inceleyen bir eleştirmen yapıtın anlaşılması ve çözümlenmesi yolunda sunulan bu materyallerden, yazarın hasta ruhlu bir insan olduğunu savunamaz. Eserlerin, yazarın kendi ruhunun tamamen yansıması olduğu söylenemez.

Psikanalitik yaklaşım yöntemi önceleri edebiyat eserini oluşturan yazarın kişiliğini çözümlene amacıyla kullanılırdı. Ayrıca karakterler de yazarla olan ilişkileriyle araştırılırdı. Örneğin Özbek, Freud'un arkadaşı Marie Bonaparte'ın, Edgar Allan Poe'nun hikâyelerindeki karakterleri incelemiş ve Poe'nun bilinçaltında yatan düşünce ve geçmiş deneyimlerini eserlerine ve karakterlerine nasıl yansıttığını göstermiş olduğundan bahseder (10).

Bu yaklaşıma göre, edebiyatla psikanaliz arasında şöyle bir bağ kurulabilir: Psikanalizde hekim hastanın bilinçaltındaki gerçekleri aydınlatmaya çalışırken, edebi alanda da eleştirmen yapıtın altında yatan anlamları bulmaya çalışır. Bu durum, edebiyat ve psikanaliz arasındaki ilişkinin bir başka boyutudur.

Meredith Anne Skura *The Literary Use of the Psychoanalytic Process* adlı kitabında, "Psikanalitik yöntemle edebiyat arasındaki ilişkide eleştirmen psikanaliz ile, eserin kendisi de hasta ile bağdaştırılabilir" yorumunu yapmıştır (Skura, 1981 13). Bir psikanalistin görevi nasıl bilinçsiz bir şekilde ortaya çıkan tavrın, davranışın ve tepkilerin kökenine inmek ise; bir eleştirmenin görevi de metnin duyumsatmak

istediklerine aracılık etmektir. Metnin arka planı da metnin bilinçaltı olabilir. Psikanalist hastanın ruh dünyasını aydınlatarak çözüm üretir; eleştirmen de metnin altında yatan anlamları bulup çıkarır.

Psikanaliz ile edebiyat ilişkisini başka bir açıdan ele alırsak “edebi eserlerin okuyucusu ile psikanalistin rolünü de birbirine benzetebiliriz” (Holland, 1992 87). Hem psikanalist hem de okuyucu anlatılan hikâyelerle ilgilenir. Psikanalist, hastasının hikâyesini dinleyip, bugün hakkında yorum yapar. Edebiyat eserlerinde de okuyucu bir dedektif gibi hikâyeyi okur, geçmişin izlerini sürerek bugünü anlamaya çalışır. Kurmacalardan yola çıkarak gerçekleri bulmaya çalışır.

Psikanalist-hasta ilişkisi ve okuyucu-eser ilişkisini Roger Webster bir başka yönden ele almıştır:

Hasta bilinçaltındaki bastırılmış istek ve korkularını hekime aktarırken, karşı taraftan da bir aktarım gerçekleşir. Hekim de hastaya kendi bilinçdışı istek ve çatışmalarına dayalı tepkiler verir. Böylece hekim de istek ve korkularını açığa vurmuş olur. (87)

Öyleyse bu durumda sadece hasta değil, hekim de analiz edilmiş olur. Bu düşünce edebiyata uyarlanırsa, eleştiride sadece eser değil, okuyucu da incelenmiş olur fikri ortaya çıkar:

Eserdeki düşüncelere karşı verdiği tepkilerle okuyucu kendi kişiliğini yeniden keşfetmiş olur. Öyleyse anlam sadece eserden ya da hastadan çıkarılmaz. Anlam, eser ile okuyucu, hasta ile analist arasındaki ilişki ve karşılıklı etkileşim sonucunda ortaya çıkar. (Webster 87-88)

Edebiyat eserlerinin hayal ürünü sonucu ortaya çıktığı bilinen bir gerçektir. Özbek, makalesinde Erich Fromm’un bilinçaltı kavramı konusundaki düşüncesinden

bahseder. Fromm'a göre "bilinçaltı, yaratıcılığın ve üreticiliğın kaynağıdır" (15). Bir eserin oluşumunda ilk basamağı hayaller, fanteziler ve düşlerin oluşturduğu savından yola çıkılırsa, psikanalitik yaklaşımın yapıtı irdelemede ne kadar önemli olduğu ortaya çıkar. Fanteziler gerçeklik ilkesinden kopup, haz ilkesine yaklaşma sonucunda oluşur. Bu gerçekten yola çıkılarak psikanalitik bir terim olan fantezinin, eser yazarlarına uyarlanabileceğı söylenebilir. Yazarlar da hastaların fantezilerini anlatması gibi kendi fantezilerini, haz ilkesine eğilimli yönlerini eserlerine yansıtıyor olabilirler.

Freud'un rüya yorumlamaları da psikanalitik yaklaşımda önemli yer tutar. "Freud'a göre rüyalar bastırılmış istek ve arzuların doyumudur" (Skura 20). Yazar da bu arzularını bilince yapıtları yoluyla getirir. Freud, rüyalardaki sembollerin çözümüyle ilgilenir. Edebi eserlerde anlatılanlar da simge ve semboller gibi çözümlenir. Norman N. Holland "A Psychoanalytic Critic" adlı makalesinde edebi metinleri maskeli, gizli sistemlere benzeter (84). Okuyucunun görevi, bu sistemdeki kodları çözmektir.

Psikanalitik yöntemin edebiyata uyarlanmasında ortaya bazı zorluklar çıkabilir. Psikanalitik yöntemi edebi eserlere uygulamak kolay olmayabilir. Çünkü "bu yöntem için eleştirmenin psikolojiye egemen olması, Freud'un öğretisinin temel dayanaklarını bilmesi gerekir" (Skura 17). Psikanalizi anlayabilmek için Freud'un terimlerinin çoğunu bilmek gereklidir. Freud, makalelerinde çelişkili ifadeler kullandığı için, bu terimlerin ve kavramların tam olarak anlaşılması oldukça güçtür.

Freud, psikanaliz alanındaki bilimsel çalışmalarını yaparken edebiyat eserlerinden ilham alır. "Öğrencilerine ve kendisi gibi diğer analistlere, çalışmalarına edebiyatı da dâhil etmelerini önerir. Ancak, çalışmalarında psikanalizi kullanan çok

az edebiyat eleştirmeni vardır” (Skura 1). Bu durum psikanalizin anlaşılması zor bir yöntem olduğunun bir göstergesi olabilir.

Meredith Skura, edebiyat eleştirmenlerinin bir kısmının diğer eleştirmenlerin, yalnızca bilinçaltı kavramı ile uğraşan bir yaklaşım yöntemi ile neden bu derece ilgilendiklerini anlayamadıklarını söylediklerini belirtir (1-2). Ancak buna da mantıklı bir cevap verileceğini savunur: “Psikanaliz sadece bilinçaltının ortaya çıkarılması anlamına gelmez. Sadece geçmiş deneyimlerle ya da hastalıklarla da ilgilenmez. Freud’un amacı, hastaların kendilerini ifade ederek bilinçli hale gelme süreçlerini incelemektir” (2). Bu süreçte de edebi eserlere uyarlanmaya yatkın birçok model ve teori ortaya çıkar.

Sonuç olarak, disiplinler arası ortaklıkların, içinde yaşadığımız postmodern çağı okumakta, anlamakta ve yorumlamakta araştırmacıya sınırsız olanaklar sağlayabileceği söylenebilir. Bu tezde de romanları anlayıp yorumlamakta edebiyat psikanaliz ortaklığının hem okura hem de eleştirmene büyük ölçüde faydası olacaktır.

Romanların incelenmesine yardımcı olacak ilk kaynak Sigmund Freud’un “Haz İlkesinin Ötesinde” adlı makalesidir. Bu makalede hoşnutsuzluk ve haz kavramları tartışılır. Freud, insan ruhunun her zaman haz ilkesine eğilimli olduğunu düşünür. Haz ilkesi, organizmanın acı ya da ağrıdan kaçarak haz araması ve doyuma oluşmaya çabalamasıdır. Haz ilkesine karşıt olarak gerçeklik ilkesi devreye girer. Haz ilkesinin gerçekleşmemesi ya da ertelenmesi durumlarında kişinin davranışlarında değişiklikler gözlemlenir. Bu makalede insan ruhundaki doğuştan gelen dürtülerden ve bunların bastırılmasından da söz edilir.

Makalede ele alınan bir diğer konu da rüyaların incelenmesi ve bunların sembolik anlamlarıdır. Ayrıca rüyalarda yaşanan yineleme zorlantısı ve rüyaların haz doyurucu nitelikleri hakkında da bilgi verilir. Ruhsal aygıtın çalışma yöntemi ele alınarak bir buçuk yaşındaki bir çocuğun “fort/da” adlı oyunuyla edilgen bir durumdan aktif duruma geçiş isteği ve haz ilkesine ulaşma çabası da açıklanır.

Freud’un hastalarının bilinçdışında bulunan olayları bilinç yüzeyine nasıl çıkardığı tartışılır. Aktarım, bastırma gibi kuramlardan bahsedilir. Freud’un kişinin geçmişiyle uzlaşması için yapması gerekenler konusundaki fikirleri sunulur. Daha sonra “Ego ve İd” adlı makalede derinlemesine tartışılacak olan “bilinç” ve “bilinçdışı” kavramlarından bahsedilir.

Makalenin sonraki bölümlerinde Freud amiplerden insanoğluna kadar uzanan bir yolculuğa çıkar. Bu bölümlerde Freud’un hayatın inorganik maddeden nasıl doğduğu konusundaki görüşlerinden sonra yaşam ve ölüm temalarıyla eser sonlandırılmıştır. İnsan zihni biyolojik olarak ele alınıp, zihnin çalışma yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda insanların inorganik olana dönme istekleri tartışılmış, yaşam ve ölüm içgüdülerinden bahsedilmiştir. Makale, her canlının ölümlü olduğu, yaşamın amacının ve tüm hedefinin ölüm olduğu fikrinin öne sürülmesiyle sona ermiştir.

Romanların incelenmesinde kullanılacak diğer makale “Ego ve İd”, yukarıda bahsedilen kavram ve düşüncelerin bir devamı niteliğindedir. Freud, ilk makalesinde ele aldığı kavram ve düşüncelerini “Ego ve İd”de daha da geliştirerek açıklamaya çalışmıştır.

Bu makalede Freud’un iki temel varsayımından bahsedilir bunlar, zihinsel nitelikleri kapsayan bölmesel varsayım ve yapısal varsayımdır. Bölmesel varsayımda

bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı kavramlar açıklanır. Freud'a göre bilinç, mantıksal düşüncenin egemen olduğu bölmedir. Bu bölmede duygu, düşünce ve anılardaki neden, sonuç, zaman ve yer bağlantıları gerçeğe uygun olarak kurulur. Bilinç öncesi bölme, insanın bilincinde ayırt edemediği birçok düşünce ve anıları bir çaba ile bilinç yüzeyine çağırabildiği bölmesidir. Bilinçdışı bölme ise kişinin özel çabası ile bile çağrılmayan, farkına varılamayan yaşantıların saklı olduğu zihinsel bölmedir.

Yukarıda bahsedilen bölmesel varsayımların yapılan zihinsel içerik ve süreçleri açıklamada yetersiz olduğunu düşünen Freud, "Ego ve İd" makalesinde ikinci varsayımı olan yapısal varsayımı öne sürer. Buna göre ruhsal aygıt üç soyut yapıdan oluşur. Bunlar alt benlik (İd), benlik (ego) ve üst benlik (süper ego) tir.

Freud'a göre alt benlik, kişinin bilinçaltıdır ve içgüdülerin, hayvansal istek ve tutkuların toplandığı, haz ilkesinin egemen olduğu alandır. Haz ilkesi egemen olduğu için, kişi kendisine haz verecek her şeyi kesinlikle gerçekleştirmek ister. Ben, kişinin bilinç alanıdır. Dış dünya ile ilişkileri ayarlayan, kişinin içinde bulunduğu çevreye uyabilmesini sağlayan, gerçeklik ilkesinin egemen olduğu alandır. Burada gerçeklik ilkesi egemen olduğundan, ben, alt benin istek ve dürtülerini dış dünyaya uyabilecek, çevre tarafından kabul edilebilecek şekilde ayarlar. Üst ben ise kişinin vicdanının, ideallerinin bulunduğu alandır. Ana babadan, toplumdan alınan töreler, gelenekler, değer anlayışları, iyilik ve kötülükle ilgili yargılar bu alandadır. Kişinin doğruyu yanlıştan ayırt edebilmesini sağlayan üst bendir. Bu bakımdan beni ve alt beni denetler, eleştirir, hatta cezalandırır.

Freud bu üç zihinsel sürecin uyumlu olarak çalışması gerektiğini savunur. Aksi takdirde, kişide türlü ruhsal rahatsızlıklar oluşabileceğini belirtir. Bu bağlamda, bu süreçlerin uyumlu çalışmadığı durumlarda kişide ortaya çıkabilecek ruhsal

rahatsızlıkların psikanalitik yaklaşım yöntemi ile tedavisi ortaya çıkar. Tezde incelenecek romanların karakterlerinde de bu tür rahatsızlıklar görülmektedir ve bu rahatsızlıklar araştırmacı tarafından psikanalitik yöntemlerle incelenmeye elverişlidir.

KIZIL DAMGA ROMANININ PSİKANALİTİK KURAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kızıl Damga romanı kitabın yazılmasına nasıl karar verildiği konusunda yapılan uzun bir açıklama ile başlar. İsimsiz anlatıcı Salem’de bir gümrük dairesinde memur olarak çalışmaktadır. Dairenin tavan arasında birtakım belgeler bulur. Bunların arasında altın işlemeli kırmızı bir kumaş parçası bulur. Bu parçanın üzerinde “A” harfine benzer bir şekil bulunmaktadır. Bu kumaş parçasının yanında el yazısı ile yazılmış bir de metin vardır ve bu metinde ikiyüz yıl önce gerçekleşmiş bir olay anlatılmaktadır. Romanın anlatıcısı memurluk işini kaybettikten sonra bu yarım kalmış metindeki olayları toparlayıp ortaya bir hikâye çıkarmaya karar verir ve böylece *Kızıl Damga* romanı oluşur.

Hikâye 17. yüzyılda bir Püriten yerleşim yeri olan Boston’da başlar. Romanın baş kahramanı Hester Prynne genç bir kadındır ve ilk sahnede hapishanenin önündeki platformda kucağında çocuğuyla okurun karşısına çıkar. Göğsündeki kızıl “A” harfi dikkat çekicidir. Etrafı kalabalıktır ve herkes onu seyretmektedir. Kalabalıktan gelen seslerden Hester’in zina suçundan dolayı cezalandırıldığı öğrenilir. Kendisinden yaşça büyük olan kocası onu Amerika’da bırakmış ancak geri dönmemiştir. Kocasının denizde kaybolduğu söylentileri yayılmıştır. Hester bu arada kimliği bilinmeyen bir insanla yasak bir ilişkiye girmiş ve bu adamdan bir çocuk dünyaya getirmiştir. Hester tüm ısrarlara rağmen bu günahın ortağı olan kişiyi açıklamaz ve göğsündeki kızıl damgayı ömrünün sonuna kadar bir “utanç simgesi” olarak taşımaya mahkûm edilir.

Bu arada kalabalığın içinde Hester'in kocası görünür. Kocası hayattadır ve karısının zina suçundan yargılandığı gün Boston'a geri dönmüştür. Kendisini Roger Chillingworth olarak tanıtır ve yabancı bitkilerden farklı ilaçlar üretme konusunda uzman olduğunu söyler. Boston'a yerleşir ve karısı ile yasak ilişki yaşayan adamı bulup ondan intikam almaya yemin eder.

Bu olayın üzerinden yıllar geçer. Bu arada Hester geçimini terzi olarak sağlamaktadır. Çocuğu Pearl inatçı, garip tavırlara sahip bir çocuk olmuştur. Toplum tarafından dışlandıkları için Boston'un yamaçlarında küçük bir kulübede yaşamaktadırlar. Boston toplumunun ileri gelenleri bir ara Pearl'ü Hester'dan almaya ve ona iyi eğitim verebilecek bir kuruluşa yerleştirmeye niyetlenirler. Ancak Arthur Dimmesdale adlı genç, iyi kalpli ve toplum tarafından çok sevilen bir din adamı bu duruma engel olur ve anne kızı birbirinden ayırmaz.

Dimmesdale, gizli bir vicdan azabı çekiyormuş gibi görünür. Kalbinde taşıdığı bir sırrı ve bu sır onu çok rahatsız ediyor, ona işkence çektiriyormuş gibi bir hali vardır. Chillingworth bu durumdan şüphelenir ve şifa verici ilaçlar hazırlayan bir doktor olarak rahibi iyileştirme görevini üstlenir. Onunla aynı eve bile yerleşir. Çünkü bu garip tavırlarının nedenini her an onunla birlikte yaşayarak çözebileceğini düşünür.

Chillingworth, rahibin çektiği ızdıraplarla Hester'in sırrı arasında bir ilişki olabileceğinden şüphelenip, rahibi daha da dikkatlice incelemeye alıp ondan gerçekleri öğrenmeye çalışır. Bir gün, rahip uyurken, Chillingworth rahibin göğsündeki bir işareti fark eder ve şüphelerinde yanılmadığını anlar. Artık karısının sevgilisinin Rahip Dimmesdale olduğuna kesin karar vermiştir.

Geçen süre içinde Hester hayırsever işlerle uğraşır. Kendi halinde, sessiz, sakin ve alçak gönüllü bir kadın olarak toplum içinde saygınlık kazanır. Zor durumda olan fakirlerin yardımına koşar.

Bir gece Hester ile Pearl bir cenaze evinden kendi evlerine dönerken, Rahip Dimmesdale’i günahlarından dolayı kendini cezalandırmak için platforma çıkmış olarak görürler. Pearl, rahipten Hester ile aralarındaki ortak günahı toplum önünde açıklamasını ister. Ancak rahip, Pearl’ün bu isteğini reddeder. Bu konuşmanın üzerine gökyüzü, gecenin o saatinde korkunç bir ışıkla aydınlanır ve rahip gökyüzünde kıvıll bir “A” harfi görür. Rahibin sağlığı bu görüntü üzerine iyice bozulur.

Rahibin psikolojik durumunun günden güne kötüye gittiğini gören Hester, Chillingworth ile konuşarak ondan rahibe daha fazla eziyet etmemesini ister. Çünkü rahibin günahını anlayan Chillingworth, ona vicdan azabı çektirmek için elinden geleni yapmaktadır. Ancak Chillingworth, Hester’in söylediklerine kulak asmayıp kararında dönmeyeceğini belirtir.

Romanın sonlarına doğru okur, Hester ile Dimmesdale’in ormanda buluşma sahnesine tanık olur. Eski sevgililer gemiyle Avrupa’ya kaçıma kararı verirler. Bu karar üzerine ikisi de çok rahatlar. Hester ilk kez kıvıll harfi göğsünden çıkarır ve saçlarını açar. Derenin kenarında oynamakta olan Pearl, Hester kıvıll damgayı çıkarınca onu tanıyamaz ve inatçı bir tavır takınır. Annesiyle bütünleşen “A” harfinin çıkarılması onu hiç memnun etmemiştir.

Geminin gelmesine bir gün kala, rahip hayatındaki en etkili vaazını verir. Bu arada Chillingworth, Hester ile Dimmesdale’in planını öğrenmiştir ve aynı gemide kendisine de yer ayırtmıştır. Rahip son vaazından sonra Hester ve Pearl’ü platformun

üzerinde görür ve kendisini aniden onların yanına atarak suçunu tüm topluma itiraf eder. Bu itiraftan sonra hemen orada son nefesini verir. Chillingworth de intikam alma işini tamamlayamadığı için bir yıl sonra kahrından ölür. Hester ve Pearl Boston'dan ayrılırlar ve kimse onlar hakkında yıllarca hiçbir şey öğrenemez. Yıllar sonra Hester Boston'a tek başına döner. Göğsündeki kızıl damgayı hala taşımaktadır. Eski kulübesine yerleşir ve kendini hayır işlerine, insanlara yardım etmeye adar. Ara sıra Avrupalı bir aristokratla evlenen Pearl'den mektuplar alır. Yıllar sonra Hester ölür. Roman, rahibin ve Hester'in, üzerinde kızıl "A" harfinin yazılı olduğu tek bir mezar taşını paylaştıkları söylentisiyle son bulur.

Kızıl Damga romanı hakkında verilen bilgilerden yola çıkılarak, romanın içeriğinin, toplum yapısının, karakterlerin özelliklerinin ve karşılaştıkları sorunların incelenmesinde Freud'un psikanalitik yaklaşımından büyük ölçüde yararlanılabileceği görülmektedir. Özetten anlaşılacağı üzere, karakterlerde baskın olan ego, id ve süper ego gibi zihinsel bölmeler ve bu bölmeleri temsil eden kişiler, psikanalitik yaklaşım doğrultusunda incelenmeye uygundur. Kişilerin bilinçaltında yatan tutku, arzu ve korkularını ortaya çıkarmada bu yöntem aydınlatıcı olabilir. Freud'un psikanalitik terapi sürecinde, bilinçaltındaki saklı duygularını uyandırmak için hastalarına uyguladığı tedavi yöntemleri, romandaki karakterlere ve hatta eserin kendisine de uygulanmaya elverişlidir. Karakterlerde baskın olan ölüm ve cinsellik dürtüleri de bu yaklaşım doğrultusunda incelenebilir. Freud'un "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı makalesinden yola çıkılarak haz ilkesi, gerçeklik ilkesi ve ahlâk ilkesinin romanlardaki karakterlerin gelişimini nasıl etkilediği, onları nasıl hayal kırıklığına uğrattığı ve kişilerin içlerinde bu ilkelerin çatışması da incelenebilir. Ayrıca Freud'un çocuk psikolojisi hakkındaki düşünceleri, çocukların içlerinde

bastırdıkları duyguları oyunlarında yansıtmaları ve bu oyunları sürekli tekrarlamaları da romanın çocuk karakteri olan Pearl'e uyarlanabilir. Son olarak, toplumun gerçekleri ve yapısının Freud'un "Ego ve İd" adlı makalesinde bahsettiği Oedipus kompleksindeki baskıcı baba modeline uyarlanıp, okura sunulmaya elverişli olduğu söylenebilir.

Görüldüğü gibi, psikanalitik kuram yardımı ile *Kızıl Damga* romanındaki birçok karakter, olaylar ve semboller incelenebilir; karakterlerin iç dünyaları aydınlatılıp, eserin altında yatan farklı anlamlar açığa çıkarılabilir. Psikanalitik yaklaşım doğrultusunda incelenmeye elverişli olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, söz konusu romanın "bilinçaltındaki gerçeklerini ortaya çıkarmak" amacıyla ayrıntılarıyla analiz edilmesi ve bu yaklaşıma uygunluğunun kanıtlanması gerekmektedir.

Kızıl Damga romanı Gümrük Dairesi adlı bir bölümle açılır. Bu bölümün psikanalitik kuram açısından önemi, burada ortaya çıkacak olan "A" harfinin pek çok yorumla açık olması ve eserin bilinçaltındaki gerçeklerinin yüzeye çıkarılması konularında aydınlatıcı olmasıdır. Bu bölümde okura romanın hikâyesinin nasıl oluştuğu anlatılır. Anlatıcı bir gümrük dairesinde memur olarak çalışırken, salonun bir köşesinde eski dönemlere ait belgeler bulur. Bu belgelerden birisi sararmış ve yıpranmış bir parşömen kâğıdına sarılmış bir pakettir. Bu paket anlatıcının dikkatini çeker ve paketin okunması ile birlikte romanın konusu belirlenir. "Paketin görünüşünde insanın merakını çeken bir şey vardı. Üzerine geçirilmiş solmuş kırmızı bandı çözerken gizli bir hazinenin gün ışığına çıkacağını umuyormuş gibi heyecanlanıyordum" (Hawthorne, 2005 35).

Anlatıcı bu paketin içinden “iyi cins ipekten eski ve solmuş” bir kumaş parçası bulur (Hawthorne 36). Bu kumaşın üzerinde altın sırmayla işlenmiş bir şeyler olduğunu fark eder. Kumaş çok eskidiği, rengi atmış olduğu ve bazı yerleri koptuğu için anlatıcı üstündeki şekli anlamakta zorluk çeker. Ancak dikkatle incelediğinde üstündeki şeklin “A” harfi olduğunu fark eder. “Tuhaftır çok ilgimi çekmişti, gözlerimi bu yıpranmış kırmızı “A” ya dikmiş öylece kalakalmıştım. Derin bir anlamı ve yoruma açık olduğundan nedense pek emindim” (Hawthorne 37).

Bu kumaş parçası çok eski bir döneme ait olduğu için, anlatıcının geçmişte kalmış bir olayı araştırarak okuyucuya sunacağı tahmin edilebilir. Freud’un psikanalitik kuramına göre bu romanın anlatıcısı bir psikanaliz, “A” harfi de altında derin anlamlar ve sırlar saklayan bir hasta olarak düşünülürse, anlatıcının bu harfin derinliklerinde yatan hikâyeyi bulmaya çalışarak okuyucuya sunacağı söylenebilir.

Anlatıcıya bu hikâyeyi keşfetmesinde yardımcı olacak şey ise Jonathan Pue adlı bir memurun kendi el yazısıyla yazdığı belgeler olacaktır. Anlatıcı bu harfi incelerken birden gözü kumaşın üzerine sarılmış rulo biçimindeki sararmış kâğıda takılır. Bu kâğıtta bulunan harfle ilgili olay Bay Pue tarafından anlatılmıştır. Anlatıcı bu yarım düzine kâğıdı dikkatle okur ve bu bilgilere dayanarak bu romanı oluşturmaya karar verir. Romanı yazarken anlatıcı, kendi duygu ve düşüncelerini de romana yansıttığını belirtir:

Gene de öyküyü hazırlayıp geliştirirken ve içinde yer alan karakterlerin etkisi altında kaldıkları duygu ve tutkuların nedenlerini açıklamaya çalışırken ihtiyar Pue’nun yarım düzine kâğıdın üzerine karaladıklarının dışına çıkmadığımı düşünmenizi istemem tabii. Tam tersine o yorumlarda anlattığım her şey doğrudan kendi imgelemimden

çıkmişçasına özgür davrandım. Belirtmeye çalıştığım, yazdığım öykünün ana hatlarıyla gerçeklere dayandığıdır. (Hawthorne 38)

Görüldüğü gibi, anlatıcı bir harften ve yarım düzine kâğıda yazılmış bir belgeden yola çıkarak 17.yüzyılda Püriten toplumu hakkında bilgi verecektir. Anlatıcının okura geçmişi anlatması hakkında Charles Swann'ın görüşleri şöyledir:

Romanın anlatıcısının aslında yazarın kendisi olduğu düşünülebilir. Hawthorne'un Hester'in hikâyesini yeniden anlatması ve geçmişteki yaşantısını hatırlaması onun geçmişiyle uzlaşması anlamına gelebilir. Öyleyse amaç, hayal gücünü kullanarak geçmişi yeniden yaratmak ve yeniden yaşamaktır. İnsan geçmişiyle uzlaşmalıdır. Hawthorne da bu ilk bölümde Püriten toplumun özelliklerini ve insanlarını eleştirmesine rağmen, yine de geçmişiyle uzlaşmaya çalışmaktadır. (Swann, 1991 78-79)

Freud psikanalizin her şeyden önce bir yorum sanatı olduğunu savunur. Öyleyse anlatıcı "A" harfini yorumlayarak, okuyucuya aktaracaktır. Hastada saklı olan bilinçdışı malzemeyi ortaya çıkarmaya çalışan, analiz yapan bir hekim gibi geçmişin izlerini simgeleyen "A" harfini irdeleyecek, okuyucuya bu bilgileri sunacaktır.

Hikâyenin başlangıcında beklemekte olan bir kalabalık ve açılması beklenen bir hapisane kapısı göze çarpar. Bu imgeler okuyucuya ceza kavramını çağrıştırır. Çünkü hapisaneler insanların suç işlemeleri sonucunda girdikleri yerlerdir. Buradaki hapisane yıpranmış, iç karartıcı, hüznü bir yer olarak tasvir edilmiştir. Kapının üzerine çakılmış demirlerin paslı olması da burasının eski ve köklü bir yapı olduğunun göstergesi olabilir. Kapının demirden olması da Püriten toplumun kanun ve kurallarının katı olduğu, otorite figürlerinin acımasız olduğu ve kanunlara uymayanların cezasının ağır olacağı anlamına gelebilir.

Bu bölümde okur demir kapısı olan kasvetli ve iç karartıcı hapishanenin yanında duran bir yaban gülü ile karşılaşır. “Gül aşkın ve tutkunun sembolüdür” (Chevalier, 1996 84). Bu gül, bir sonraki bölümde ortaya çıkacak olan romanın başkişisi Hester’i sembolize edebilir. Yaşadığı yasak bir aşk sonucunda bir çocuk dünyaya getiren ve bu suçundan dolayı cezalandırılacak olan Hester, roman boyunca bu acımasız ve sert Püriten sistemi içinde tutkuyu, aşkı ve şefkati simgeleyen bir kadın olarak kalacaktır. Böylesine sert ve katı kurallar altında tutkularının esiri olan Hester gibi gül de, demir kapılı, soğuk görünüşlü hapishanenin ortasında inatla güzelliğini korumaya devam etmektedir.

Hester hapishane kapısında belirmeden önce, yazar, okura Püriten toplum hakkında bir takım bilgiler verir. İnsanlar küstahça tavırlar takınıp, Hester hakkında acımasızca konuşmaktadırlar. Hâkimlerin Hester’a verdiği cezayı hafif bulup, onun ölümle cezalandırılması gerektiğini düşünürler.

Hester hapishane kapısından gururlu ve zarif bir şekilde yürüyerek çıkar. “Elbisesinin göğsünde kaliteli kırmızı bir kumaş parçasının üzerinde altın gibi parlayan simli ipekle işlenmiş son derece süslü ve çarpıcı büyük bir A harfi vardır” (Hawthorne 56). Hester “adultery” (zina) anlamına gelen bu harfi göğsünde taşıyıp, pazar yerinde tüm halkın gözleri önünde sergilemek zorundadır. Halk, Hester’in harfi işleyerek gösteriye dönüştürmüş olduğunu düşünüp, tepki gösterir.

Görüldüğü gibi Püriten toplumun üyeleri suçluya acımasızca ve zalimce davranmaktadırlar. Bu düşman toplumda sadece genç bir kadın Hester’in duygularını anlar ve ona acır. “Yavaş olun dostlar, yavaş konuşun! Sizi duymasın. Eminim işlediği harfin her ilmeğinde onun yüreği vardır!” (Hawthorne 58).

Hester, platformda yürüyüp, işlediği günahın bedelini öderken geçmişini düşünür ve okuyucuya geçmiş yaşantısı hakkında bilgiler sunar:

En önemsiz, en ufak ayrıntıları anımsıyor; bebekliği, okul günleri, katıldığı spor etkinlikleri, arkadaş kavgaları, genç kızlığı tek tek gözünün önünden geçerek geçmişindeki birçok önemli olayla birleşiyordu. Her görüntü bir önceki kadar canlıydı; sanki hepsi aynı derecede önemliymiş gibi. Belki de içgüdüsel bir çabayla, aklında kalmış tüm görüntüleri geri getirerek içinde bulunduğu katı gerçeği hafifletip rahatlamayı düşünüyordu. (Hawthorne 61)

Hester'in düşüncelerinden doğduğu köyü, fakir oldukları, geçmiş günlerinin parlaklığı ve asaleti, sevgi dolu annesi, gençliği ve okumuş, yazmış, kültürlü ancak bedensel bir kusuru olan bilim adamı bir eşe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kocasının sol omzunun sağdakinden daha yüksek olduğu ve Hester'i burada bırakıp, bir daha geri dönmediği de öğrenilir. Hester bütün geçmişinin muhakemesini yaparak tekrar platformda yürüdüğü ana döner.

Hester bu sahnede, toplumun acımasız bakışları altında bilinçaltında taşıdığı geçmişin izlerini kendi kendine bilince çıkarmaya çalışır. Bugünü ile ve bugünün gerçekleri ile yaşayabilmesi için geçmişiyse uzlaşması gerekmektedir. Freud'a göre bu durum "Unutulmuş yaşamın bir parçasını yeniden yaşamak şarttır. Bu arada gerçeğin, unutulmuş geçmişin bir yansıması olduğunun da kabul edilmesi gerekmektedir" şeklinde açıklanır (Freud, 2001 32). Hester da içinde bulunduğu gerçeği kabul edip, bu gerçekle yaşamak için geçmişinde yaptığı suçu kabul etmek zorundadır. Hester tutkulu bir kadın olarak kendi cinsel dürtülerine göre hareket

etmiş, haz ilkesini yaşamak için yasadışı bir ilişkiye girmiştir. Bunun sonuçlarına katlanmak için geçmişi ile uzlaşması ve bugünü kabullenmesi gerekmektedir.

Hester'in Freud'un "Ego ve İd" adlı makalesindeki id kavramını, toplumun da süper ego kavramını sembolize ettiği düşünülebilir. Daha önce de söylendiği gibi id, doyuma ulaşmaya ve enerjisini boşaltmaya çalışır. Ahlâk kuralları ve sorumluluklara, yani gerçeklik ve ahlâk ilkelerine önem vermez. Hester da bu günahı işlerken cinsel arzularına engel olamamış, bu olayın gelecekteki sonuçlarını belki de hiç düşünmeden hareket etmiştir. Ancak süper ego olarak düşünülebilecek Püriten toplum acımasızca Hester'i eleştirir, dış dünyanın tehlikeli gerçeklerini gösterir ve ona ömrünün sonuna kadar çekmesi gereken bir ceza verir.

Hester platformda "utancını" sergilerken, kendisini bırakıp yıllarca gelmeyen kocası Roger Chillingworth ile karşılaşır. İronik bir şekilde, karısını orada bırakıp, yıllar sonra Boston'a geri dönen Roger Chillingworth, karısını kucağında başka bir erkekten olma çocukla görür. Chillingworth'un romanın ilerleyen bölümlerinde nasıl tepkiler vereceği gözlemlenecektir.

Ayrıca platform sahnesinde dikkat çeken bir başka unsur da, o toplumun sevilen din adamı Dimmesdale'in garip tavırlarıdır. Boston'daki din adamları Hester'dan kendisiyle birlikte aynı suçu işleyen erkeğin kimliğini açıklamasını isterler. Bunu isteyenlerden birisi de Rahip Dimmesdale'dir. Ancak Hester bunu kesinlikle kabul etmez ve bu suçu, bu utancı tek başına taşımayı kabullenir. Bunun üzerine rahip bir anda acı çekiyormuşçasına elini göğsüne bastırır ve roman boyunca bu hareketini tekrarlar. Aynı hareketi Hester da hapisanenin kapısından çıkar çıkmaz yapmış, kucağındaki çocuğu sıkıca göğsüne bastırmıştır. Bu benzerliğin nedeni, toplum tarafından suç olarak kabul edilen bu ilişkiyi birlikte yaşamış olmalarıdır.

Hester'in platformdaki kalabalığın içinde kocasını gördüğü daha önce söylenmişti. Hester hapishaneye girdikten sonra kendisinin bir hekim olduğunu iddia eden Chillingworth, Hester ile konuşmaya gider. Bu konuşma esnasında Hester'i suçunun ortağını açıklamaya zorlar. Ancak Hester bu ismi açıklamaz. Kocasının ismini de kimseye açıklamayacağına söz verir. Hester ile bu buluşmadan sonra "tüm hastalıkları dine aykırı olmayan yöntemlerle iyileştirmekte uzman olduğu kadar dinsiz vahşilerin ormanda yetişen bitkilerden ve köklerden yaptığı ilaçları üretip kullanmakta da son derece hünerli olduğunu iddia eden" Chillingworth, kendisini karısının suç ortağını bulmaya ve ondan intikam almaya adayacaktır (Hawthorne 73). Chillingworth bu suçluyu bulacağı konusunda kendisine ve Hester'a söz verir. "Onun giysisinde seninki gibi bir kızıl damga olmayabilir ama ben kalbinin üzerindeki damgayı da görürüm" (Hawthorne 78-79).

Hester yıllar sonra hapishaneden çıkar ve New England yarımadasının uç kısmına yakın bir yerde, kimsenin oturup yaşamadığı bir arazide boş duran küçük bir kulübeye yerleşir. Hayatını nakış yaparak sürdürmeye çalışır:

Nakış sanatı o günlerde de şimdi olduğu gibi bir kadının hayatını kazanmak için yapabileceği tek işti. Göğsüne işlemiş olduğu, son derece yaratıcı olduğunu ve parmaklarının ustalığını gösteren 'A' harfi, saraylarda yaşayan asil bayanların bile ilgi ve beğenisine lâyık nitelikteydi. (Hawthorne 84)

O dönemde Püritenlerin aşırı sade giyim tarzından biraz olsun kaçmak isteyen birileri Hester'a kıyafetler diktirmeye başlarlar. Hester nakışlı, süslü kıyafetler tasarlar. Cenaze törenlerinde, ölen kişinin yakınlarının psikolojilerini yansıtan siyah kostümleri yapar ya da kar beyaz örtüleri ağır işlemelerle bezer. Ayrıca bebekler için

de süslü takımlar diker. Hester'in bu becerisi, Püriten halkın ilgisini çeker. Hester, tüm boş zamanlarını dolduracak kadar sipariş alır:

Nakışları Vali Bey'in yakasını, subayların pelerinlerini, hâkimlerin cübbesindeki şeritleri, bebeklerin minik şapkalarını süslüyor, ölülerin tabutlarının içinde kapalı kalarak çürümeye bırakılıyordu. Ancak, saf ve temiz, utangaç gelinlerin pembe yanaklarını örten beyaz duvakları işleme bir kez bile sipariş edilmemişti. Bu, toplumun onun günahını unutup affetmediğinin bir kanıtıydı. (Hawthorne 85-86)

Michael Davitt Bell "Arts of Deception" adlı makalesinde Hester'in nakış işine bir yorum getirmiştir. Bell'e göre, "Hester'in nakış işi bastırılmış içsel güdülerinin, yaratıcılığının ve tutkularının bir sembolüdür. Hester, yaratıcılığı asla onaylamayan bir toplumda kendi yaratıcı yönünü görmeye ve göstermeye, kendini bu şekilde ifade etmeye çalışır" (Bell, 1985 50).

Hester, toplumdaki yalın, katı ve kuralcı sistemin içinde daha sevecen, şefkatli ve sevgi dolu bir karakter olarak okurun karşısına çıkar. Gösterişe önem vermeyen, sadece dini kurallara göre, hayattan zevk almadan yaşamayı sürdüren bir toplumda, Hester, tutkulu kişiliğini yaptığı işe yansıtır. Hayatta eğlenceye ve biraz da olsa hayatı güzelleştirmeye de önem verilmesi gerektiğini ima eder. Zinayı simgeleyen bu harfi işleyip, süsleyerek aslında "cinsel arzuların ve tutkuların insana ait doğal bir özellik olduğunu, her insanda bulunabileceğini anlatmak ister" (Baym, 1992 182). Hester'in cinsel istek ve dürtülerin her insanda bulunabileceği fikri, yazar tarafından da desteklenmiştir. Yazar, romanın dördüncü bölümünde "Hester günahı tek başına mı istemişti?" fikrini ortaya atarak okuyucunun aklını karıştırmıştır.

Hester göğsündeki “utanç simgesini” taşımaya devam etmektedir. Bu simgeyi ilk defa gören birisi dikkatlice Hester’in göğsüne baktığında, Hester simgenin adeta göğsüne yeniden kazıldığını hisseder. İnsanların gözünün bu simgeye odaklandığını hissetmek ona dayanılmaz acılar verir. Ancak bazen Hester, kızıl damgaya bakan insanlarla ilgili bir şeyler sezdiğinin farkına varır. “Bazen, utanç damgasının üzerinde gezinen bir çift göz ufacık bir rahatlama sağlayabiliyor, sanki çektiği azabın yarısını üstlenerek onu rahatlatıyordu” (Hawthorne 88). Hester, toplumdaki birçok insanın da aslında kendisiyle aynı suçu işlediğini sezer. Aslında temiz görünen birçok kişinin göğüslerinde gizli bir kızıl damga taşıdıklarına inanır. Bu durumun dindar insanlarda bile görülebileceğine inanır:

Bazen o dönemde meleklere yakın olduğu kabul edilen dindarlığın ve adaletin simgesi saygın bir rahibin ya da hâkimin yanından geçerken kalbinin üzerindeki kızıl damga tanıdık biriyle karşılaşmış gibi yerinden fırlayacakmış gibi olduğunda kadın kendi kendine “acaba nasıl bir uğursuzluk dolanıyor?” diye düşünüyor, bakışlarını kaldırınca cennetten gelmiş bir azize benzeyen o kişiden başkasını göremiyor, hayretler içinde kalıyordu. (Hawthorne 89)

Kızıl damga Hester’a içinde tutku barındıran ve günahları ortaya çıkmamış, içlerinde gizli bir damga taşıyan insanları sezme imkânı sağlar. Din adamlarının bile bu tutkuya sahip olmaları Rahip Dimmesdale karakterinde açıkça görülmektedir. Ayrıca bu durum, Hester’in harfi işleyerek güzelleştirmesi gibi, tutkunun ve haz ilkesine ulaştıracak, yaşama sevinci verecek bazı eğlencelerin insan doğasında bulunduğu ve bunun çok doğal bir özellik olduğunun göstergesidir.

Hester kendine zevk verecek, biraz da olsa mutluluk verecek bir işle yani, nakış işiyle uğraşır. Bu uğraş Hester'in idini sembolize edebilir. Hester, bastırıldığı duygularını bir şekilde açığa çıkarıp, kendi doğasını ifade edebilme olanağı bulmuştur. Tutkularını, bu şekilde dışa vurarak bastırabilmiştir. Ancak Hester'in bu zevkleri, kendisini zarara uğratacak, gerçeklik ilkesiyle çok fazla çatışacak nitelikte değildir. Hester, kendi egosunu da kullanarak işlediği günahın farkında olmuştur ve kendisini acı çekerek günahlarından arınmaya adanmıştır. Artık kazandığı parasını hayır işlerine harcamakta, kendinden çok daha iyi durumda olan insanlara bile yardım elini uzatmaktadır. Ancak günahından dolayı kendisini cezalandıran süper ego yani toplum yine de onu acımasızca eleştirmektedir. Bu durum romanda da örneklenmiştir:

İyilik yapmak için çırpındığı fakirler yardım için uzattığı ele tükürüyor, yaptığı işi beğendikleri için ona kapılarını açan üst tabakadan bayanlar zehirlerini damla damla kalbine akıtmaktan zevk alıyor, bazen sessiz bir kin ve nefretle, bazen de açıktan açığa hakaret ederek yaralı kalbindeki yarayı deşiyorlardı. (Hawthorne 87)

Hester'in yasadışı ilişkisinin bir sonucu olarak dünyaya gelmiş olan Pearl de Hester'in bilinçaltını yansıtmakta kullandığı bir "araç" olarak incelenebilir. "Pearl, Hester'in günahının bir sonucudur ve göğsündeki kızıl damganın canlı sembolüdür" (Eisinger, 1985 184). Bunların farkında olan Hester, çocuğun harfe olan benzerliğini harfi işlediği gibi çocuğun kıyafetlerini de işleyip, süsleyerek vurgular:

Kızının giydiklerini dikerken tüm yaratıcılığını kullanan anne, bu kez de öyle yapmış, dikmiş olduğu değişik kesimle kırmızı kadife elbiseyi altın simlerle işleyerek nefis desenlerle bezemişti. Parlak ve gösterişli

renklerin birleşmesi solgun ve çirkin bir yüzün kusurlarını ortaya çıkarabilirdi belki; ama Pearl'ün güzelliğine güzellik katmış, çocuk sanki ateş parçasına dönmüştü.

Tuhaftır üzerindeki elbisede, hatta küçük kızın tüm görüntüsünde annesinin ömür boyu göğsünde taşımaya mahkûm olduğu kızıl damgayı anımsatan bir şeyler vardı. Sanki o “A” harfinin bir başka şekilde canlı görüntüsüydü. (Hawthorne 102-103)

Hester Pearl'ü bu şekilde süsleyerek, hoşgörüsüz Püriten toplumun bastırılmış olduğu yaratıcılık ve kendi kendine doyum alabileceği işleri yapabilme zevkini dışa vurarak bir bakıma kendini ifade edebilmektedir. Hester, “A” harfini tutkuyu sembolize eden kırmızı işlemelerle süsler ve kızına da çoğunlukla kırmızı kıyafetler giydirebilir. Harfi ve kızını süsleyerek, onları topluma şirin göstermeye çalışmasının sebebi, tutkunun her insanın doğasında olabileceği ve halkın bu konudaki önyargılarından kurtulması gerektiğidir. Hester'in hem harfi, hem de Pearl'ün kıyafetlerini süslemesi konusunda “Pearl and the Puritan Heritage” adlı makalesinde Chester E. Eisinger farklı bir yorum yapmıştır. Ona göre:

Hester'in hem harfi hem de Pearl'ün kıyafetlerini işlerken hayal gücünü ve sanatsal yaratıcılığını kullanması, onlara kendisinin hâkim olduğu fikrini verebilir. Onları işleyip, şekil veren kişi kendisi olduğu için hem harfin hem de Pearl'ün kontrolü de kendisinde olmaktadır. Pearl toplumun isteklerine göre değil, Hester'in kendi isteğine göre dünyaya getirilmiştir. (184)

Hester, onlara kendi istediği şekli vererek toplumun kurallarına boyun eğen edilgen durumdaki bir kadından duygu ve düşüncelerini dışa vurabilen aktif bir kadın

konumuna geçmiştir. Bir insan olarak içindeki tutku ve arzularını, bu nesnelere kullanarak yansıtmıştır.

Hester Freud'un psikanalitik kuramında sözü edilen idden gelen içgüdüsel dürtülerine kapılarak yasak bir ilişki yaşamıştır. İdden gelen haz ilkesine uyarak, bunun sonucunda Pearl'ü dünyaya getirmiştir. Bu yüzden "Pearl Hester'in idini temsil etmektedir" (Eisinger 185). "Pearl romanda özgürlüğün bir sembolü, inatçı, huysuz, içgüdüleri doğrultusunda hareket eden, sonuçlarını düşünmeden istediği her şeyi yapan bir karakterdir" (Eisinger 165). İdde egemen olan karışıklık, düzensizlik, heyecan arama, içgüdüsel isteklere ulaşma arzusu, ahlâk kurallarını ve sorumlulukları kabullenmeme, toplum kurallarını ve sorumlulukları kabullenmeme, toplum kurallarını önemsemeden doyuma ulaşmak için çabalama gibi özellikler Pearl karakterinde görülebilir.

Pearl'ün tutarlı bir kişiliğinin olmadığı söylenebilir. Pearl, çok farklı duyguları bir arada yaşayabilen, duyguları çok çabuk değişebilen, mantık dışı duygusal taşkınlıklar yaşayan bir karakterdir. Romanda bu fikri destekleyecek örneklere sıklıkla rastlanmaktadır:

Bir köylü kızının dağlarda yetişen kır çiçeklerine benzeyen güzelliğiyle, bir prensesin ihtişamı arasında uzanan çizgide görebileceğiniz her çocuk tipinden bir şeyler vardı onda....

Dış görünüşündeki değişkenlik iç dünyasındakinin bir göstergesi sayılabılırdi aslında ... Bir kere hiç uysal değildi, tersine asi bir kızdı.

Dünyaya gelmekle yok saydığı köklü kuralları yıkmıştı. (Hawthorne 92)

Görüldüğü gibi idde bulunan kural tanımama, istediği doğrultuda yaşama özelliği Pearl'ün kişiliğinde açıkça gözlemlenmektedir. Pearl, kendisini doyuma

ulaştıracak olayların peşinden koşar. Hester, “hoşgörü ve azarı boşu boşuna denedikten sonra kenara çekilip, çocuğu kendi içgüdülerinin yönlendirmesine bırakmaya” karar verirdi (Hawthorne 93).

Pearl, idin bir özelliği olan saldırganlık dürtülerine de sahiptir ve bu dürtülerini bastırmayıp, zihninde canlandırdığı oyunlarıyla dışa vurmaktadır. Bu oyunlarını da genellikle ormanda oynamaktadır:

En akla gelmeyecek şeyler; örneğin bir çubuk, kumaş parçaları ya da bir çiçek onun büyüdü dünyasında farklı şekillere bürünür, iç dünyasında yarattığı sahnede yerlerini alırlardı.... Rüzgârın etkisiyle eğilip bükülerek homurdanan karanlık görünümlü yaşlı çam ağaçlarını kentte yaşayan yaşlı suratsız ihtiyarlar olarak algılar, kulübenin bahçesinde yetişen çirkin, yabani otları da onların çocukları olarak kabul eder, acımasızca köklerinden söküp atar ya da üstlerine basıp ezerdi.

... Hiçbir zaman dost olabileceği bir arkadaş yaratmaz; canavarın ağzından fırlayan silahlı düşmanlarla savaşmaya bayılırdı. (Hawthorne 96-97)

Sigmund Freud’a göre, “Haz ilkesi zor eğitilebilir olan cinsel dürtülerin işleyiş yöntemi olarak kalmayı uzun süre sürdürür ve gerek cinsel dürtülerden gerekse benin içinden başlayarak, bütün organizmanın zararına yol açarak gerçeklik ilkesini alt etmeyi sıklıkla başarır” (23). Bu görüş ışığında değerlendirildiğinde, Hester da gerçeklik ilkesini göz ardı ederek, cinsel dürtülerinin esiri olmuş ve sonucunda belki de kendisine ceza olarak gönderilen Pearl ile başa çıkmak zorunda kalmıştır. Çünkü Pearl, annesinin göğsündeki harfe takıntılı bir hale gelmiştir. Harfle ilgili kendince oyunlar yaratıp, bu oyunlardan zevk almaya başlamıştır. Pearl’ün bu oyunlarını

Sigmund Freud'un "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı makalesinde gözlemlediği bir buçuk yaşındaki çocuğun oyunları ile ilişkilendirip, Pearl'ün bu oyunlarla yansıtmak istediklerini algılamak mümkündür. Freud'un bu makalesindeki görüşleri şöyledir:

Annesi çalışan bir çocuk, haz ilkesine ulaşmak için elindeki ipe sarılı makarayı uzağa fırlatıp, sonradan kendine doğru çekerek mutlu olmaktadır. Çocuk oyuncağı fırlatıp, yok etmekte, daha sonra kendisine doğru çekip nesnenin geri dönüşünü gördükçe mutlu olmaktadır. Çocuk, bu olay kendisine haz verdiği için, oyunu defalarca tekrarlamaktadır. Freud daha sonraları, çocuğun bu oyunu yinelemesinin nedenini algılar. Çocuğun annesi çalışmaktadır ve akşamları eve gelmektedir. Çocuk bu oyunu oynayarak annenin uzaklaşmasına karşı koymaksızın izin vermektedir. Çünkü geri döneceğinin farkındadır. (27)

Çocuk kayboluşu ve yeniden gelişi ulaşabileceği nesnelere sahneye koymakla kendi zararını azaltmaktadır. O halde çocuk kendisi için üzücü olan bir olaydan oyunla haz alabilmektedir. Aynı durum Pearl için de geçerli olabilir. Pearl de, kır çiçeklerini koparıp birer birer annesinin göğsünü hedefleyip, A harfine isabet ettirdiğinde sevinçle zıplamaktadır. Bunu kendisine bir oyun olarak yaratan Pearl, defalarca bu oyunu oynayıp haz almaktadır. Pearl'ün bu oyunu Freud'un çocuk oyunlarının değerlendirilmesi konusundaki fikirleriyle desteklenebilir. Freud'a göre:

Çocukların, yaşamlarında üzerlerinde iz bırakan her şeyi oyunlarında yineledikleri, böylece izlenimin şiddetine tepkilerini boşaltıp kendilerini duruma bir tür egemen kıldıkları görülüyor.... Doktor, küçüğün boğazına baktığında ya da ona küçük bir ameliyat uyguladığında bu korku veren deneyim kesinlikle bir sonraki oyunun içeriğini oluşturacaktır ama bir

başka kaynaktan haz edinimi de gözden kaçmaz. Çocuğun yaşantının pasifliğinden oyunun aktifliğine geçmesi, hoş olmayanı bir oyun arkadaşına uygulayarak bu muadilin kişiliğinde öç almasını sağlar. (29)

Pearl de “A” harfine çiçekler atarak belki de toplumun bu harf hakkındaki görüşlerini vurup, yok etmeye çalışıyor olabilir. Bu oyunu yineleyerek aslında toplumdaki dışlanmalarına neden olan bu damgadan haz alarak tepkilerini boşaltmaya çalışmaktadır.

Pearl’ün bu oyununa başka bir yorum getirmek gerekirse, kendisinin Hester’i cezalandıran, acımasızca eleştiren, yargılayan bir süper ego olarak gönderildiği ve Hester’a işlediği günah için acı çektiren bir araç olduğu söylenebilir. Oyununu yineleyerek aslında Hester’in acısının ve pişmanlığının her seferinde daha da artmasına neden olmaktadır.

Nasıl ki, Pearl’ün Hester’a işlediği “günaha” karşılık bir süper ego olarak gönderildiği düşünülüyorsa, Roger Chillingworth’ün de Rahip Dimmesdale’i cezalandırmak için bir süper ego görevi üstlendiği söylenebilir. Chillingworth, rahibin vicdanının bir yansıması olarak kabul edilebilir. Rahibin vicdanı kendisini rahat bırakmayacak, günahının bedelini fazlasıyla ödetecektir. Rahip Dimmesdale, toplum tarafından çok sevilen ve örnek alınan bir karakterdir. “Rahibin hayranlarından çoğu, onu tanrının yeryüzüne yollamış olduğu havarilerle neredeyse aynı kefiye koyar ve böyle çalışmayı sürdürürse Hıristiyanlığın yayılmasında büyük emeği geçen eski azizler kadar yararlı olacağına inanırlardı” (Hawthorne 120).

Rahibin sağlığı son zamanlarda bozulmaya başlar. Yüzünün solgun olmasını halk onun çok çalışıp yorulmasına, halka karşı özveriyle çalışmasına ve halkı için sürekli oruç tutup, dua ederek kendini harap etmesine bağlarlar. Bazıları, “Eğer rahip

ölürse bunun nedeninin dünyanın onun üzerinde dolaşmasına lâayık bir yer olmadığı anlamına geleceğini” iddia ederler (Hawthorne 120). Rahip bir deri bir kemik kalmış, sesi bozulmuştur. Heyecanlanınca yüzü kızarıp, acı çekiyormuş gibi bembeyaz kesilmektedir. Bu arada rahibin elini sürekli kalbinin üzerine koyduğu gözlenmektedir. Rahibin bu durumu okurun olduğu gibi, kente bir yabancı olarak gelen Chillingworth’un da dikkatini çeker. Okur rahibin Hester’in suç ortağı olabileceğinden iyice şüphelenmeye başlar.

Bu arada Hester’in kocası kendini halka gerçek ismi ile değil, Chillingworth takma ismiyle tanıtır. Chillingworth “Püritenlerin yerleşmiş olduğu bu kentte, sıradan bir eğitimin verebileceğinden çok daha üstün bir bilgi ve zekâyâ sahip olduğunu” öne sürer (Hawthorne 119). Eski günlerde tıp alanında geniş bir bilgi edindiğini söylemesi üzerine, halk onu hekim olarak kabullenir. Çevrede yetişen yabancı kökler ve bitkiler hakkında birçok bilgiye sahiptir ve çok sayıda karmaşık otları bir araya getirerek şifa verici ilaçlar oluşturmaktadır. Rahibin günden güne kötüleşmesi ve bu arada Chillingworth’un kendisini hekim olarak ilân etmesi sonucunda halk rahibi kendisini bu doktorun eline bırakması konusunda ikna eder. Bu aşamada Freud’un psikanalitik kuramının konusu olan hasta-hekim ilişkisi başlar.

Daha önceki yazılardan da hatırlanacağı gibi, Hester’in pazar yerinde günahının sembolünü sergilediği gün Chillingworth, ona, suç ortağını bir gün mutlaka bulup intikam alacağını söylemişti. Artık, Chillingworth, hastasını inceleme altına alıp, rahibin Hester’in suçunun ortağı olup olmadığını bulmaya çalışacaktır. “Roger Chillingworth hastanın ruhunun derinliklerine inmeye, prensiplerini araştırmaya, anılarını kurcalamaya, onunla ilgili her şeyi özenle incelemeye çalışarak tıpkı karanlık bir mağarada hazine ararcasına uğraşıp duruyordu” (Hawthorne 124).

Görüldüğü gibi hekim hastasının bilinçdışındaki malzemeyi bilince çıkarmaya çalışarak, onu tedavi etmek için uğraşacaktır. Hekim ile birlikte okuyucu da Dimmesdale'in suçu konusunda hislerinde yanılıp yanılmadığını anlayacaktır.

Chillingworth bir psikanaliz ustalığı ile rahibin iç dünyasını aydınlatmaya çalışmaktadır. Rahibin suçlu olduğunu düşünüp kendince planlar yapmaktadır. “Herkesin saf ve temiz sandığı, içi inançla dolu gibi görünen bu adam anne ya da babasından güçlü bir takım hayvani içgüdüler almış olabilir. Bulduğumuz şu maden damarını biraz daha eşeleyelim bakalım!” (Hawthorne 130). Rahibin hayvani içgüdülerinin olabileceği fikri, okura Dimmesdale'in bir anlık tutkusunu, haz almak için uyduğu cinsel içgüdülerini ve idini hatırlatmaktadır. Buradan rahibin de tutkularının ve erotik eğilimlerinin olabileceği anlaşılabilir.

Bu arada psikanaliz rolündeki Chillingworth, rahibin sırrını ortaya çıkarmak için elinden geleni yapmaktadır. Her anını onun yanında geçirerek, hastasını daha yakından inceleyip, ruhunu tedavi etmeye çalışmaktadır. Ancak hasta sırrını açıklamamakta kararlıdır. Ruhunu Chillingworth'ün değil, daha yüce bir gücün tedavi edebileceğini düşünür.

Rahibin tepkilerinde Freud'un “terapiye olumsuz tepki” düşünceleri görülmektedir. Freud, bazı hastalarda iyileşmeye karşı koyan bir şeylerin olduğunu, iyileşmenin yaklaşmasının bir tehlike ve korku olarak algılandığını düşünür (108). Romanda rahibin iyileşmesi ve rahatlaması sırrının açığa çıkması sonucu oluşacağından, rahip bu durumdan korkup, hekimle inatlaşmaktadır. Hastaların bu durumu “Ben ve İd” adlı makalede Freud tarafından şöyle açıklanır:

Bu kimselerde iyileşme arzusunun değil, hastalık gereksiniminin egemen olduğu söylenir.... Sonunda, hasta olmaktan doyum bulan ve acı yoluyla

cezalanmaktan kaçınmak istemeyen bir suçluluk duygusuyla uğraşmakta olduğumuzu görürüz. Hasta analitik terapinin kendine uygun bir şifa olmadığı görüşüne sarılır. Suçluluk duygusu, ego ile süper ego arasındaki gerilimden ortaya çıkar ve bu duygu, benin kendi eleştirel tarafınca mahkûm edilmişinin ifadesidir. Suçluluk duygusu aşırı bilinçli durumdaysa o zaman ben ideali daha özel bir sertlik gösterir ve bene karşı zalimce saldırır. (108-109)

Dimmesdale ile Chillingworth arasındaki ilişkinin incelenmesi için de süper ego ya da ben-ideali kavramlarından bahsetmek aydınlatıcı olabilir. Freud, süper egonun Oedipus kompleksinin sonucunda ortaya çıktığını düşünür. Oedipus kompleksi erkek çocukların fallik dönemde karşı cinsteki ebeveyne beslediği sevgi ve aşırı düşkünlük sonucunda oluşur. Erkek çocuk annesine karşı aşırı bir sevgi ve bağlılık besler ve babayla özdeşleşir. Çocuk annesini arzular ve annesinin sahibi konumundaki babaya benzemeye çalışır. Amacı, anneyi elde etmektir. Bu süreçte baba figürü ortaya çıkar. Freud bu durumu şöyle açıklar:

Erkek çocuk çok erken bir yaşta anne memesinden yola çıkan ve bağlanma tipinde bir nesne seçiminin prototipi olan, annesine yönelik bir nesne yatırımı geliştirir; babasıyla da onunla özdeşleşme yoluyla hesaplaşır. Bu iki ilişki bir süre yan yana ilerler, ta ki çocuğun anneye karşı cinsel istekleri güçlenip, babanın da bu istekler önünde bir engel olduğunun algılanmasıyla Oedipus kompleksi ortaya çıkıncaya kadar. (91-92)

Bu ilişki sonucunda otoriter bir figür olan baba, süper ego olarak görülür. Çocuğun ileriki yaşlarında süper ego, babanın karakterini korur. “Ego ve İd” makalesinde Freud bu durumdan şöyle bahseder:

Oedipus kompleksi ne denli güçlü idiyse, otoritenin, din eğitiminin, derslerin, okunanların etkileriyle bastırılması ne denli çabuk olduysa, üstben de sonradan vicdan ya da bilinçsiz suçluluk duyguları halinde ben üzerinde o kadar şiddetle egemen olacaktır.... Çocuk büyüdükçe öğretmenler ve diğer otorite figürleri baba rolünü sürdürürler, onların buyruk ve yasakları ideal bende güçlü bir biçimde varlığını sürdürür ve vicdan olarak ahlâki sansür uygular. Vicdanın talepleriyle benim yetenekleri arasındaki gerilim, suçluluk duygusu olarak algılanır. (94-95)

Kızıl Damga romanındaki Rahip Dimmesdale karakterinde de süper ego kavramının egemen olduğu düşünülebilir. Otoriter baba rolündeki üstben rahibi işlediği günahtan dolayı cezalandıracak, suçluluk ve vicdan duygusuyla rahibi ölüme götürecektir. “Romanda rahibi suçundan dolayı cezalandıran ve ona acı çektiren, yani süper ego rolündeki karakter Roger Chillingworth olarak düşünülebilir” (Scharnhorst, 1992 188). Chillingworth’ün rahibe karşı acımasızlığı Hawthorne tarafından romanda açıkça örneklenmiştir:

Chillingworth rahiple istediği gibi oynuyordu. Örneğin acı çekmesini mi istiyordu? Kurban hemen yanı başındaydı: Tek yapması gereken makineyi çalıştırarak vidayı yerine yerleştirmek veya düğmeye basmaktı; eh, zaten kendisi bunu yapmayı çok iyi biliyordu! Onu korkutmak mı istiyordu? Sihirbazın değneğini sallamasıyla iğrenç bir hayalet ortaya çıkıveriyordu: Bunların birçok çeşidi vardı; ölümün ya da büyük bir günahın simgesi olabiliyorlar, rahibin çevresini sararak işaret parmaklarını kalbine doğru uzatıyorlardı. (140)

Görüldüğü gibi, rahibin üstbeni ya da vicdanı kendisine sürekli suçunu hatırlatıp, ızdırıp çektiirmektedir. İşlediği günahın sonuçlarına rahip bu şekilde katlanmaktadır. Chillingworth, bir baba figürü gibi rahibi cezalandırmaktadır. Romanda bazen de rahibin kendisi süper ego kimliğine bürünüp kendisini acımasızca eleştirir. Suçunu halka itiraf etmek ister. Bir keresinde halkın önünde:

Aşağılık, hatta aşağıının da aşağısı alçak bir günahkâr, iğrenç bir yaratık, akıllarının alamayacağı kadar kötü bir insan olduğunu; herkesin gözü önünde Tanrının gazabının ateşiyle lânetli bedeninin nasıl yanıp kül olmadığına şaşıtığını iddia etmişti. (Hawthorne 143)

Rahip bu şekilde kendini cezalandırmakta, eleştirmektedir. Ancak toplum rahibi o kadar sevmektedir ki, onun bu söylediklerine asla inanmazlar. Bu durum rahibin çilesinin ve ruhunun derinliklerindeki azabın daha da artmasına neden olur. Ayrıca rahip, zaman ilerledikçe kendisine fiziksel olarak acı çektirip, işkenceler yapmaya başlar. Kendisini kamçılar, dizleri titreyinceye kadar aç kalır ve karanlıkta kalarak kendisini ve “günahının” sonuçlarını düşünür, kendisiyle alay edip, gülen şeytani figürler görmeye başlar. Bu durumda, rahibin üstbeninin ne kadar otoriter ve zalimce davrandığı gözlemlenir. Rahip rüyalarında suçundan dolayı içini kemiren diğer süper ego figürlerini, öfkeli babasını, kendisine yüz çeviren annesini, Hester’i ve rahibin göğsünü işaret eden Pearl’ü görür. Bütün bunlar rahibin çilesinin, vicdanının ve suçluluk duygusunun günden güne nasıl arttığının bir göstergesidir. Rahip, bu acılar yoluyla ruhunun temizlenebileceğini düşünür. Bu dünyadaki varlığını ancak ruhundaki bu azapla sürdürebileceğine inanır. “Rahip topluma açıkça suçlu olduğunu açıklamaktansa, bu tür acılara katlanmayı tercih eder” (Scharnhorst 190).

Rahibin bu düşüncelerini destekleyecek bir başka sahne de platformda gerçekleşir. Bir gece vakti Hester'in teşhir edildiği platforma kendisi çıkar. Bu sahne rahibin vicdan azabının sonunda, kendini rahatlatmak, suçunu bastırmak ya da kendisini halkın önüne çıkıp gerçekleri haykıracağı güne hazırlayarak, cezalandırmak istemesinden kaynaklanmış olabilir. Hawthorne, bu sahnede rahibin içindeki acıyı okura şu şekilde yansıtır:

Platformun üzerinde dikilmiş anlamsız bir pişmanlık gösterisi yaparken birden tüm evrenin tenine kazılmış kızıl damgaya bakıp gördüğünü düşünerek dehşete kapıldığı anda bedenini kemiren büyük acıyı somut olarak hissetti. Kendini tutmak için en ufak bir çaba göstermeden avazı çıktığı kadar bağırdı.... İçinde taşıdığı azap ve korkuyu fark eden şeytanlar onu elden ele geçirip birbirlerine atarak eğleniyorlardı sanki.

(Hawthorne 148)

Romanın ilerleyen bölümlerinde orman sembolizminin önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Hester, Pearl ve Rahip Dimmesdale ormanda buluşurlar ve bu mekânda, karakterlerin kişiliklerinde önemli değişiklikler gözlemlenir. Bu sahnede iki sevgili rahat tavırlar sergiler. Roman boyunca orman, Pearl'ün çok rahat ve özgürce davrandığı bir yer olarak gösterilmiştir. "Romanda doğa özgürlüğün simgesi olarak gösterilmiş, Pearl'ün de evlilik dışı dünyaya geldiği için toplumun değil, doğanın çocuğu olduğu vurgulanmıştır" (Scharnhorst 163). Pearl, toplumda insanların içinde kendini avutacak, oyalayacak oyunlar bulamaz. Püriten toplumun çocuklarının oynadıkları tipik oyunlardan zevk almaz. Ancak, ormanda yalnız başına kaldığında, hayal gücünü kullanarak kendisine farklı oyunlar yaratır. Toplumda mutlu değildir ama doğa ile iç içe yaşadığında Pearl'ün heyecanlı ve mutlu tavırlar sergilediği göze

çarpar. Eisinger, “Pearl and The Puritan Heritage” adlı makalesinde Pearl ile doğanın benzerliğinden bahseder:

Doğa nasıl kontrol edilemezse, Pearl’ün de kontrol edilemez davranışları vardır. Natüralistlere göre, insanoğlunun doğa ile başedebilmesi çok zordur. Doğa hiçbir ahlâki sonucu düşünmez ve kural tanımaz. Hester da toplumun kurallarını çiğneyerek, yasadışı bir ilişki sonucu kızını dünyaya getirdiği için, Pearl de kural tanımaz, vahşi ve özgürlüğüne düşkün bir çocuk olarak okurun karşısına çıkmıştır. Toplum Pearl’ü dışladıkça doğa onu kendi içine çekmiştir. Pearl toplumun gerektirdiklerine uyum sağlayamaz ve asla boyun eğmez ancak, güzel ve canlı görünen ama düzensiz olan doğada kendisini oraya ait hisseder. (162-163)

Pearl’ün doğada özgürce davrandığı ve mutlu olduğu göz önünde bulundurulursa, ormanın o toplum için özgürlüğün ve rahatlığın, kurallardan ve baskılardan kurtulmanın bir sembolü olduğu söylenebilir. Zaten Hester ve rahip de ormanda kendilerini özgür ve mutlu hissedecek; belki de hayatlarını değiştirecek önemli kararlar alacaklardır.

Rahip ve sevgilisi ormanda aşklarını tekrar yaşarlar. El ele tutarak birbirlerine sevgi sözcükleri mırıldanırlar. Ormanın insana verdiği özgürlük coşkusuyla Hester, rahibe toplumun baskısından kurtulmak ve aşklarını sonsuza dek yaşamak için kaçmayı teklif eder. Bu teklif Hester’in yine idin etkisi altında kaldığından, haz almak için ahlâk kurallarını ve gelecek tehlikeleri önemsemediğinin bir göstergesi olabilir. Dimmesdale de, içinde buldukları rahat ortamın verdiği coşkuyla Hester’in bu teklifini kabul eder. “Dimmesdale bilinçaltının karanlık derinliklerindeki cinsel ihtiyaçlarının ve tutkularının farkına varır. Yedi yıldır acıyla

bastırıldığı ve inkâr ettiği duygularını sonunda kabullenir” (Todd, 1992 199). Rahip yedi yıldır kızıl damgayı toplumun gözleri önünde değil, kendi içinde taşımaktadır. Bu sırrını açıklayamamanın verdiği vicdan azabı ve pişmanlık onu günden güne kötüleştirmiştir. Mutluluk, umut ve sevinç duygularını kaybettiğini düşündüğü bir zamanda, ormanda gerçekleşen bu buluşma onu tekrar umuda ve mutluluğa yöneltmiştir. Harold Bloom’a göre, “Hester’in canlılığı ve cesareti rahibin ruhundaki saklı kalmış duyguları uyanışa geçirmiştir” (Bloom, 1986 17).

Hester ormanda kendisini rahatsız eden her şeyden kurtulmak ister. Göğsündeki damgayı çıkarıp atar ve bu hareketiyle geçmişi sildiğini düşünür. Yıllardır taşıdığı bu yükten, bu kural tanımaz ve vahşi ormanda kurtulmak ister. Hester’in rahat tavırları romanda şu şekilde anlatılır:

Hester derin bir soluk aldı, sanki ruhundaki tüm utanç ve keder gitmiş, rahatlamıştı. Bu özgürlüğe kavuşmadan önce göğsünde ne büyük bir ağırlık taşıdığını fark etmemiş gibiydi. Ardından hiç yapmadığı bir şey daha yaptı: saçlarını saklayan çirkin boneyi de çıkarıp attı. Gür siyah saçları omuzlarından aşağı dökülürdü. Güneşte parıldayan o güzelim saçlar, güzel yüzüne yepyeni bir canlılık kattı. Dudaklarında ve gözlerinde ışıldayan tatlı bir gülüş yıllardır kalbine gömdüğü kadınlığın dışı vuruşuydu.... Geçmişte kalıp söndüğünü sandığı dişiliği, gençliği ve şahane güzelliği, daha önce tadamadığı genç kızlık umutları ve o anda duyduğu mutluluğun çevresinde toplanarak geçirmekte oldukları büyülü dakikaların içine sızmıştı. (Hawthorne 202)

Yukarıda da belirtildiği gibi Hester’in idi yeniden canlanmaya başlar. Günahının sembolü olan harfi taşımaya başladığı andan itibaren Hester, kendisi ile toplum

arasındaki ilişkileri düzenleyen bir ego görevi üstlenmekteydi. Bazen de kendini acımasızca eleştiren, harfi çıkarmasına izin verildiği halde, günahının sonuçlarına daha fazla katlanmak için harfi taşımaya devam ederek bir süper ego görevini almıştı. Ancak şu anda iki sevgili de tutkularının esiri olup, aşklarını yaşamak istemektedirler. Hester'in dişiliğinin ortaya çıkması rahibin de idinin canlanmasına neden olmuştur. “Bu iki sevgiliye doğa da destek olarak gösterilmiştir. Doğa, onlara kucak açmış, aldıkları kararın destekçisi olarak görünmüştür” (Bloom 18). Doğanın bu karara karşı sevecenliği romanda da açıkça belirtilmiştir:

Bu iki kalbin umutsuzluğuyla kararmış gibi görünen yeryüzü ve gökyüzünün sıkıntısı da onların hüznüyle birlikte dağılıp gitmiş, bulutlar dağılmış, gülümseyen güneş, ışınlarını ormanın derinliklerine kadar göndermişti. Yeşil yapraklar daha bir canlanmış, sararıp yere dökülmüş olanlar altın rengine dönüşmüş, ağaçların grimsi gövdeleri parlamıştı. Buldukları yeri gölgeleyen her şey bu gelen ışıltıyı kucaklamıştı. Ormanın gizemli derinliklerine doğru uzanıp giden küçük dere bile çevreyi aydınlatan bir ışık seline dönmüştü. Evet insanların yaptıkları kanunlara karşı başkaldıran vahşi ormanın kural tanımazlığı bu iki ruhun mutluluğunu onaylıyordu. (Hawthorne 203)

A. N. Kaul “*The Scarlet Letter* and Puritan Ethics” adlı makalesinde rahip ile Hester'in kararları sonucu beliren günışığının sembolik olarak kullanıldığı görüşünü belirtir. Kaul, Hawthorne'un romanlarında günışığının bazen sonsuzluğun simgesi olarak kullanıldığını iddia eder. Kaul, Hawthorne'un “Egotism” adlı eserinde günışığının Tanrının yüzünün bir yansıması olduğunu ve bu yansımanın da Tanrının

yarattıklarına olan sevgisinin bir işareti olduğunu savunur (Kaul, 1986 18). Öyleyse, Tanrının ve doğanın da bu iki sevgilinin kararına olumlu tepki verdiği söylenebilir.

Orman sembolizmi bir başka açıdan ele alınır, Püriten toplum için ve sevgililer için ormanın farklı şeyler çağrıştırdığı söylenebilir:

Orman Püritenler için günahın sembolü olan karanlık ve kasvetli bir yerdir.

Bu, sadece onların sınırlı ve sıkıcı yaşam görüşlerinin bir yansımasıdır. Bu iki sevgili içinse orman, güvenli bir sığınağı ve hayatlarının canlı, neşeli ve gizemli bir alanını simgelemektedir. (Kaul 18)

Bu durum insanların ormanı kendi hayat görüşleri doğrultusunda, iyi ya da günahların işlendiği kötü bir alan olarak gördüklerinin bir göstergesidir. Pearl için de orman sınırsız oyunları önüne seren, hayattan zevk almasını sağlayan canlı bir ortamdır. Karakterlerin ruh halleri buldukları ortamın değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. “Hester ve rahip için o anda orman bir özgürlük cenneti ve yeni bir hayata başlayabilme olasılığını sembolize eder” (Kaul 19).

Daha önceleri Freud’un ego, id ve süper ego kavramlarından bahsederken, insanların sağlıklı olabilmeleri için zihnin bu üç bölmesinin birbiriyle uzlaşması gerektiği söylenmişti. Ancak bu sahnede her iki karakterde de id egemen olduğu için; sevgililer egolarını kullanarak dış dünyadan gelecek tehlikelere karşı kuralsızca ve sonuçları düşünmeden davrandıkları için, romanın ilerleyen bölümlerinde okur bu kararın yıkıcı sonuçları ile karşılaşabilir. Hester ve Dimmesdale’in hoşgörüsüz ve acımasız Püriten toplumdan kurtulma çabaları başarısızlıkla sonuçlanabilir.

Hester ve rahibi sembolize eden id, öncelikle bu sahnede süper ego görevini alan Pearl tarafından yok edilmeye çalışılır. Pearl annesinin yıllardır göğsünde taşıdığı kızıl damgayı aynı yerinde göremeyince çılgınlık atmaya başlar. İşaret parmağıyla

sürekli Hester'in göğsünü işaret ederek, harfi yerine koymasını istediğini ima eder. Pearl bir süper ego gibi annesini acımasızca eleştirir, suçlar ve günahının simgesi olan harfi taşımaya devam etmesini ister. Bunun sonucunda Hester, az önce etkisinde olduğu idden sıyrılarak, tekrar ego rolü üstlenir. Sonsuzluğa gönderdiğini düşünüp rahat bir nefes alarak attığı kızıl damgayı yerden alıp, tekrar göğsündeki yerine koyar. Ayrıca, açtığı saçlarını da toplayarak bonesinin altına yerleştirir. "Kızıl damga güzelliğini ve dişiliğini gene alıp götürmüş, güneşin batışıyla kararan gökyüzü gibi grimsi gölgeler tüm varlığını sarmıştı" (Hawthorne 211). Hester yine duygularını, tutkularını, cinsel isteklerini ve dişiliğini bastırmak zorunda bırakılmıştır. Ayrıca Hester'in heyecanının ve mutluluğunun sönmesiyle, doğa da karanlık ve sıkıcı tarafını göstermiş; belki de ulaşmak istedikleri haz ilkesine karşı Pearl gibi, doğa da gerçeklik ilkesi olarak belirmiştir.

Ormandaki buluşmadan sonra rahipte olan değişiklikler incelenmeye değer. Bu sahneden sonra rahibin idi canlanmış, hareketleri ve tavırları değişmiş, daha sonra ego ile id rahibin iç dünyasında çatışmaya başlamıştır. Rahip Püritenlerin baskıcı yaşam tarzından kurtulmayı göze alıp, yaşam dürtülerini harekete geçirince, ruhunun derinliklerinde gizli olan ahlâk dışı, kötülük dürtülerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum Nina Baym tarafından "Passion and Authority in *The Scarlet Letter*" adlı makalesinde şu şekilde yorumlanmıştır:

Dimmasdale bu kararın sonucunda, ahlâki açıdan kirlendiğini ve artık suçlu bir insan olduğunu düşünür. Toplum kurallarının artık onun için hiçbir önemi yoktur. Kontrol altında tuttuğu tutkularını artık ortaya çıkarmakta çekinmemektedir. Hem düşünceleri hem de hisleri

değiştir. Dimmesdale yeniden doğmuştur. Ancak o, yeni kişiliğini bulmak yerine kendini kaybetmiştir. (190)

Rahip, ormandan evine dönerken tamamen değişmiş bir insan olmuştur. Çevresinde gördüğü her şey ona farklı gelmektedir. Her şey daha canlı, daha güzel görünmektedir. Ayrıca bunların dışında rahibin içinde kötülük yapma isteği belirmiştir. Yaşlı bir din adamı ile karşılaşınca, idin etkisinde kalarak aklına gelen yakışsız sözleri söylemek istemiştir ancak, bunu engellemek için büyük çaba harcayarak egosu ile çatışmıştır. Genç bir kızla karşılaşmış, onu baştan çıkarmayı düşünmüştür ve bu duygusunu ona yansıtmamak için kızı tanımamış gibi davranarak, hızla uzaklaşmıştır. Ayrıca, sokaktaki Püriten çocuklara küfürler öğretmek istemiş, inancına hiç yakışmayan kaba saba hareketler yapmamak için kendisini zaptetmeye çalışmıştır. Bu değişimde rahibin kural tanımaz, ahlâki sonuçları düşünmez, istediği gibi davranmayı hedefleyen id yönünün etkisinde kaldığını ancak, dış dünyanın tehlikelerine karşı onu uyaran egonun da etkisiyle bu kötü hareketleri gerçekleştirmediği söylenebilir. “Buraya gelirken yolda, kendisini yapmaya zorunlu hissettiği o garip davranışlara ve küfürlere kapılmadan yuvasının koruyucu çatısının altına sığındığı için çok mutluydu” (Hawthorne 221).

Dimmesdale ile Hester arasındaki farkı incelemek için, bu bölümde Freud’un yaşam ve ölüm içgüdüleri kavramlarından bahsetmek aydınlatıcı olacaktır. Freud’un “Haz İlkesinin Ötesinde” adlı makalesindeki yaşam ve ölüm dürtüleri konularındaki fikirleri şöyledir:

Freud’a göre insanlarda iki temel içgüdü vardır. Bunlar ölüm dürtüleri ve yaşam dürtüleridir. Ölüm dürtülerine göre yaşamın hedefi, yaşayanın bir zamanlar terk etmiş olduğu ve geri dönmeye çabaladığı bir başlangıç

durumudur. Tüm yaşamın hedefi ölümdür. Cansız varlıklar canlılardan önce var olduğundan, insanlarda o cansız olana geri dönüş isteği vardır. Ölüm dürtüleri tutucudur, yineleme zorlantısı ile ilişkilidir ve gerilemeye yönelik bir karakteri vardır. Freud ölüme kısa yoldan ulaşmayı hedefleyen ölüm dürtülerine karşıt olarak yaşam dürtülerinden bahseder. Bu dürtüler cinsel içgüdüleri de içerir. Cinsel dürtüler işlevleriyle ölüme götüren ben dürtülerine karşıdır. Ölüm yolunu uzatırlar. Eski duruma dönmeyi hedeflemeyip, henüz ulaşılmamış olana ulaşmak için çabalarlar. Ben dürtüleri ölüme yöneliktir, cinsel dürtüler ise yaşamın sürdürülmesine yöneliktir. Ölüm dürtüleri cansız maddenin canlandırılmasından kaynaklanır ve cansıza geri dönüşü ister. Ancak cinsel dürtüler farklılaşmış iki tohum hücrelerinin kaynaşmasını sağlamaya çalışır. Birleşme olmazsa tohum hücreleri ölür, ancak olursa bu cinsel işlev yaşamı uzatabilir. Ölüm dürtüsü yıkıcı, cinsel dürtüler yapıcıdır. Birçok hücre bir yaşam birliğinde birleşir. Bu da yaşam süresini uzatır. Hücrelerden biri ölse bile, diğer hücreler tek tek yaşamlarını sürdürür. Çiftleşme ve iki tek hücrenin kaynaşması yaşamı koruyucu ve gençleştirici etki gösterir. (48-64)

Freud'un yaşam ve ölüm dürtüleri Rahip Dimmesdale ile Hester Prynne karakterlerinde görülebilir. Rahip, işlediği suçtan dolayı çektiği vicdan azabı ile sürekli ölmek istemektedir. Kendini değiştirmek için hiçbir çaba göstermeyen, ölüm dürtülerinin egemen olduğu tutucu bir karakterdir. Rahip, değişmeyen koşullarda, aynı yaşam tarzını sürdürmektedir. Püriten toplumun baskıcı kurallarından kurtulamamıştır. Yaratıcılığı içeren yaşam güdüleri bu karakterde görülmemektedir.

Ölüm içgüdülerinde egemen olan saldırganlık dürtüsü, rahipte kendine yönelik olarak görülmektedir. Kanlı bir kamçıyla kendine acılar çektirmekte, dizleri titreyene kadar aç kalmakta, kendisini uykusuzlukla cezalandırmaktadır. Rahip bu dürtüsünü dışa vuramayıp, kendi içinde yaşamaktadır. Sık sık ölümünü, ölümden sonra “günahından” dolayı çekeceği azapları düşünmektedir. Halka verdiği vaazlarda onlara sürekli ölümü hatırlatmakta ve inorganik olana dönmeyi hedefleyen ölüm dürtülerini açığa çıkarmaktadır.

Romanın başkarakteri Hester’da ise bu ölüm dürtüleriyle çatışma halinde olan yaşam ve cinsel içgüdüler egemendir. Hester rahibin aksine göğsünde taşıdığı utanç simgesine rağmen, hayatını devam ettirmeye çalışmaktadır. Rahip gibi ölüme kısa yoldan ulaşmayı hedeflemeyip, yaşamından zevk almaya yönelik uğraşlar yapmaktadır. Örneğin, kendisini bunalıma sokup, yaşama zevkini engelleyebilecek, toplumdaki dışlanmasına neden olan harfi ve günahının canlı sembolünü süsleyip, işleyerek hayattan zevk almaya çalışmaktadır. Henüz ulaşılmamış olana ulaşmayı hedeflemektedir. Rahibin aksine, yaratıcılığını kullanarak, farklı tasarımlar yapmaktadır.

Hester’daki yaşam içgüdüleri rahiple buluştuğu orman sahnesinde de belirgindir. Hester, rahiple kendisinin birleşmesini önererek hayatlarını uzatmayı ve hayattan zevk almayı hedefler. Rahipte egemen olan ölüm dürtülerini yenerek onun da hayata bağlanmasını sağlamaya çalışır. Cinselliğini açığa vurarak, cinsel dürtülerini çalıştırır. Sonunda, iki karakter de katı, kasvetli, sıkıcı ve acımasız olarak tabir edilen Püriten toplumdaki, yani bir bakıma ölüm dürtüsünden kurtularak, yaşamlarını uzatacak bir birleşmeyi tercih ederler. Bu sahnede yaşam dürtüsünün, ölüm

dürtüsüne egemen olduğu görülmektedir. Ancak, romanın sonraki bölümlerinde rahibin bu kararını sürdürüp sürdürmeyeceği görülecektir.

Hester'in ölüm dürtülerine boyun eğmeyip, yaşam dürtülerini sürdürmeye çalışması sonucunda, romanın başlangıcındaki durumu ile sonundaki durumu arasında belirgin bir fark oluştuğu görülmektedir. Bu farkın ve "A" harfinin aldığı farklı anlamlar incelenerek Hester'in yaşam içgüdüleriyle, hayattan nasıl zevk aldığı ve yaşamını nasıl sürdürdüğu görülecektir. Bu konuda Kaul'un görüşleri şöyledir:

Hester içindeki ölüm dürtülerinin esiri olmamış, yaşamını devam ettirebilmek için hayatı boyunca insanlarla yeniden dürüst ilişkiler kurmaya çabalamıştır. Toplum Hester'i dışlamıştır. Bu yüzden Hester toplumda yalnız kalmıştır ancak topluma asla yabancılaşmamıştır. (13)

Göğsündeki damgayı ömür boyu taşıyarak, günahının bedelini ödemiş, belki de vicdanını rahatlatmıştır. "O hiçbir zaman isyan edip topluma savaş açmamış, hiç yüksünüp şikâyet etmeden yapılan hakaretlere boyun eğmişti" (Hawthorne 159). Hester, elinin emeğiyle kendi ekmeğini çıkarmıştır. Çevresindekilere yardımcı olmuştur. Kentte bir hastalık olduğunda canla başla çalışmıştır. "Böyle durumlarda Hester'in parlak renkli utanç damgasını taşıyan göğsü dertli başların yaslandığı yumuşak bir yastık olurdu" (Hawthorne 160). Hester'in halka yaptığı iyilikler ve gösterdiği şefkat onun, hayatını bu acısına rağmen sürdürmeye çalışan, yaşam güdüsünün içinde hâlâ canlı durduğu bir karakter olduğunun göstergesi olabilir. Hawthorne da romanda, Hester'in toplumun gözündeki değişimini şu şekilde belirtmiştir:

İnsanlar onda öyle büyük bir güç ve öyle büyük bir sevgi ve yetenek görüyorlardı ki, kırmızı "A" harfini ADULTERY yani zina olarak değil

de ABLE yani becerikli olarak yorumlamayı tercih etmeye başlamışlardı.

Evet, Hester işte böyle güçlü bir insandı. (160)

Romanın sonlarına doğru ise Hester fakirlere yardım dağıtan, hastalara bakan, dertlilerin derdini paylaşan bir melek olarak görülmeye başlar. Bu durumda okur, A harfinin altındaki anlamını bir psikanaliz gibi çözmeye başlar. A harfi artık zinayı değil “ANGEL” yani melek kavramını sembolize etmektedir. Hester’in üzerindeki damga, halka onun bir melek olduğunu düşündürmeye başlar. Hester hayata bağlılığıyla toplumla başa çıkabilmiş, günahının bedelini ödeyerek insanlarla ilişki kurabilmiştir. O, geçmişiyle uzlaşmayı başararak, bu gününü yaşamaya çalışan bir karakter olmuştur. “Artık Hester, temiz toplumun günahkâr kadını değil, acımasız, hoşgörüsüz ve katı kuralları olan ilkel bir toplumun alçak gönüllü, iyi kalpli meleği ve kadın kahramanı olmuştur” (Kaul 13). Hester kendisini hayata bağlayan içindeki yaşam içgüdüleriyle, Dimmesdale’i de ölüm içgüdüsünden kurtarmaya çalışmaktadır. Ancak toplumun buna izin verip vermeyeceği ileriki bölümlerde görülecektir.

Bu arada Hester’in eski kocası Chillingworth, Hester’in ve rahibin kaçma planını öğrenmiş ve kaçacakları gemide kendisi için de yer ayırtmıştır. Hester kendilerini yönetecek kişilerin başa geçmesinin kutlandığı bayram gününde bu haberi alır ve çok büyük bir hayal kırıklığına uğrar. Bu haberden sonra Hester içindeki canlılığını kaybetmeye başlar ve umutları söner. Kendisine haz verecek olan toplumdan uzaklaşma fikrinin oluşmasını sağlayan idi, sembolik olarak süper ego yani toplum tarafından eleştirilmeye başlar.

Romanın sonlarında, kızıl damganın ortaya çıkışından kısa bir süre önce, toplum, Hester’a günahının acısını bir kez daha ve en şiddetli haliyle yaşatır. Herkes gülüp eğlenirken pazar yerinde birdenbire insanlar Hester’in çevresini sarar ve onunla alay

ederler. İlk sahnedeki acımasız, yaşlı ve ilkel insanlar yine oradadır. Yalnızca kendisine acıyan, hoşgörülü genç kadın ölmüştür. Bu durum toplumun, hoşgörüyü, umudu ve yeniliği kabullenemediğinin, karamsar, baskıcı ve muhafazakâr özelliklerinin olduğunun bir göstergesi olabilir. Hester süper egosu tarafından eleştirilip suçlanmaya devam etmektedir ve bu toplumdaki kaçıp kurtulması hiç de kolay görünmemektedir. Hawthorne, Hester'in bu konudaki düşüncelerini şu şekilde yansıtmıştır:

Benliğini dağılayan harfi göğsünden söküp atmasına bu kadar az zaman kalmışken, özgürlüğe kavuşmasına saatler varken garip bir biçimde ilgi ve heyecanın odak noktası haline gelivermiş olması, damganın bağrını ilk oraya yerleştiği gününkinden daha fazla yakmasına neden oluyordu ne yazık ki. (244)

Bu arada yazar ironik olarak rahibin toplumdaki yerinden bahseder. Hester için süper ego rolünü üstlenen toplum, günahın ortağı olan rahibe adeta tapmaktadır. Hester kendisine verilen cezayı bir kez daha çekerken, rahip insanların ruhuna işleyen büyü konuşmalar yaparak, onların kalbini kazanmaktadır. “Evet, insanların neredeyse aziz mertebesine çıkardıkları rahip kilisede, kızıl damgalı kadın ise pazar yerindeydi! Hiçbir düşünce gücü aynı yakıcı damganın ateşinin her ikisinin de göğsünü yakıp kavurduğunu hayal edemezdi” (Hawthorne 245).

Rahip ile Hester kaçma kararı aldıktan sonra ilk kez toplumun ileri gelenlerinin bulunduğu geçit töreninde karşılaşılır. Hester rahibi gördüğünde, rahibi yine eski haline dönmüş olarak bulur. Rahip yaşam ve cinsel dürtülerinden sıyrılmış, tekrar ölüm dürtülerinin esiri olmuştur. Kaul'a göre, “Rahip Hester'in cesaretine sahip değildir. Rahip toplumun baskıcı kurallarının dışına çıkmayı başaramamış, hayattan

zevk almak için önüne çıkan fırsatı değerlendirememiştir” (18). Rahibin durumu romanda şöyle belirtilmiştir:

Rahip ne kadar zayıf ve solgun görünüyordu! Kazandığı büyük zafere rağmen ne kadar neşesizdi!... Az önce dinleyicilerinin yüzünde gördükleri canlılık ve parlaklık biten bir ateşin alevleri gibi sönüp gitmişti. O yüz şimdi bir ölününki kadar solgun, o beden cansızdı; bir hayalet gibi yürüyor, sık sık sendeliyor fakat düşmüyordu. (Hawthorne 249)

Rahip roman boyunca halkına günahlar hakkında vaazlar vererek, günahkârların nasıl cezalandırılacaklarından bahsederek içindeki korkularını açığa vurmuştur. Hester’in sanatı nasıl harfi ve kıyafetleri işleyerek bastırıldığı arzuları dışa vurmaya yarıyorsa, rahibin sanatı olan halka vaaz vermek de rahibin korkularının açığa çıkmasına neden olmaktadır. Öyleyse, “A” harfinin her iki karakter için de “ART” yani sanatı sembolize ettiği söylenebilir.

Rahibin tekrar ölüm dürtülerinin esiri olduğu daha önce söylenmişti. Freud’un insanın geçmişi ile uzlaşması hakkında da daha önce bilgi verilmişti. Rahip bu son sahnede geçmişiyle uzlaşıp, günahını tüm halka açıklayarak, kabullenmeye karar verir. Geçmişini kabullenerek vicdan azabından ve suçluluk duygusundan kurtulmaya çalışır. Son nefesini verirken, halka Hester’in günahının ortağı olduğunu açıklar:

Siz beni sevenler, benim kutsanmış biri olduğumu sananlar, şu anda karşınızda duran adama, bu günahkâra dikkatli bakın! Sonunda, yedi yıl önce bu kadınla birlikte durmam gereken yerde bulunuyorum.... Bu kadının göğsündeki kızıl damgaya bakın! Hepiniz ondan tiksiniyorsunuz.... O büyük acılar içinde bunu göğüslerken, günahkâr ve

alçak damgası vurulmamış olan öteki suçlu aranızda dolaşıp duruyor....

Aslında saygı gösterdiğiniz o kişi de damgalanmıştı! Tanrı o damgayı görüyor, melekler onu işaret ediyordu. Şeytan da çok iyi biliyor, kor gibi yanan parmağını üzerine bastırarak yarayı deşiyordu. (Hawthorne 253)

Rahip bu sözleri söyledikten sonra yakasını çıkarıp, gömleğinin önünü halkın önünde yırtar. Rahibin göğsünde bir damga görülür ve sonunda rahip sırrını açıklamış olmanın ve vicdan azabından kurtulmanın verdiği rahatlıkla son nefesini verir. Rahip, cansız olana geri dönme isteğini gerçekleştirir. Hester'in yaşam dürtülerine ve kendilerine haz verecek duygulara erişmeyi değil, günahını açıklayarak ölmeyi tercih etmiştir. Yedi yıldır içinde bastırıldığı duygusunu açığa çıkarmıştır. Romanın en son bölümünde de bu fikri destekleyen bir fikir vardır. Halk rahibin göğsündeki damga için yorumlar yaparken, “genç adamın kalbine yerleşen büyük pişmanlığın sürekli olarak dışarı çıkmak için göğsünü kemirdiğini ve sonunda Tanrının verdiği o korkunç cezanın ‘A’ şeklini alarak oraya yerleştiğini” söyler (Hawthorne 256). Öyleyse, rahibin bastırıldığı suçluluk duygusunun bilince çıkmak için çabalayıp, sonunda bunu başardığı söylenebilir.

Rahibin göğsündeki “A” harfinin anlamı, okuyucunun yorumuna bırakılmıştır. Halkın bir kısmı, rahibin bu harfi duyduğu pişmanlıktan dolayı kendisine eziyet çektirmek için kendi göğsüne kazıdığını düşünür; bir kısmı ise harfi, Roger Chillingworth'un zehirli otlar ve sihir yoluyla rahibin göğsüne işlediğini düşünür. Ancak, şaşırtıcı bir şekilde, bazı insanlar da rahibin göğsünde hiçbir işaret görmediklerini iddia ederler. Yazar, romanın son bölümünde Dimmesdale ile Hester'in hikâyesi üzerine bir yorum yapar:

Zavallı rahibin başından geçenlerden çıkarabileceğimiz pek çok sonuçtan birini yazmak istiyorum: “Dürüst ol! Doğru ol! Dürüst ve doğru ol! Dünyaya en kötü yanını olmasa bile hiç olmazsa kötü yanlarının olabileceğini belli eden ipuçlarını göster.” (Hawthorne 258)

Bu yorumdan yola çıkarak rahibin, zihnin üç bölmesinden birisi olan idden gelen cinsellik ve tutku gibi duygularını kabullenmediğini söyleyebiliriz. Ancak insanoğlunda birlikte çalışan id, ego ve süper ego bölmeleri bulunur. Rahip daha çok mantıklı ve düzenleyici tutumuyla egonun, baskıcı, kendini eleştiren ve cezalandıran tutumu ile de süper egosunun etkisi altında kalmıştır. Her insanda iyi ve kötü yönler bulunmaktadır ve insanlar hem iyi hem de kötü yönlerini tanıyıp, iyi ile kötüyü uzlaştırmalıdır. Ancak rahip bunu başaramadığı için hayatı boyunca mutlu olamamıştır.

Rahip için süper ego kavramını temsil eden Chillingworth, idden gelen saldırganlık dürtülerinin etkisinde kalmıştır. Chillingworth, insanların kötü yönlerinin bir sembolü olabilir. İntikam almak için rahibe her türlü cezayı çektirmeye çalışmış, sonunda rahibin suçunu itiraf etmesiyle çılgına dönmüştür. Rahibin günahını itiraf etmesiyle Pearl karakterinde de şaşırtıcı bir değişiklik gözlenmiştir. Eisinger, “Pearl and the Puritan Heritage” adlı makalesinde Pearl’ün değişimi hakkında şu yorumları yapmıştır:

Pearl, babasının kim olduğunu öğrenince, kendisini içinde bulunduğu dünyaya ait hisseder. Bundan sonraki yaşantısında bir kadın olarak yeri, babasının ellerindedir. Babası onu sahiplenince, Pearl doğa ile olan ilişkilerini koparmış, yabaniliğini, düzensizliğini ve inatçılığını; yani belki de id tarafını bir kenara atmış, toplum tarafından bir kadın olarak

kabul edilmiştir. Daha önceleri perilere, şeytana, farklı hayvanlara, kısacası insan dışı varlıklara benzetilen Pearl, sırrın açıklanmasıyla dengesini bulmuş, bir insan olarak benimsenmiştir. Pearl artık, toplumda yaşamaya, geleneklere ve Püriten toplumun alışlagelmiş kurallarına boyun eğmeye hazırdır. (164-165)

Pearl karakterinde artık egonun egemen olduğu söylenebilir. Önceleri idi temsil eden Pearl'de süper ego ile idin uzlaşmış, Pearl'ün dış dünya ile ilişkileri düzene girmiştir. Ego, zihnin mantıksal bölmesini temsil ettiğinden, Pearl'ün artık sıradışı değil; mantık çerçevesi içinde toplumun gerektirdiği bir yaşam tarzına sahip olduğu gözlemlenir. Pearl hakkında yapılan söylentiler bu durumu ispatlayıcı niteliktedir. Chillingworth'ün öldükten sonra bütün mallarını Pearl'e bıraktığı ve Pearl'ün başka bir ülkede evlenip, mutlu bir yaşantı sürdürdüğü söylenmektedir. Annesini sevdiğini belli eden mektuplar ve süs eşyalarından bahsedilmektedir. “Pearl annesinin hayal ettiği geleceği kendisi yaşamaktadır. Pearl'ün Boston'a dönmemesinin nedenini de Kaul, “Püriten toplumun hâlâ Pearl gibi yaratıcı, neşeli, özgürlüğüne düşkün insanları ve fikirleri barındıramadığı” şeklinde açıklar (20).

Hester da son olaydan sonra ortalıktan kaybolmuş, yıllar sonra tekrar Boston'a dönmüştür. Hester'in id tarafının süper egosu tarafından bastırıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü kendisini bir süper ego gibi cezalandıran “A” harfi hala onun göğsünde durmaktadır. Hester bu harfi ölene kadar taşıyacaktır. Ancak bu harf artık tamamen ilk anlamından sıyrılmış, toplumun gözünde Hester ve damgası bambaşka anlamlar kazanmıştır. Bu anlamlar Hawthorne tarafından şu şekilde verilmiştir:

Fedakârlıklar ve insanlara yardımla geçen meşakkatli yılların sonunda o damga çevredekilerin nefret dolu, aşağılayıcı bakışlarının hedefi

olmaktan çıkararak farklı bir anlam kazandı; biraz korku, biraz hüznü, biraz da saygı uyandırmaya başladı. Hester Prynne bencil biri olmadığından, eğlenceye düşkün ve çıkarıcı insanlar başları sıkışınca ona danışır, dertlerini onunla paylaşırdı... Özellikle sürekli incitilen, yanlış anlaşılan, terk edilen, yanlış yerlerde yanlış insanlarla bulunmak zorunda kalan, yanlış yola sapan, tutkularının esiri olup günaha giren ve kendilerine değer verilmeyip dışlanan, hor görülen kadınlar ve kızlar Hester'in oturduğu kulübeye gelerek neden bu kadar mutsuz olduklarını ve bunu nasıl düzeltebileceklerini sorarlardı! Hester elinden geldiğince onları teselli eder, yol göstermeye çalışır, dünya yeterince olgunlaşır daha parlak dönemlere eriştiğinde Tanrının izniyle kadın erkek ilişkilerinin ortak bir mutluluğa giden daha sağlıklı bir yere geleceğinden emin olduğunu söylerdi. (261-262)

Hester, zina yapan “ahlâksız kadın” karakterinden, insanlara yardım eli uzatan ve onların dert ortağı olan kutsal bir azizeye dönüşür. Bununla anlatılmak istenen, insanlarda iyi ve kötü özelliklerin bir arada bulunduğu fikri olabilir. Her insanın doğasında idden gelen farklı ilkel dürtüler bulunur. Tutku ve cinsellik doğal kavramlardır. Ancak insanlar egoları ile bu isteklerini bastırıp, dış dünyaya uydurmak zorundadırlar. Aksi takdirde sonlarının Hester ve rahip gibi olması kaçınılmazdır.

Romanın sonunda rahibin ve Hester'in öldükten sonraki durumları anlatılır. Hester ölünce mezarı rahibin mezarının yanına koyulur. Ancak tek bir mezar taşı dikilmiş olmasına rağmen, iki mezar arasında büyükçe bir açıklık bırakılmıştır. Bu açıklamadan, Püriten toplumun baskıcı tutumunda ısrarlı olduğunu, bir süper ego

görevini üstlenerek, öldükten sonra bile bu iki sevgiliyi ayırarak cezalandırdığı söylenebilir. Hayattayken nasıl ki aynı toplumda yaşamalarına rağmen birbirlerine çok uzaktaysalar, öldükten sonra da aynı mezar taşını paylaşmalarına rağmen, birleşmeleri mümkün değildir. Hester, Püriten toplum ile başa çıkamamış, toplumun isteklerine boyun eğmeye devam etmek zorunda kalmıştır. Ancak toplumun gözünde yaptığı iyiliklerle adeta bir melek konumuna yükselmiş, mutluluğu için ve bu baskıcı, sıkıcı düzenin değişmesi için mücadele vermiş, diğer kadınlara da iyi bir örnek olmuştur.

UYANIŞ ROMANININ PSİKANALİTİK KURAM AÇISINDAN İNCELENMESİ

Uyanış 1800'lü yılların sonlarına doğru zengin ve seçkin ailelerin özellikle yaz mevsiminde tatil yapmak için geldikleri Louisiana'nın kıyısında Büyük Ada denilen bir tatil yerinde yaşanan olaylarla başlar. Romanın başkahramanı Edna Pontellier, kocası Léonce Pontellier ve iki çocuğuyla yaz tatili için Büyük Ada'ya gelmiştir. Madam Lebrun'un kulübelerinden birinde yaşamaktadırlar. Edna'nın kocası Léonce başarılı bir işadamıdır ve iş hayatını her şeyden çok önemsemektedir. İşlerinden dolayı sık sık Büyük Ada'dan ayrılmak zorunda kalır. Kocasının işleri yüzünden yalnız kalan Edna, çekici ve çok kibar bir kadın olan, kendini kocasına ve çocuklarına adanmış Madam Ratignolle ile arkadaşlık kurar. Bir Kreol olan Adèle, diğer Kreol kadınlar gibi kendini özgürce ifade edebilen, iffetli, hissettiklerini dürüstçe söyleyen bir kadındır. Edna, Adèle'in açık sözlülüğünü ve rahatlığını gördükçe kendi içindeki bastırılmış duygu ve arzularının da ortaya çıktığını fark eder.

Adèle ile ilişkisi sırasında Edna'nın uyanışı ve kendini yeniden keşfetme süreci başlar. Bu süreç, Madam Lebrun'un bekâr oğlu Robert Lebrun'u tanınmasıyla daha da hızlanır. Robert, o çevrede her yaz özellikle de evli bir kadını seçip, yaz boyu o kadınla ilgilenip, bütün vaktini onunla geçiren birisi olarak tanınır. Bu yaz seçtiği evli kadın ise Edna Pontellier'den başkası değildir. Edna ile Robert günlerini hiçbir şeyle uğraşmadan, oturarak ya da sahilde gezip, konuşarak geçirirler. Adèle onlara sık sık eşlik eder. Edna ile Robert'in ilişkisi önceleri arkadaşlık boyutundan ileri

değildir. Ancak, günler geçtikçe birbirlerine daha da yakınlaşırlar ve Robert'in sevgi gösterileri, ilgi ve alâkası Edna'daki bazı duyguların ortaya çıkmasına neden olur.

Edna artık kendini her zamankinden daha hayat dolu hisseder ve gençliğindeki gibi tekrar resim çizmeye başlar. Yüzmeyi öğrenir, özgürlüğünün ve cinselliğinin farkına varır. Edna ile Robert birbirlerine duydukları aşktan hiç bahsetmezler. Edna fanteziler kurmaya başlar. Geceleri kocasının yanında kendini hiç iyi hissetmez; ancak, Robert'in yanındayken ya da yalnızken daha mutlu ve daha heyecanlı olur. Aralarındaki ilişkinin ilerlediğini fark eden Robert, Büyük Ada'dan ayrılır. Çünkü bunun yasak bir ilişki olduğunun farkındadır. Bu arada Edna da New Orleans'a dönmüştür. Ancak o, artık değişmiş bir kadındır.

Romanın bundan sonraki bölümü New Orleans'ta devam eder. Edna resim çizmeye devam eder ve toplumun dayattığı bütün sorumlulukları reddeder. Örneğin, kocasıyla birlikte yatmamaya başlar. Önceleri misafir kabul günü olan Salı günlerini gezmeye giderek değerlendirir. Kocasını Léonce, Edna'nın durumundan endişe duyar ve Doktor Mandalet'e durumu anlatır. Doktor, Edna'daki değişimin nedenini anlamıştır. Kocasına Edna'yı bir süre kendi haline bırakmasını, aksi takdirde isyanının daha da artacağını söyler. Léonce doktorun tavsiyesine uyar ve iş için kente gittiğinde Edna'nın evde tek başına kalmasına izin verir. Bu arada çocuklar da Edna'nın durumundan dolayı anneannelerinin yanına gönderilmişlerdir. Hem kocası hem de çocuklarından uzakta kalan Edna, önceki yaşam tarzını tamamen bırakır. Tek başına başka bir eve çıkıp kendi bağımsızlığını kanıtlamaya çalışır. Artık kimsenin kendisine bir eşya gibi sahip olamayacağını düşünür.

Edna bu süreçte Alcée Arobin ile bir ilişki yaşar. Ancak bu ilişkide Edna Arobin'e karşı duygusal olarak hiçbir şey hissetmez. Bu ilişkisini Arobin'in

egemenliği altına girmeden, yalnızca cinsel ihtiyaçlarını karşılayabileceği şekilde kontrol altında tutar.

Kurduğu yeni hayatında Edna sık sık Matmazel Reitz'i ziyaret etmektedir. Reitz, kendini toplumdan soyutlamış, uyanış ve özgürlüğünü elde etme sürecini tamamlamış bir kadındır. Toplumun bir kadından beklediği annelik ve kadınlık sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Bu sorumlulukları almamak için hiç evlenmemiştir. Müzik ve resim çizme sanatıyla ilgilenmektedir. Reitz'in piyano çalışması Edna'da farklı özgürlük duyguları uyandırır. Edna, Reitz'i kendine örnek model olarak seçmiştir. Ancak Reitz, sık sık gerçeklerin farkına varma ve kendini yeniden keşfetme sürecinin zorluklarından bahsederek, Edna'yı dikkatli olması gerektiği konusunda uyarır. Robert ile Edna arasındaki yasak ilişkiyi bilen tek kişi de odur. Kendisine Robert'ten gelen ve içinde Edna hakkında da bir şeyler bulunan mektupları Edna'ya okutur. Edna bu mektuplar sayesinde Robert'ten haber alır ve bu mektupları okudukça ona olan aşkı ve özlemi daha da artar.

Robert Lebrun Edna'dan ayrı kalmaya daha fazla dayanamayıp New Orleans'a geri döner. Edna'ya olan aşkını açıkça itiraf eder; ancak, birlikte olmalarının imkânsızlıklarından da söz eder. Edna artık değişmiş bir kadın olarak aşklarını doyasıya yaşamaları gerektiğini, birlikte çok mutlu bir hayat sürebileceklerini ve kocasının artık kendi üzerinde hiçbir hakkının olmadığını söyleyerek onu ikna etmeye çalışır. Ancak Robert, bu yasak ilişkiye girme konusunda tereddütler yaşamaktadır.

Adéle, Robert ile Edna arasındaki ilişkiyi anlamıştır. Bu ilişkinin sonuçlarını hissettiği için Edna'ya çocuklarını ve diğer sorumluluklarını hatırlatma gereğini duyar. Bu amaçla çok zor ve tehlikeli olan doğumu sırasında Edna'nın da yanında

olmasını ister. Bu doğum sahnesi Edna'nın sonunu hazırlar. Edna doğum anından çok etkilenir. Adèle'in amacı Edna'ya çocuklarını ve onları dünyaya getirirken yaşadığı sıkıntı ve acıları hatırlatmaktır ve bu konuda da başarılı olmuştur. Edna evine dönerken çocuklarını düşünür ve bencilce davrandığının farkına varır.

Eve geldiğinde Edna, Robert'in yazmış olduğu ayrılık notunu bulur. Robert böyle bir yasak ilişkiye girmeye cesaret edememiştir. Robert'in bile bir erkek olarak toplumun koyduğu kuralları çiğneyemeyeceği ve toplumdaki kaçışın mümkün olmadığı fikri Edna'da son kez yıkıcı bir uyanış gerçekleştirmiştir. Robert'in de onun arzu ve rüyalarını gerçekleştiremeyeceği fikri Edna'yı korkunç bir yalnızlık duygusuna sürüklemiştir. Edna, artık bu dünyaya ait olmadığını düşünür. Kocasını ve çocuklarıyla sürdürdüğü eski yaşantısına dönmeyi kesinlikle göze alamaz. Artık toplumun kaçınılmaz kısıtlamalarından kurtulmanın bir tek yolu vardır. Bunun için duygusal, cinsel ve entelektüel uyanışlarının ilkelerini yaşadığı Büyük Ada'ya geri döner ve elbiselerini çıkararak, kendini baştan çıkarıcı denizin kollarına atar. Yüzdükçe özgürlüğünü, kocasının ve çocuklarının sorumluluklarından ve toplumun dayatmalarından kurtuluşunu düşler. Roman bu sahne ile son bulur. Edna'nın sonu ise okuyucunun yorumuna ve kendi hayal gücüne bırakılır.

Uyanış romanının özetinden de anlaşılacağı üzere, romanın karakterleri, içeriği, toplum yapısı ve karakterlerin bilinçaltında yatan düşünceleri Freud'un psikanalitik kuramı bağlamında incelenmeye uygundur. *Kızıl Damga* romanındaki karakterlerin iç dünyalarının aydınlatılması konusunda bu kuram doğrultusunda yapılan incelemeler, *Uyanış* romanı için de yapılabilir. Bu bağlamda romanların başkişileri Edna ve Hester karakterlerinin psikanalitik kuram açısından ortak ve farklı yönlerini saptayıp, tartışmak mümkündür. *Kızıl Damga* romanında incelenmiş olan erkek

egemen toplum bu bölümde incelenecek olan romanda da mevcut olduğundan, iki farklı toplumun yapısı, kadınların bu toplumlardaki yeri, toplumların tutku, cinsellik ve aldatma konularına bakış açıları psikanalitik kuram doğrultusunda karşılaştırılmalı olarak incelenmeye elverişlidir.

Kızıl Damga'daki Hester, Rahip Dimmesdale ve Pearl gibi karakterlere uyarlanan Freud'un "Ego ve İd" makalesinde söz ettiği ego, id ve süper ego gibi zihinsel bölmeleri ve bu bölmelerin karakterlerin iç dünyalarındaki çatışmasını *Uyanış* romanının birçok karakterine de uyarlamak mümkündür. Ayrıca, Hester'in ve diğer karakterlerin bilinçaltında yatan gerçekleri ortaya çıkarmada okura yardımcı olan psikanalitik kuram, *Uyanış* romanındaki birçok karakterin iç dünyalarını yansıtmada da aydınlatıcı olacaktır.

Freud'un "Haz İlkesinin Ötesinde" adlı makalesinde bahsettiği haz ilkesi, gerçeklik ilkesi ve ahlâk ilkesi *Kızıl Damga* romanındaki karakterlere olduğu gibi, *Uyanış*'ın karakterlerine de uyarlanıp, bu kavramlar açısından her iki romandaki karakterlerin karşılaştırılmalı analizi yapılabilir. *Kızıl Damga* romanındaki hasta-psikanaliz ilişkisi bu romana da uyarlanmaya elverişlidir. Her iki romanın da başkışilerinin bilinçaltında yatan gerçekleri yansıtmak amacıyla yaptıkları sanatsal işleri de karşılaştırmalı olarak incelemek mümkündür. Formalist yaklaşım doğrultusunda *Kızıl Damga*'da incelenen simge ve semboller *Uyanış* romanında da incelenebilir. Son olarak, iki farklı dönemde yazılmış olan bu romanlardaki toplumların 18. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar geçen süreçte kadın, cinsellik, tutku ve aldatma gibi konulardaki tutumlarında nasıl bir değişim yaşadıklarını incelemek, bu toplumların yapılarını anlamaya yardımcı olabilir.

Görülüyor ki, *Uyanış* romanı da Freud'un makalelerinden ve psikanalitik kuramından faydalanılarak ayrıntılarıyla analiz edilmeye elverişlidir. Bu analizin önceki bölümde incelenen romanla karşılaştırmalı olarak yapılması okur için daha da aydınlatıcı olacaktır.

Freud'a göre organizmanın iç ve dış dünyada olan bitenlerin farkında olabilmesi, seçebilmesi, algılayabilmesi, ayırt edebilmesi ve uygun yanıt verebilmesi için geçerli olan uyanıklık durumu bilinçlilikdir. Freud bilinçliliği "en doğrudan ve en kesin algılama biçimi" olarak tanımlar (75). Freud bu bilinçlilik durumunun geçici olduğunu iddia eder. Ona göre, bir süre bilinçli olan bir fikir, kısa bir süre sonra örtük hale geçebilir. Bu süreçte bilinç öncesi ve bilinçdışı kavramlarından bahsetmek gerekir. Bilinç alanında olmayan, fakat istemli bir çabayla bilinç alanına getirilebilen fikir, istek ve dürtüler bilinç öncesi nitelik taşır. "Bu fikirler örtüktür ve kendiliğinden bilince çıkarılabilir" (Freud 76). Bilinçaltı ise, bireyde kaygı yaratacak potansiyele sahip olan, istek, eğilim, duygu, düşünce, anı, olay gibi içeriklerin itilerek tutuldukları alandır. Bu içerikler doyuma ulaşmak için sürekli olarak bilinç alanına çıkmak ister. "Ancak bilinçaltındaki fikirler bastırılmıştır ve kendiliğinden doğruca bilince çıkamazlar" (Freud 76). Bilinçaltındaki bastırılmış olan fikirleri açığa çıkarmak için özel teknikler gerekir. Öyleyse bilincin örtük olan kısmına bilinç öncesi, bastırılmış olan kısmına da bilinçaltı denilebilir. Freud, makalesinde bilinç, bilinç öncesi ve bilinçaltı yapılarının kesin bir sınırla ayrılamayacaklarını ve bu üç yapının sürekli ve dinamik bir etkileşim halinde olduğunu belirtir.

Uyanış romanının başkişisi Edna Pontellier'e Freud'un bahsettiği bu kavramları uyarlamak mümkündür. Çünkü Edna'nın bilinçaltında bastırıldığı birçok arzu, tutku ve

korkuları vardır. Okurun görevi ise Edna'nın iç dünyasındaki bu gerçekleri açığa çıkarmaktır.

Kate Chopin, romanının ilk bölümünde okurlarına Edna hakkında ipuçları vermektedir. Edna ile kocası Bay Pontellier arasındaki ilişki hakkında da daha ilk bölümden yorumlar yapılabilmektedir. Romanın açılışında, Edna'nın kocası kendi halinde gazete okumaktadır ve denizden yeni dönmüş olan Edna ve ev sahiplerinin bekâr oğlu Robert Lebrun kendi aralarında denizde yaşadıkları bir olaya gülmektedirler. Edna'nın kocası neden güldüklerini sorup, cevabını aldığı anda umursamaz bir tavır takınarak ilgisizliğini göstermiştir. Bu bölümde dikkat çeken bir diğer karşılıklı konuşma da Edna'nın güneşten yanması üzerine yapılır. Karısına, "Güneşten tanınmaz oldun," dedi. Az buçuk zarar gören değerli kişisel bir eşyaya bakar gibi bakıyordu ona (Chopin, 1990 12).

Bu konuşmadan da anlaşılacağı gibi, Edna kocasının gözünde sadece bir eşya gibi görünmektedir. Ayrıca, okuyucu Edna'nın kocasıyla arasında tutkulu ya da aşka dayalı bir ilişki olmadığını tahmin edebilmektedir. Çünkü romanın bir bölümünde okur Edna'yı ağlarken bulur. Kocası Edna'yı iyi bir anne olmadığı ve kendisiyle de bir eş olarak yeterince ilgilenmediği için suçlamaktadır:

Pontellier tek yaşama nedeni olan karısının kendi işlerine karşı böylesine ilgisiz görünmesinin, konuşmasına böylesine az değer vermesinin çok cesaret kırıcı olduğunu düşündü.... Dikkatsiz olduğu, çocuklarını hep ihmal ettiği için azarladı karısını. Çocuklara bakmak annenin görevi değilse kimin göreviydi acaba? (Chopin 15-16)

Bu alıntıda okur ironik bir ton sezmektedir. İlk bölümde karısının duygularıyla hiç ilgilenmediği gözlenen, oyun oynama zevki yüzünden akşam yemeğe bile

gelmeyen bir kocanın tek yaşama nedeninin karısı olduğunu söylemesi okura ironik gelmektedir. Ayrıca, Edna'nın içinde bulunduğu zor durumun da anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Okur romanda ilerledikçe, Edna'nın bilinçaltında yatan düşüncelerinin farkına varır. Per Seyersted Edna hakkındaki görüşlerini "Edna and the Female Condition" adlı makalesinde şu şekilde belirtir: "Edna bir Kreol olan Bay Pontellier ile evlidir. Ancak kendisi güneyli bir Protestan olduğu için kendini o toplumdaki kadınlardan biraz farklı görmektedir. Henüz kendisini onlardan birisi olarak görememektedir" (Seyersted, 1980 134). Örneğin "Kreol kadınlarının doğum anları ile ilgili ayrıntıları erkeklerle açıkça konuşmaları, müstehcen konular içeren bir kitap üzerinde özgürce tartışmaları Edna'yı çok şaşırtır" (Ewell, 1986 146). Öyleyse, Kreol'lerin bulunduğu bir ortamda kendini önceleri pek rahat hissetmeyip yabancılık çeken Edna'nın, daha sonraları onların konuşmalarındaki ve tavırlarındaki rahatlıktan cesaret alıp, içinde bastırılmış olan dürtü ve duygularının ortaya çıkmasında onlardan destek aldığı söylenebilir.

Ayrıca, romanda Edna'nın diğer kadınlardan farklı birçok yönü de göze çarpmaktadır. Romanda bu fikri destekleyecek birçok örnek vardır. "Küçük oğlanlardan biri oynarken yuvarlanıp düşse ağlayarak annesinin kollarına koşmazdı pek. Yerinden kalkar, gözünün yaşını, ağzındaki kumları silip oyununu sürdürürdü" (Chopin 18).

Edna çocuklarına karşı ilgisiz görünmektedir. Çocukların saçlarını tarayıp, giysilerini giydirmeye görevini de dadılarına bırakmıştır. "Kısaca Bayan Pontellier anne-kadınlardan değildir. Anne-kadınlar çocuklarını tanrılaştırır, kocalarına tapan,

birey olarak benliklerini silip yardımcı melek kanatları geliştirmeyi kutsal bir ayrıcalık sayan kadınlardı” (Chopin 18).

Romanda ilerledikçe yukarıdaki paragraftaki “birey olarak benliklerin silme” fikrinin Edna ile hiç uyuşmayan bir düşünce olduğu görülecektir. Çünkü Edna, içinde bastırıldığı fikirlerini ve tutkularını ortaya çıkarıp, bir birey olarak kendi hayatını yaşamaya çalışacak, bir birey olarak evrendeki yerini kanıtlamak için uğraş verecektir.

Edna'nın diğer Kreol kadınlardan farklı olan yönlerini vermek için yazar okuru Adèle Ratignolle adında çocuklarına ve kocasına tapan, hem annelik hem de kadınlık görevlerini yerine getiren bir karakterle tanıştır. Seyersted'e göre, “Ratignolle genel olarak kadınsal zarafetin ve çekiciliğin sembolü olarak verilmiştir ve anne-kadın modelinin mükemmel bir örneğidir” (140). Adèle'in tavırlarını gören okur, Edna'nın farklılığını daha iyi kavrayabilmektedir. Romanın bir bölümünde Adèle'in bir baygınlık geçirdiği görülür. Sıcaktan bunalan Adèle halsiz düşer ve kolonya ve yelpaze yardımıyla kendine gelir. Bunun üzerine eve dönen Adèle'in çocukları ona koşarak sarılırlar. “Çocukları onu karşılamaya koştular. İki beyaz eteklerine sarıldı, üçüncüsünü dadının kucağından kendi seven kollarının arasına, binlerce sevgi sözcüğü söyleyerek taşıdı” (Chopin 23).

Adèle'in çocuklarına düşkün tavrını gören okuyucu, Edna'nın çocuklarına karşı ilgisizliğini hatırlar. Düşükleri zaman bile ağlamadan kendileri kalkan çocuklar, genelde annelerine onu çok sevdiklerinden değil sadece ondan şeker isteyecekleri zaman koşup sarılırlar. Edna'nın çocuklarına karşı tavırlarını gören okur, Hester'in Edna'dan bu açıdan farklı bir karakter olduğunu anlayabilir. Çünkü Hester hayatı boyunca çocuğu için yaşamış, onun her türlü ihtiyacını severek karşılamıştır.

Çocuğunun kıyafetleriyle ve temizliğiyle kendisi ilgilenmiştir. Hayatında ilk kez göğsünden çıkarıp attığı damgayı çocuğunun isteği üzerine tekrar göğsüne takmış, çocuğu için özgürlüğünden olmuştur.

Bir başka bölümde Adèle'in severek dikiş diktiği, ancak Edna'nın dikişten hiç hoşlanmadığı gözlemlenir. Ne var ki, Edna sevimsiz ve ilgisiz görünmekten kaçındığı için isteksizce bu işi yapmaktadır. Bu bölümde Edna'nın kendisini zoraki sorumluluklara uymak zorunda hissettiği görülmektedir. Ancak okur, onun bu işi severek yapmadığını, bu bağlamda diğer kadınlardan farklı olduğunu anlamakta, içindeki saklı duygularının uyanışa geçeceği zamanı merakla beklemektedir.

Edna'nın bu uyanış sürecinin ilk örneği, Robert ile ilişkisinde görülmektedir. Büyük Ada'daki ana binanın sahibi olan Madam Lebrun'un bekâr oğlu Robert Lebrun, o yaz Edna ile arkadaşlık kurar. Bu arkadaşlık ilk önceleri, Robert'in her yaz farklı bir kadınla kurduğu samimi arkadaşlıktan öte bir şey değildir. "Onbir yıl önce onbeş yaşına bastığından beri Robert her yaz Büyük Ada'da kendini güzel bir kadın ya da bir genç kızın hizmetine adanmış" (Chopin 21). Robert kadınlara iltifat edip, onlara eşlik ederek hoş vakit geçirmeyi seven birisidir. Bu yıl da kendisine eş olarak Edna'yı seçmiştir.

Büyük Ada'da Kreol erkekleri kadınlarına çok güvenmektedirler. Kadınlar ailelerine, namuslarına, çocuklarına ve kocalarına çok bağlıdırlar (Dyer, 1993 11). Bu güvenden dolayı erkekler karılarını Robert Lebrun'dan kıskanmamaktadırlar. Örneğin Robert, bir toplulukta geçen yaz Adèle'e duyduğu umutsuz aşkı anlatıp kendisini ona tapınan bir köpek gibi gördüğünü söyler. Adèle bir an kocasının kıskanabileceği fikrini düşünüp, bu fikre kendi kendine gülerek karşılık verir. "Madam Ratignolle hepsini güldüren aşırı bir saflıkla, 'Belki de Alfonse'u kıskandırmaktan korkuyordum,' diye

yanıtladı. Sağ el sol eli kıskanacak! Yürek ruhu kıskanacak. Ama ona bakılırsa Kreol koca hiçbir zaman kıskançlık duymaz” (Chopin 21).

Bu toplumda kocalar eşlerine sonsuz güvendikleri için kıskançlık duyguları yaygın değildir. Bu flört ilişkisi toplumda masumca vakit geçirme olarak değerlendirilmektedir. Bu açıklamanın ışığında, Edna'nın yaşadığı toplum ile Hester'in yaşadığı toplumun bu bağlamda birbirinden çok farklı olduğu göze çarpar. Edna'nın içinde bulunduğu Kreol toplum, erkeklerin kadınlarla yaşadığı flört ilişkisini doğal karşılamaktadır. Erkekler kadınlarını başka erkeklerden kıskanmamaktadırlar. Örneğin, Edna bekâr bir erkek olan Robert ile baş başa vakit geçirir; ancak, bu duruma ne Léonce Pontellier ne de toplum tepki gösterir. Bu durum *Kızıl Damga* romanında çok farklıdır. Bir anlık tutkuya kapılan Hester, roman boyunca toplumun kendisine verdiği cezayı çekmek zorunda kalmış, toplum tarafından dışlanmıştı. Toplumda fakirlere yardım edip, kendi evinde çocuğu ile birlikte mütevazı bir yaşam sürdürmesine rağmen, toplumun hakaretlerine maruz kalmıştır. Öyleyse, *Kızıl Damga* romanındaki 18. yüzyıl toplumunun *Uyanış* romanındaki 19. yüzyıl toplumuna göre daha baskıcı, acımasız ve eleştirici olduğu söylenebilir. Aradaki yüz yıllık dönemde bu tür kadın-erkek ilişkilerinin daha hoşgörülle karşılandığı gözlenmektedir.

Edna'nın bir güneyli olarak toplumdaki bu duruma henüz alışamadığı gözlenmektedir. Örneğin resim yaptığı bir anda, Robert'in başını kendisinin koluna yasladığını hisseden Edna onu yavaşça iter ve bu durumdan rahatsız olur. Diğer Kreol kadınlar bu masum ilişkilerin boyutunun farkındadırlar. Ancak Edna, Robert ile ilişkisini yorumlamakta bir yabancı olarak zorluk çekmektedir. Romanın sonraki

bölümlerinde Robert Lebrun'un Edna'nın içindeki bastırılmış duyguların ortaya çıkarılmasında büyük rol oynadığı görülecektir.

Romanın VI. bölümünde Edna'nın ilk defa kendi içindeki iki karşıt istek arasında kaldığı gözlemlenir. Edna, Robert'in denize gitme teklifini istediği halde reddetmiştir ve bunun nedenini anlamaya çalışmaktadır. “Kafasında hafif bir aydınlanma belirmeye başlamıştı, yol gösteren, gösterdiği yolu yasaklayan bir aydınlanma” (Chopin 24).

Bu aydınlanma okura Edna'nın ilk uyanışı olarak görünebilir. Edna önce kumsala gitmek istemez. Bunun nedeni Robert'e karşı hissettikleri olabilir. Robert'e karşı yakınlık hissetmekten, ona bağlanmaktan korkuyor olabilir. Ancak, içinde bastırılmış olan bu duyguyu yenip, onunla gitmeye karar verir. Eğer Robert'e âşık olursa, bunun toplum kurallarına ters düşeceğinin farkındadır. Ancak içindeki isteğe engel olamayıp, onunla kumsala gitme kararını verir. “Bayan Pontellier bir insan olarak evrendeki konumunun farkına varmaya, bir birey olarak iç ve dış dünyası ile ilişkilerini anlamaya çalışıyordu” (Chopin 24).

Romanda Edna'nın bireyselliğini anlamasında önemli olan ve daha sonra ayrıntılı bir şekilde incelenecek olan deniz sembolünün rolü büyüktür. Edna denizin sesinden ve sonsuzluğundan büyük ölçüde etkilenerek, kendi benliğinin farkında olmaya başlar. “Denizin sesi baştan çıkarıcıdır; durmadan, fısıldayarak, bağırarak, mırıldanarak çağırır ruhu bir süre yalnızlığın uçurumlarında gezinmeye, içe dönük düşüncelerin labirentlerinde kaybolmaya” (Chopin 24). Bu arada okur da Edna'nın düşüncelerinin labirentlerinde kaybolmaya hazırdır.

Romanın bu bölümünden itibaren, *Kızıl Damga* romanında yapıldığı gibi, okur adeta Freud'in psikanalitik kuramındaki psikanaliz gibi Edna'nın bilinçaltında yatan

düşüncelerini çözmeye çalışan birisi olarak görülebilir. Romanı okudukça okur Edna'yı çözümlenmeye devam edecektir. Ancak psikanaliz rolü, roman boyunca farklı kişi, ortam ve nesnelere verilecektir. Örneğin yazar bir bölümde Adéle Ratignolle'e Edna'nın içindeki duyguları dışarıya yansıtmaya çalışan bir psikanaliz rolü yüklemiştir. Bu sahnede Edna'nın çocukluğu, ailesi ve ilişkileri hakkında birçok ipucu bulunabilir. Adéle ile Edna'nın bu samimi sohbeti romanın başkışisi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Elaine Showalter, "*The Awakening as a Solitary Book*" adlı makalesinde Adéle ile Edna arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamıştır:

Edna'nın uyanışı Adéle Ratignolle ile başlar. Edna kumsalda, güneşin altında Adéle'in bir anne sıcaklığıyla okşamalarına karşılık verir. Edna, bu tür sevgi gösterilerine alışkın değildir ve Adéle'in bu davranışı onun çok hoşuna gitmiştir. Bunun üzerine başını Adéle'in omzuna yaslayıp sırlarını ona açmaya başlar. (Showalter, 1988 45)

Bu sohbet sırasında Edna'nın içine kapanık birisi olduğu, ailesinden bu tür sevgi gösterileri görmediği anlaşılmaktadır. Kız kardeşi ile sürekli kavga ettiği öğrenilmektedir. Annesini erken yaşta kaybetmiştir; çok sert ve tutucu bir babası vardır. Edna'nın içinde yaşadığı geçmişinin bugünü etkilediği söylenebilir. Çocuklarına ve eşine karşı aşırı sevgi gösterilerinde bulunamaması, aslında kendisinin de çocukluğunda bu tür duyguları tatmamasından kaynaklanabilir.

Edna bu konuşmada çocukluğunu hatırlar. Bilinçaltındaki duygu ve arzuları yavaş yavaş ortaya çıkarır. Kumsalda oturup denizi seyrederken birdenbire Kentucky'de bir yaz gününü hatırlar. Küçükken, yüksek otların arasında amaçsızca, başıboş yürüyüşünü ve bu çayırın kendisine nasıl bir okyanus gibi görüldüğünü hayal eder. Deniz ile bu çayır arasında bir bağlantı kurar. Bir hastanın doktoruna içini

dökmesi gibi o da geçmişini, hayallerini ve fantezilerini Adèle anlatır. Önünde duran denize bakarak, çocukluğunda o otların arasındaki özgürlüğünü düşünür. Çayırda kollarını nasıl yüzer gibi yüzlerce defa salladığını, sonsuza dek o şekilde yürümeyi nasıl istediğini hatırlar. Bu durum Chopin tarafından şu şekilde yansıtılır:

Belinden daha yüksek otların arasından yürüyen çok küçük kıza okyanus gibi büyük görünen bu çayırı düşündüm. Yürürken yüzlercesine kollarını sallıyor, insan yüzerken suya nasıl vurursa o da otlara vuruyordu. Ah! şimdi anlıyorum aradaki bağlantıyı!... Yalnız önümde uzanan yeşilliği görebiliyor, hiç bitmeyeceğini sonsuza kadar öylece yürüyeceğimi düşünüyordum. (27)

Böylece Edna'nın içindeki duygular canlanır ve denizde de aynı şekilde sonsuzluğa doğru yol alacağı günü düşler. Okur, Edna'nın açıklamalarından Bay Pontellier ile aralarındaki ilişki hakkında da birçok şey öğrenir:

Léonce ile evliliği tümüyle rastlantısaldı. Erkeklerin hep yaptığı gibi aşık olmuş, daha fazla bir şey beklenmesine gerek bırakmayan ciddi, ateşli bir tutumla evlenme önerisinde bulunmuştu. Edna'nın gururu bu sevgiyle okşanmıştı. Aralarında bir düşünce ve beğeni yakınlığı bulunduğunu sanmış, bu sanı yanlış çıkmıştı. (29)

İlk defa Edna'nın evlilik hayatı hakkında içinde sakladığı duyguları açığa vurduğu görülmekte, kişiliğinin çözümlenmesinde etkili olan bu düşünceler okuyucuya yardımcı olmaktadır. Kocasıyla tutkulu bir ilişki yaşamadığı anlaşılan Edna'nın, Robert Lebrun'un iltifatlarından ve içtenliğinden etkilenmemesi olanaksız görünmektedir. Showalter'ın Bay Pontellier hakkındaki düşünceleri bu görüşü kanıtlar niteliktedir:

Bay Pontellier Edna'dan oniki yaş büyüktür. Pontellier, Edna için koruyucu bir baba rolündedir. Edna kocasına düşkündür. Ancak ona karşı içinde hiçbir tutku ve aşk belirtisi yoktur. Léonce işleriyle, cinsel ve sosyal aktiviteleriyle ilgilenir. Büyük Ada'da bir otelde sürekli kumar oynar ve iş hayatı onun için hayattaki en önemli şeydir. (45)

Edna'nın bilinçaltındaki arzularını açığa çıkaran bir diğer etmen de müziktir. Bu bölümde müzik, Freud'in psikanalitik kuramındaki hasta-doktor ilişkisindeki doktor rolünde değerlendirilecektir.

Romanın IX. bölümünde Bayan Lebrun'un evinde Matmazel Reitz'in çaldığı müziğin Edna üzerindeki ilk etkisi incelenmeye değer. "Reitz, yaşının ilerlemesine rağmen henüz evlenmemiş, ufak tefek, dediğim dedik huylu, hemen herkesle kavgalı bir kadındı" (Chopin 37). Edna bu kadının çaldığı bir parçadan çok etkilenir. Parçayı bilmemesine rağmen adını "yalnızlık" koyar. Bu isimden Edna'nın kendini ne kadar yalnız hissettiği, evli olmasına rağmen diğer kadınlar gibi kocasıyla birliktelikten zevk almadığı çıkarılabilir. Edna'nın o anda dinlediği müzik, onda o zamana kadar hiç hissetmediği duygular uyandırır:

Matmazel Reitz'in vurduğu ilk notalar Bayan Pontellier'in omurgasında şiddetli bir titremeye neden oldu. Bir sanatçının piyano çalmasını ilk kez dinlemiyordu. Belki ilk kez hazırды, belki ilk kez varlığı kalıcı bir gerçeğin izini taşıyacak kıvama gelmişti.

Düşleminde toplanıp ışıldayacağını düşündüğü somut resimlerin oluşmasını bekledi. Boşuna bekledi. Hiçbir yalnızlık, umut, özlem ya da umutsuzluk resmi belirmedi zihninde. Ancak bu tutkuların kendisi

ruhunda ayaklanmış, onu sallıyor, kamçılıyordu. Titriyor, soluğu kesiliyor, gözyaşları görmesine engel oluyordu. (Chopin 38).

Müzik adeta bir psikolog gibi Edna'nın içindeki duyguları dışa vurmaktadır. Ewell'a göre, "Reitz'in müziği Edna'yı kendi benliğini keşfetmeye davet etmektedir" (155). Edna müzik aracılığı ile okuyucuya kendini ifade etmektedir ve müzik onun duygusal anlamdaki uyanışında etkin bir rol oynamaktadır.

Romanda önemli bir yer tutan deniz sembolü de Edna'nın bastırılmış arzu ve korkularının ortaya çıkmasında büyük rol oynamaktadır. Romanın X. bölümünde denizin ve Edna'nın ilk yüzme deneyiminin onu nasıl etkilediği ve bastırılmış tutkularını nasıl ortaya çıkardığı görülecektir. Bu bölümde Edna ilk defa yüzmeyi başarır. Yüzdükçe, kendi vücuduna egemen olduğunu ve vücudunun bir başkasının kontrolü altında olmayıp, kendi kontrolünde olduğunu hisseder. Edna'nın bu hisleri Chopin tarafından şöyle yansıtılmıştır:

Edna büyük bir mutluluk duygusuna kapıldı, sanki bedeniyle ruhunun işleyişini denetlemesi için anlamlı bir güç verilmişti eline. Kendini olduğundan daha güçlü sanarak ataklaştı, pervasızlaştı. Uzaklara, daha önce hiçbir kadının gitmediği yerlere kadar gitmek istedi. (39)

Edna artık gücünün farkına varmıştır ve çocukluğunda hayal ettiği sonsuzluğa ve özgürlüğe doğru yol almak istemektedir. Onun diğer kadınlardan farkı, yukarıdaki alıntının son cümlesinden de anlaşılmaktadır. O, hiçbir kadının gitmediği yerlere gitmek istemektedir. Bu yolculuk, onun için kendini keşfetme yolculuğu olabilir. Edna, bu yolculuğuna yüzmeyi öğrenerek başlamıştır.

Edna'nın ilk yüzüşü başlangıçta bilinçsizce olmuştur. "Nasıl çocuk emekleyip, tökezleyip, tutunurken bir anda gücünü anlayarak yalnız başına yürümeye başlarsa,

Edna da o gece öyle yaptı” (Chopin 39). Ancak denizde ilerledikçe içini bir korku kaplayıp, geriye bakarak tekrar aynı yere dönemeyeceğini düşünmüştür. Joyce Dyer “Keeping up with the Procession” adlı makalesinde bu sahneyle ilgili bir yorum yapmıştır. “Edna’nın bu sahnesinin gece meydana gelmesi bir tesadüf değildir. Gece, ölümün ve yalnızlığın simgesi olarak düşünülürse, Ednayı zor günlerin beklediği daha en başından anlaşılmaktadır” (113).

Edna’nın denizde ilk uyanışını yaşayışı ve denizin Edna için özgürlüğünü doyusuya yaşayabileceği bir mekân olarak değerlendirilebileceği fikrinden yola çıkarak, Edna ile Hester karakterlerindeki özgürlük kavramının karşılaştırılması olarak incelenmesi uygun olabilir. Her iki karakter de özgürlüklerine düşkün insanlardır. Edna için özgürlüğünü yaşayabileceği mekân deniz, Hester içinse ormandır. Ancak, özgürlüklerini yaşayabilme konusunda Edna’nın daha şanslı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Edna daha hoşgörülü bir toplumda yaşamaktadır ve özgürce yaşamak için hem maddi hem de manevi imkânlara sahiptir. Edna, başkaları için kendisini feda etmeyen bir kadındır. Kocasının Edna’nın denize gitmemesi yönündeki ısrarlarına rağmen, Edna yüzmeye gider ve özgürlüğün ve sonsuzluğun tadını çıkarmaya çalışır.

Edna’nın özgürlüğüne düşkünlüğünün çocukluğunda bile belirgin olduğu gözlenmektedir. Çocukluğunda tarlaların arasındaki özgürce yürüyüşünü özlemle hatırlaması, onun daha çocukken bile sonsuzluğa doğru özgürce yol almayı istemesinin bir göstergesidir. Hester da özgürlüğüne düşkün bir karakterdir. Ancak o, toplumun izin verdiği ölçüde bu isteğini tatmin edebilmektedir. Hester’in özgürlüğüne ne kadar önem verdiği romandaki orman sahnesinde açıkça görülmektedir. Bu sahnede sevgilisi Arthur Dimmesdale’e Boston’dan kaçıp, birlikte

mutlu bir hayat sürmeyi teklif eder. İçinde bastırıldığı tüm özgürlük duygularını bu sahnede dışa vurur. Örneğin, saçlarını toplayıp gizlediği bonesini açar ve kızıl damgayı göğsünden çıkarır. Sevgilisiyle el ele tutuşarak aşkını yaşamaya çalışır. Bu örnekler Hester'in özgürlük özleminin bir göstergesidir. Ancak Hester'da bu sahnenin dışında özgürlüğünü gerçekleştirebileceği başka davranışlara pek fazla rastlanmamaktadır. Çünkü o dönemin Püriten toplumu ile *Uyanış* romanının toplumu birbirinden farklıdır. Püriten toplum, Hester'a özgürce yaşaması konusunda izin verecek bir toplum değildir. Ancak Edna, kimsenin tavsiyelerine kulak asmandan, özgürce yaşayabileceği koşulları yaratıp mutlu olmanın yollarını bulabilen bir karakterdir.

Romanda Edna'nın ve Robert'in cinsel isteklerini tetikleyen ortamlardan da bahsedilmektedir:

Kumsala gidenler küçük topluluklar oluşturmuşlardı, konuşup gülüşüyorlardı. Orkestradan gelen yumuşak ezgiler hafifçe onlara ulaşıyordu. Ortalıkta garip, eşi az bulunur kokular vardı. Deniz, deniz yosunu, yeni sürülmüş toprak kokusu yakın bir yerdeki tarla dolusu beyaz çiçeğin ağır parfümü ile karışıyordu. (Chopin 39)

Bu ortamdaki kokular ve manzaralar Edna ve Robert'in içlerindeki cinsel arzu ve tutkularını canlandırmaktadır. Ayrıca denizden döndükten sonra yaşadıkları sessiz anlarda da bu iki karakterin cinsel arzuları uyanışa geçmiştir. "Hiçbir sözcük kalabalığı şu sessizlik dakikalarından daha anlamlı, ya da ilk kez duyuları arzusunun nabız atışları ile bunca yüklü olamazdı" (Chopin 42). Robert ve Edna sakladıkları duygularını hareketleriyle dışa vurmaya ve birbirlerine iyice âşık olmaya başlamışlardır. Edna bu deneyimleri sonucunda hem zihinsel hem de duygusal bir

uyaniş sürecinin içine girmiştir. Ancak Joyce Dyer'a göre, "Edna'nın cinsel tutkularının belirginliği eleştirmenler tarafından hoş karşılanmamıştır. Çünkü 19. yüzyılın sonlarına doğru bile kadında tutku, ahlâksız ve sağlıksız bir durum olarak algılanmaktaydı" (8).

Edna'nın kendini tanıma ve cinselliğinin farkına varma süreci Freud'un "haz ilkesi" ile bağdaştırılabilir. Freud'a göre haz ilkesi "insanın acıdan kaçarak doyuma ulaşmaya çabalamasıdır" (22). Hester'in olduğu gibi Edna'nın da haz ilkesine eğilimli olduğu düşünülebilir. Çünkü Edna kendisi için yaşamayı seven, başkalarının egemenliğini kabullenemeyen bir kadındır. Ancak haz ilkesini dizginlemeye ve engellemeye çalışan bir de gerçeklik ilkesi vardır. Freud bu durumu şöyle açıklar:

İnsan her zaman hazza ulaşmak ister ama çoğunlukla ulaşamaz. Bunun nedeni gerçeklik ilkesidir. Haz ilkesi ruhu dış dünyanın tehlikelerine karşı koruyamaz. Ancak gerçeklik ilkesi bunu başarır. Bazı durumlarda, cinsellik arzusu baskınsa, bütün organizmayı zarara uğratarak gerçeklik ilkesini alt eder. (23)

Romanın başkişisi Edna da cinsel dürtülerine kulak vererek haz ilkesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Ancak ileriki bölümlerde gerçeklik ilkesiyle, yani hayatın gerçekleriyle karşılaşacaktır. Garip ve çelişkili duygular yaşayan Edna, dış dünyanın tehlikelerinden habersizce arzularını yerine getirmeye çalışır. Ancak bu dürtülerin gerçeklik ilkesini yenip yenemeyeceği romanın sonunda ortaya çıkacaktır.

Edna artık bir uyanış sürecine girmiştir. Önceden isteksizce yerine getirdiği sorumluluklarından kurtulmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda Edna ilk defa kocasına başkaldırır. Kocasının kendisiyle birlikte yatma isteğini ve teklif ettiği şarabı içmeyi reddeder. Edna kendisine yeni bir yaşam tarzı çizmiştir. Artık kendi başına kararlar

vermeyi ve kocasının her söylediğine boyun eğmemeyi öğrenmiştir. Kocasının isteklerini yerine getirmemesi de değişim sürecindeki ilk başkaldırısıdır.

Edna'nın davranışlarındaki değişimin bir başka örneği de Robert'e karşı tavrında ortaya çıkar. Edna'nın Robert'e karşı farklı duygular hissettiği daha önceki bölümlerde anlaşılmaktaydı. Ancak Edna onu istediğini belli edecek herhangi bir davranışta bulunmamıştı. Yaşadığı değişimden sonra Edna, Robert'in evine giderek onu dışarıya davet eder. "Daha önce hiç çağırtmamıştı onu Edna; hiç aramamıştı. Daha önce bir kez olsun onu istiyormuş gibi görünmemişti" (Chopin 45). Bu alıntıdan Edna'nın içindeki arzuların canlandığı ve doyuma ulaşmak için haz ilkesini takip ettiği söylenebilir.

Edna'nın benliğini yeniden keşfetme sürecinde, vücudunu ve kendisine yabancı olan ortamları tanıma istekleri göze çarpmaktadır. Örneğin bir gün denizden döndüklerinde, Bayan Antoine'nin evinde uyumadan önce elbiselerini çıkarır ve o zamana kadar hiç bakmadığı bir ilgiyle çıplak vücudunu seyreder. Chopin bu sahneyi şu şekilde tasvir eder:

Küçük, bitişik odada yalnız kalan Edna üstündekilerin çoğunu çıkarıp geri kalanları da gevşetti. İki pencerenin arasında duran derin leğende yüzünü, boynunu, kollarını yıkadı. Beyaz yatağın tam ortasına yattı.... Kollarını dimdik yukarı kaldırıp sırayla ovarken dikkatle bakarak ilk kez gördüğü bir şeymiş gibi etinin sıklığını, dokuların inceliğini gözlemledi. (49)

Edna cinsellik kavramını uyandıran vücudunu tanımaya başlamış, bilinçaltında bastırıldığı arzularının farkına varmaya başlamıştır. Bundan sonra bu arzularının tatmin olması için yaşamayı hedefleyecektir.

Edna'nın haz ilkesini gerçekleştirebilme çabaları gerçeklik ilkesiyle çatışır. Örneğin erkek egemen toplum ve bu toplumun bir bireyi olan Léonce Pontellier gerçeklik ilkesinin temsilcileri olarak gösterilebilir. Léonce, Edna'nın tavırlarındaki değişimden rahatsız olmuştur. Bir erkek olarak karısı tarafından reddedilmeyi kabullenememektedir. Karısının çocuklarıyla artık hiç ilgilenmediğini de gözlemlemektedir. Léonce bu durumda karısının hasta olduğunu düşünür. Buradan da anlaşılacağı gibi, bu toplumda kadınların kendi isteklerine göre hareket etmek istemesi bir hastalık olarak algılanmaktadır. Ayrıca Adèle Ratignolle de Robert'i ve Edna'yı ilişkileri konusunda uyarmıştır ve Edna'ya çocuklarıyla daha yakından ilgilenmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Bu durumda Adèle de Edna'nın haz ilkesi eğilimine karşıt bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Öyleyse, Adèle de gerçeklik ilkesinin bir başka temsilcisi olarak görülebilir.

Gerçeklik ilkesinin bir diğer temsilcisi de Robert Lebrun olarak görülebilir. Robert, Edna ile aralarındaki ilişkinin gelecekte doğurabileceği sonuçların farkındadır. Kendisi de Edna'ya âşık olmasına rağmen ondan uzaklaşmayı göze almıştır. Per Seyersted "The Work of Art" adlı makalesinde Robert'in Edna'nın uyanış sürecindeki rolünü şu şekilde yorumlar:

Robert romanda Edna'nın uyanışında önemli bir rol oynar. Edna'yı yüzmeye götüren kişi kendisidir. Onu yüzmeye zorlayan, bir bakıma özgürlüğe ve sonsuzluğa doğru yürümesini destekleyen kişidir. Ona yüzmeyi öğretmek için günlerce çabalamıştır. Bir yandan Edna'yı denize götürürken diğer yandan güneşten yanmaması için ona şapka vermektedir. Çünkü Kreol toplumunda kadının güneşte kararması hoş

karşılanmamakta, saflıklarının ve güzelliklerinin yok olduğu düşünülmektedir. Robert hem Edna'yı baştan çıkarıp, hem de toplum kurallarının farkında olduğu için ondan kaçmaktadır. (155)

Edna'nın yüzmeyi ilk öğrendiği sahnede Robert'in Edna'nın sonuyla ilgili bir tahminde bulunduğu söylenebilir. Seyersted bu sahneyi şöyle açıklar: "Robert bir hikâye uydurur. Yıllardır körfez kıyılarında bir ruhun dolaştığını, kendisine bir av aradığını ve o gece aradığı kişiyi, yani Edna'yı bulduğunu söyler. Bu durum Edna'nın sonunun bir göstergesidir" (155). Edna yüzmeyi öğrenerek bir uyanış yaşamış, kendini keşfetme adına bir yolculuğa çıkmıştır. Ancak sonunda Edna, Robert'in bahsettiği ruha teslim olacak ve ölecektir. Böylece Edna gerçeklik ilkesiyle, erkek egemen toplumun dayatmalarıyla karşı karşıya gelecektir.

Edna'nın haz ilkesine eğilimli olduğu daha önce belirtilmişti. Edna'nın bilinçaltındaki bastırılmış duygularının değişime ve boşalmaya doğru bir zorlama gösterdiği gözlenmektedir. Freud'a göre id, haz ilkesinin egemenliğinde işleyen bir birimdir. İçgüdüsel dürtülerin ve en doğal yani hayvansal istek ve duyguların toplandığı alandır (Guerin, 1982 120). İd kendisine haz verecek her şeyi kesinlikle yapmak ister, üzüntü ve sıkıntı verecek şeyleri ise yapmamakta direnir. Toplumsal ya da ahlâk kurallarını, iyi ve kötüyü tanımaz. İdin dış dünya ile bağlantısı yoktur. Birbirine karşıt dürtü ve eğilimler burada yan yana bulunabilir.

Freud'un psikanalitik kuramında geçen id kavramı romanın başkişisi Edna'da açıkça görülmektedir. *Kızıl Damga* romanındaki Hester gibi Edna da, bilinçaltındaki isteklerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Cinsel arzuları kendisine haz verdiği için bunları gerçekleştirmek için çabalamaktadır. Bilinçaltına atılmış unsurların yarattığı gerilimi boşaltmak için kendisine Robert'i seçmiştir. Robert ile ilişkisine kapılıp, bu

ilişkiye dış dünyanın vereceği tepkileri hiç düşünmemiştir. Ne kocasının, ne çocuklarının, ne de toplumun düşünceleri onun için hiç önemli değildir.

Edna'nın zihninin id bölmesi onu acıdan, üzüntüden ve can sıkıcı olaylardan kaçınıp, kendisi için yaşaması gerektiği fikrine zorlar. Edna değişim sürecine girdikten sonra, toplumsal sorumluluklarından vazgeçmeye ve kendisine hoşnutsuzluk veren ortamlardan kaçınmaya başlar. Wendy Martin'in 19. yüzyıldaki evlilikler hakkında yaptığı yorumlar Edna'nın değişiminin kocası üzerindeki etkilerini anlamada okura yardımcı olabilir:

19. yüzyılda *Uyanış* romanının geçtiği dönemde, evliliklerde kadınlar erkeklerin malı olarak görülmekteydi. Kadının kendine iyi bakması, güzel kıyafetler giymesi, evine ve çocuklarına bağlı olması erkekler için bir gurur kaynağıydı. Léonce Pontellier de toplumda iyi bir eş olarak biliniyordu. Ailesine lüks bir yaşam sunmuştur. Güzel bir evleri, pahalı eşyaları vardır. Ancak Edna bu yaşam tarzından memnun değildir. O, kocasının kendisini sahip olduğu eşyalardan birisi olarak görmesini kabullenememektedir. Bu dönemde toplumsal bir gelenek haline gelen haftanın belli bir gününde misafir ağırlama olayı vardı. Edna Salı günleri yüksek tabakadan aileleri evinde ağırlamaktaydı. Ancak Edna'nın kişiliğini keşfetme yolunda, toplumun bu dayatmasından haz almadığı için kaçınması Léonce için onur kırıcı, itibarını zedeleyici bir davranıştı. (Martin, 1988 19)

Buradan da anlaşılacağı gibi Edna artık kendisine haz vermeyen olaylardan uzak durmaya başlayarak id tarafını ortaya çıkarmıştır. Kendisine sıkıntı veren

insanlarla bir arada olmaktansa kendini özgür hissettiği ortamlara girip, tek başına özgürlüğünün tadını çıkarmayı tercih etmektedir.

Görüldüğü gibi, Hester'in iden gelen haz ilkesinin etkisi altında kalması Edna karakterinde de belirgin olarak gözlenmektedir. Ancak yukarıda verilen bilgiler ışığında, Edna'nın Hester'a göre daha rahat koşullarda yaşadığı söylenebilir. Hester da Edna da eşlerini aldatmışlardır. Ancak Hester'in kocası yanında değildir. Onu terk edip gitmiş ve yıllarca dönmemiştir. Hester belki de kocasından umudu kestiği bir anda haz ilkesine ulaşmaya çalışmıştır. Edna'nın durumu Hester'in durumundan farklıdır. Kocasını tanıyan, başarılı bir işadamdır. Hester'in kocasının aksine Pontellier karısının yanındadır ve toplumun gerektirdiği şekilde yaşamaktadır. Evlerinde pahalı eşyaları ve hizmetçileri vardır. Okur bir an Hester'in aynı koşullar altında kocasını asla aldatmayacağını düşünebilir. Edna bu varlığın içinde hiç de mutlu değildir. Kocasını tarafından yalnızca bir eşya olarak görüldüğünü düşünmektedir. Kocasına ve topluma göre kadının görevi, kocalarına ve çocuklarına bağlı olup, hayatlarını onlara adamaktır. Toplumda kadının hiç değeri yoktur. Kadınlar zarif ve erdemli davranıp, toplumun dayattığı kurallara uyarak kocalarını iş hayatlarında ve toplumda daha da yüceltmelidirler. Bu sebeplerden, Edna bu koşullar altında mutlu olamaz ve isteklerini tatmin edecek başka yerlere yönelir.

İdde hüküm süren saldırganlık dürtüsü Edna'nın karakterinde görülebilir. Toplum kurallarına uymadığı için kendisini azarlayan kocasıyla kavga ettikten sonra, Edna'nın bastırılmış saldırganlık dürtüsünün patlak vermesi gözlemlenir. Edna kavgadan sonra:

Elindeki ince mendili şerit şerit yırttıktan sonra top yaparak fırlatıp attı.

Bir kez de durup nişan yüzüğünü çıkararak halıya fırlattı. Onun orada

durduğunu görünce topuğuyla üzerinde gezinerek ezmeye çalıştı. Ancak ayakkabısının ufak topuğu, parıldayan küçük halkada bir çentik bile yapmadı, hiç iz bırakmadı. İçinde kabaran öfkeyle masanın üstündeki cam vazoyu alıp ocağın tuğlalarına savurdu. Bir şeyleri yıkmak, yok etmek istiyordu. (Chopin 67)

Edna'nın parmağındaki yüzüğü fırlatması, kendini bağlayan, bağımsızlığını kısıtlayan evliliğinden kurtulmak istemesi anlamına gelebilir. Evliliğin, bağlılığın ve sadakatin simgesi olan yüzüğü parmağında taşıması Edna'yı bunaltmıştır. Edna yüzüğü atarak bir bakıma toplumun zorlamalarından ve kocasının baskılarından kaçma isteğini dışa vurmuş olabilir. Toplumun dayatmalarının bir sembolü olan yüzüğü ezip, yok etmek isteyerek özgürlüğünü kısıtlayan tabuları yıkmayı amaçlamıştır. Ancak ne yazık ki gücü buna yetmemiştir. Yüzük sapasağlam durmaktadır. Bu sahne Edna'nın sonunun da bir habercisi olarak yorumlanabilir. Çünkü Edna yüzükten kurtulmanın aksine, onu tekrar parmağına takmıştır. Yani toplumun gereksinimlerine yine ayak uydurmuştur.

Edna kendisine acı veren olaylardan kaçarken, yapmaktan haz duyduğu ve kendine göre baskıdan kaçma yöntemi olan resim sanatına yönelir. Kathryn Lee Seidel "Painting in *The Awakening*" adlı makalesinde 19. yüzyılda kadınların resim sanatı ile uğraşları hakkında şu yorumları yapmıştır:

Kate Chopin, romanın yazıldığı dönemde resim çizme sanatının erkeklere has bir özellik olduğunun farkındadır. O dönemde kadınlar öncelikle ailelerini eğlendirmek ve evlerinde bir süs eşyası olarak kullanmak için tablolar yapmaktadır. Kendileri zevk almak için ya da para kazanmak için

bu işi yapmazlar. 19. yüzyılın sonlarında bu nedenlerle sanatı uğraş edinmiş kadınlar yalnızlıklarına terk edilmişlerdir. (Seidel, 1996 228-229)

Romandaki Edna karakterinde Chopin bu kadınları yansıtmıştır. Edna kendi ayakları üstünde durmayı ve yaratıcı olmayı isteyen bir karakterdir. Kreol bir toplumun özelliklerine uymayan bir şekilde hem bu işten az da olsa para kazanmakta, hem de kendini tatmin etmektedir. Edna bu yöntemle, iç dünyasındaki duygularını resimlerinde yansıtmaktadır. Seidel'e göre:

Edna'nın resimle uğraşı üç ayrı aşamada incelenebilir. Edna ilk önce kendi kültürünün erkek egemen portrelerini yansıtmıştır. Daha sonraları asi, başkaldıran portreleri ve en sonunda da cesur, taklitçilikten uzak, kendine özgü portreleriyle okurun karşısına çıkmıştır. (229)

İlk aşamada Edna geçmişin izlerini taşıyan resimlerle, içinde geçmişiyile ilgili bastırılmış olan duygularını yansıtır. İkinci aşamada, geçmişine ve toplumun beklentilerine karşı başkaldırılarını sezilir ve son aşamada Edna benliğini keşfetmiş, bir birey olarak evrendeki yerini anlamış bir insanın orijinal çizimlerini yansıtan bir karakter olarak karşımıza çıkar. Edna, geçmişi taklit eden bir kadından, özgür, kendi istediği gibi davranan, cesur bir kadına dönüşmüştür. Resimler Edna'nın iç dünyasını yansıtır. İç dünyasında bu gelişimi gösteren Edna'nın, acımasız ve tehlikelerle dolu dış dünyada aynı gelişimi gösterip gösteremeyeceği roman ilerledikçe görülecektir.

Edna önce model olarak Adèle Ratignolle'ü kullanır. Ancak portre Adèle'e benzemeyince, Adèle düş kırıklığı yaşar. Edna yaratıcılıktan yanadır, Adèle ise taklitçilikten yanadır. Portrenin kendisine birebir benzemesini ister. Ancak Edna diğer kadınlardan farklı olduğundan, kendine özgü bir çizim yaratmak istemektedir. Adèle'e göre bir kadın için sanatın rolü evi süsleyecek bir şeyler satın almaktan ibarettir. Evini

farklı çizimler ve heykellerle doldurmuştur. Bunun nedeni sanattan hoşlanması değil, bunların evini güzel göstermesidir. Adèle daima alışılmış konular hakkında çizilen resimleri beğenir. “Bu Bavarya’lı köylü kesinlikle çerçevelenmeye değer; ya su elma sepeti! Hiç bunun gibi gerçeği andıran bir şey görmemiştim; İnsan neredeyse elini uzatıp bir tanesini almak isteyebilir” (Chopin 71).

Adèle gerçeği yansıtan resimlerden hoşlanmaktadır. Yaratıcılığa, farklılıklara değer vermemektedir. Sıra dışı olan her şeyden uzak durmaktadır. Edna ilk etapta yaptığı bu resimlerden kendisi de haz almamaktadır. Çünkü Adèle’in övgülerinin gerçek değerini bilmektedir. Onun “resimlere gereğinden fazla değer verdiğinin” farkındadır (Chopin 71).

Seidel Edna’nın resimlerinde yansıttığı iç dünyasının erkek egemen toplumun baskılarıyla dolu olduğunu düşünmektedir:

Edna, resimlerinde sert, sinirli ve yüzü hiç gülmeyen babasını model olarak kullanır. Babası Edna’nın bakışları altında sert ve dimdik durmaktadır. Edna babasının resmini çizerek ve onu elinde tutarak bir bakıma ona egemen olmuştur. Babasının tablosunu cansız olarak elinde tutmakla, onun vücudunu kontrol altında tuttuğunu düşünür. Çocukluğunda babasının kontrolü altında olduğu ama şimdi kendisinin onu egemenliği altına aldığı fikri Edna’ya haz verir. Bu durumda Edna edilgen durumdan aktif duruma geçmiştir. Böylece daha önceleri pek fazla anlayamadığı babasını daha yakından tanımaya başlamış ve hayatında ilk defa babasına karşı bir sıcaklık hissetmiştir. Öyleyse bu resim yapma sanatının Edna ile babası arasındaki uçurumu ve

anlaşmazlığı bir ölçüde ortadan kaldıran bir tedavi yöntemi olduğu
söylenebilir. (232)

Anlaşıldığı gibi Edna hem toplumun monoton yaşam tarzından ve baskılarından kurtulmak istemekte, hem de o toplumun yaygın değerlerini resimlerine yansıtmaktan kendini alamamaktadır. Bir türlü uzlaşamadığı Kreol toplumundan ve o toplumun değerlerinden kopmamaktadır. Ancak Edna resimlerini göstermek ve Robert hakkında bilgi almak için gittiği Matmazel Reitz ile bir araya geldiğinde okuyucu, hem resimlerindeki değişime hem de Edna'nın iç dünyasındaki değişime tanık olacaktır. Edna kendisini yaratıcılık anlamında daha da geliştirecek, ancak aynı zamanda Reitz'in dış dünyanın gerçekleri hakkındaki düşünceleriyle kafası karışacaktır.

Uyanış romanının incelenmesine başlamadan önce Hester ve Edna'nın bilinçaltlarındaki bastırılmış duygularını açığa çıkarmada kullandıkları sanatsal uğraşların karşılaştırmalı olarak incelenebileceği belirtilmişti. Bu söylemden yola çıkılarak, Freud'un psikanalitik kuramında hastalarını iyileştirmede kullandığı bilinçaltında saklı duyguların dışa vurumu yöntemi bu iki romanın da başkışilerine uyarlanabilir. Her iki romanın geçtiği toplum da yeniliklere kapalı, yaratıcılığı kabullenmeyen, kadınların üretmelerine karşı olan, erkek egemen toplumlardır. Böylesine duyguların ve yeteneklerin bastırıldıkları, geleneklerle ve dayatılmış kurallarla çevrili toplumlarda Hester ve Edna bastırılmış duygularını ortaya çıkarıp, kendilerini ifade edebilecekleri farklı yöntemler bulmuşlardır. Hester, dikiş dikip, elbiseleri nakışlarla işleyerek, Edna ise resim yaparak hem tutkularını bastırıp, hem de kendilerini ifade edip, duygularını dışa vurmaktadırlar. Ortaya çıkan ürünler, karakterlerin içinde buldukları durumların yansımalarıdır.

Edna resimlerinde, Hester da işlemelerinde idden gelen, ancak bastırılmış olan duygularını ortaya çıkarmaktadırlar. Edna, resimlerinde erkek egemen toplumu da yansıtarak, içinde bulunduğu koşulları okurun anlamasına yardımcı olur. Edna'nın önceleri çevresindeki erkek karakterlerin resimlerini çizmesi, geleneksel köy ve manzara resimleri çizmesi, okura onun içinde yatan duyguları yansıtır. Bu durum onun erkek egemen toplumdaki ve toplumun dayattığı geleneklerden hâlâ kurtulamadığının bir göstergesi olabilir. Edna, daha sonraları, kendi benliğini ve bir birey olarak evrendeki yerini ve önemini kavradıktan sonra daha farklı resimler yapmaya başlar. Bu resimler de, özgürlük, kadınların yaratıcılığı ve geleneklere bağlı, sınırlı, basmakalıp modellerin dışında farklı fikirler yansıtılmaya başlanır. Bütün bunlar, uyanış sürecindeki bir kadının bilinçaltındaki duygularının dışa vurumudur. Hester da Edna gibi yaratıcı bir karakterdir. Edna'nın resimlerinde yansıttığı düşüncelerini Hester da süslediği kıyafetlerde yansıtır. Hester, baskıcı ve sadeliğe önem veren bir toplumda işlemeli, göz alıcı kıyafetler dikerek yaratıcılığını ortaya koyar. Aslında içinde yatan düşüncesini dışa vurur. "A" harfini de altın yıldızlı iplerle süsleyerek, insanların içindeki tutkuların ve cinsel eğilimlerin normal olduğunu göstermeye çalışır. Günahının simgesi olan Pearl'ü de göz alıcı, parlak renkli elbiselerle bezeyerek aynı düşünceleri yansıtmaya çalışır. Öyleyse, her iki karakterin de hoşgörüsüz, yaratıcılığı ve yenilikleri barındıramayan toplumlarda kendi yaratıcılıklarını göstermeye çalıştıkları ve bu süreçte birçok eleştiriye uğradıkları söylenebilir.

Matmazel Reitz, Edna'nın bu yaratıcılığına hem destek olmuş, hem de ona bazı gerçekleri hatırlatmıştır. Reitz kendisini sanata adanmış, diğer Kreol kadınlardan farklı, toplumun beklentilerine cevap vermeyen bir kadındır. Diğer kadınların hepsi

evlidir ama Reitz bekâr bir yaşam sürdürmektedir. Diğer evli kadınların güzel evleri ve eşyaları vardır. Ancak Reitz küçük, basık bir evde yaşamaktadır. “Bazı kimseler Matmazel Reitz’in hep tepede çatı katında ev tutmasının nedeninin dilencilerin, satıcıların, konukların cesaretini kırmak olduğunu söylerlerdi” (Chopin 77).

Wendy Martin’e göre “Reitz, o dönemde gelenekçilik ruhuna karşı direnmeye çalışan farklı bir kadının simgesiydi. Yaratıcılık erkeklere has bir özellik olduğundan, sanatla uğraşan Reitz bu dünyada kendine yer edinememiş ve tek başına yaşamaya mahkûm edilmiştir” (26).

Reitz, romanda Edna’nın örnek modeli olarak görülmektedir. Edna, onun davetlere katılmadığını, kendi evine misafir kabul etmediğini, gösterişten ve toplumdaki kadınların yapmacık davranışlarını taklitten uzak durduğunu gözlemlemiştir. Edna, kendisi de böyle bir yaşam sürmeyi istemektedir. Kocasının, çocuklarının, evlilik hayatının sorumluluklarından, toplumun baskılarından kaçıp, uzaklaşmayı hedeflemektedir. Reitz, kendi istekleri doğrultusunda, haz ilkesinin egemen olduğu id’ e göre yaşamaktadır. Kendine zevk veren işlerle uğraşmaktadır. Ancak bütün bunların bir bedeli vardır: Yalnızlık. Toplum tarafından garip görülen, toplumun beklentilerine uymayan bir kadın olarak dışlanmıştır.

Reitz, Freud’un zihinsel bölmelerinden birisi olan, insanın kendisi için yaşamaya yönlendiren zihninin id bölmesine göre hareket ederken, hayatın gerçeklerinin de farkında olan bir kadındır. Edna için gerçeklik ilkesini ve ego’yu temsil etmektedir. Romanda ilerledikçe okuyucu Edna ile Reitz arasındaki ilişkide id ile ego arasındaki ilişkiye benzer yönler bulacaktır.

Freud’a göre ego id’i denetim altında tutmaya çalışan kişilik birimidir. Dış dünya ile ilişkileri ayarlayan, kişinin içinde bulunduğu çevreye uyabilmesini sağlayan,

gerçeklik ilkesinin egemen olduğu alandır. “Ben, idde sınırsızlık ilkesini getirmeye çalışır. İd tutkuları içerir, ben sağduyu ve akıl olarak adlandırılabilir” (85-86). Bastırılmış olan duyguların idde bulunduğu daha önce söylenmişti. Bu duyguların bilince yani ego’ya çıkabilmesi için egonun id ile iletişimi olmalıdır. Romanda da Edna’nın bilinçaltındaki duyguları id yoluyla; yani kendisine haz veren şeyleri yapıp, hoşnutsuzluk verenlerden kurtulmak isteyen davranışlar sergilemesi yoluyla egonun dikkatini çeker. Ego’yu temsil eden Reitz, idi temsil eden Edna ile bir iletişim halindedir. Reitz, Edna’nın içsel dürtülerinin farkına vararak onun iç dünyası ile dış dünyanın gerçeklerini uzlaştırmaya çalışmaktadır. Freud bu ilişkiyi at ile binici arasındaki ilişkiyle açıklamaya çalışmıştır:

Egonun idle ilişkisi, atın üstün gücünü dizginleyecek olan binici gibidir, ama bir farkla; binici bunu kendi gücüyle yapmaya çalışırken, ben ödünç alınmış güçlerle çalışır. Tıpkı attan düşmek istemediği için başka çare kalmadığında, atın onu kendi istediği yere götürmesine razı olan binici gibi, ben de idin isteklerini, kendi istekleriymişçesine eyleme geçirmeye gayret eder. (86)

Romanda ego görevini üstlenen Reitz, Edna’yı gerçeklik ilkesine karşı uyarır. Edna Reitz’e gidip, resimlerini göstererek bir artist olmak istediğini söylediğinde Reitz ona karşılaşacağı güçlüklerden bahseder:

Edna güldü: “Resim! Sanatçı olmak yolundayım. Düşünün bir!”

“Ah! Sanatçı! Kendinizi bilmiyorsunuz, Madam.”

“Neden kendini bilmezlik olsun? Sanatçı olamayacağımı mı düşünüyorsunuz?”

Bunu söylemek için yeterince bilgim yok. Yeteneğinizi ya da huyunuzu tanımıyorum. Sanatçı olmak çok şeyi içerir; insanın, kendi çabası ile elde etmediği, pek çok yetenekler, salt yeteneklere doğuştan sahip olması gerekir. Dahası, sanatçı başarmak için yürekli bir ruha sahip olmalıdır, cesaret eden, meydan okuyan. (Chopin 79-80)

Bu konuşmayla Reitz Edna'yı bir rehber olarak yönlendirmeye çalışmaktadır. Reitz Edna'nın geçtiği aşamalardan daha önce geçmiştir ve sanatçı olmanın bir bedeli olduğunun farkındadır. Edna'nın şimdiki davranışlarının gelecekteki sonuçlarına katlanmak zorunda kalacağını söylemeye çalışmaktadır. Edna'ya gerçeklik ilkesini sunmuştur ancak Edna henüz bunu anlayamamaktadır.

Reitz, az önce bahsedilen Freud'un binicisi rolünde, Edna da at rolünde görülebilir. Reitz, Edna'nın arzularını ve heveslerini dizginlemeye çalışmaktadır. Ancak Edna bilinçsizce ilerleyip Reitz'i de etkilemektedir. Çünkü Reitz, Edna'ya Robert'i hatırlatarak, onun mektubunu okutur. Bu arada Edna'nın bütün duygularını ve arzularını harekete geçirecek bir şarkı çalar. Böylece Edna'yı dizginlemeye çalışırken, aslında onun uyanışına biraz daha katkı sağlamış olur.

Edna'nın da Hester gibi idden gelen dürtülerin etkisi altında kaldığı görülmektedir. Ancak, bu konuda da bu iki karakterin farklılıklar gösterdiği gözlenmektedir. Edna, tüm yaşantısı boyunca bu cinsellik, tutku ve saldırganlık dürtülerinin etkisindeyken, Hester belki de yalnızca bir an tutkularının esiri olmuş ve bu günahı işlemiştir. Sonraki yaşantısı boyunca da kendi kendine bir ego görevi üstlenerek, tutkularını bastırmayı ve mütevazı bir hayat sürdürmeyi başarmıştır. Hatta işlediği suçtan dolayı adeta bir süper ego gibi kendini cezalandırarak, göğsündeki damgayı, ömür boyu çıkarmamış, Boston'dan ayrılma fırsatı olduğu

halde, günahını orada işlediğinden, orada kalıp bedelini ödemeyi bir görev bilmiştir. Öyleyse Hester'in bazen idden, bazen egodan, bazen de süper egodan gelen dürtülerin etkisi altında kalabildiği ancak, Edna'nın genellikle idden gelen arzularını gerçekleştirmek istediği söylenebilir. Hester bir süreliğine haz ilkesine ulaşmıştır ama sonunda gerçeklik ilkesi ile karşılaşmakta geç kalmamıştır. Edna ise bu sonuca biraz geç ulaşmıştır. Romanın son sahnesine kadar kendisi için yaşamış, haz almak için elinden geleni yapmıştır. Ancak son sahnede acı bir şekilde gerçeklik ilkesinin gerçekleri ile karşılaşmış, bu ani durum onu ölüme götürmüştür.

Kızıl Damga romanında Hester'in kendisi çoğu zaman ego görevini üstlenip, dış dünya ile ilişkilerini düzenleyip, mantıklı davranırken, Edna için ego görevini farklı karakterler üstlenmiştir. Bunlardan birisi Matmazel Reitz'dir. Reitz, Edna'nın iç dünyası ile hayatın gerçeklerinin birbiriyle uyuşmadığını, kendisini tutkularına kaptırıp, sonunda hayal kırıklığına uğrayacağını söyleyerek onu uyarır. Kendisi de idde bulunan arzu ve isteklere kulak vermiş, ancak bu özellikleri dış dünyanın gerçekleriyle uzlaştırmayı başarmıştır. Edna ise bu konuda başarısız olmuştur. Edna'nın gerçeklik ilkesiyle uzlaşmasını sağlamak isteyen bir başka karakter de Adèle Ratignolle'dür. O da Robert ile ilişkisinde dikkatli olmasını ve çocuklarını, sorumluluklarını düşünmesini tavsiye eder. Kısacası, Hester haz ilkesi ile gerçeklik ilkesini uzlaştırmayı başarırken, Edna romanın sonuna kadar haz ilkesinin etkisi altında kalmıştır.

Edna'nın kendi arzuları doğrultusunda hareket etmesi, kocası ve toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Çünkü Edna herkesten uzaklaşmış, toplumla, eşiyle ve çocuklarıyla ilişkisini koparmıştır. Bu durumda karşısına süper ego kavramı çıkmaktadır. Süper ego kişinin vicdanının, ideallerinin bulunduğu alandır. Ana

babadan, toplumdan alınan gelenekler, değer anlayışları, iyilik ve kötülükle ilgili yargılar bu alana girer. Kişinin doğruyu yanlıştan ayırt etmesini sağlayan süper egodur. Burada egemen olan ideallerdir. Bu bakımdan süper ego haz ilkesinin egemen olduğu idi, gerçeklik ilkesinin egemen olduğu egoyu denetler, eleştirir ve hatta cezalandırır. Süper ego insanlarda çocukluğundan beri hüküm sürer. Freud süper egoyu şu şekilde tanımlar:

Kişide bir baba modeli gibidir. Onun benle ilişkisi ‘böyle olmasın’ uyarısıyla bitmez, ‘böyle olamazsın’ yasağını da içerir. Süper ego hem idealleri, hem de yasakları vermeye çalışır. Çocuk büyüdükçe öğretmenler ve diğer otorite figürleri baba rolünü sürdürürler, onların buyruk ve yasakları ideal bende güçlü bir biçimde varlığını sürdürür ve vicdan olarak ahlâki sansür uygular.” (93-95)

Bu açıklamalardan yola çıkılarak, Edna’nın kocası Léonce Pontellier bir süper ego olarak değerlendirilebilir. Léonce, Edna’yı eleştiren, her zaman daha iyi ve ilgili olmasını söyleyen bir eş olarak süper ego rolüne uygun görülmektedir. Romanın ilk bölümünde Léonce, karısını eleştirirken karşımıza çıkar. “Edna’nın fiziksel görüntüsü bile Léonce’nin eleştirilerine ve onayına maruz kalır. Edna’nın güneşten yanan tenine bakarken sanki ona zarar görmüş pahalı bir eşyasına bakar gibi davranır” (Martin 19). Léonce, Edna’nın saflığını ve güzelliğini koruyup kendi adına ve işine leke getirmemesini istemektedir. Barbara C. Ewell’in bu konudaki yorumları şöyledir:

Ona göre Edna değerli bir kişisel eşya, canı sıkıldığında karşısına alıp sıkıntısını anlatabileceği bir obje, kendisini cinsel açıdan doyuracak, iş hayatında onun itibarını toplumun beklentilerine uyarak koruyacak,

hizmetçilerini ve çocuklarını yönetecek ve genellikle işyerinde çalıştırdığı işçilerden farksız bir şekilde onun huzuru, refahı ve memnuniyeti için yaşayacak bir kadından öte değildir. (148)

Edna davranışlarını değiştirip, yalnız kalmaya, resim yapmaya, kendi istekleri doğrultusunda davranmaya başlayınca Léonce, Edna'nın süper egosu olarak ortaya çıkar. Bir kadın olarak kurallara karşı çıkıp, başka ortamlara girmesi toplumun ve kocasının aklına Edna'nın hasta ya da delirmiş olabileceği fikrini getirir. Léonce, bir hekime başvurarak karısının çok değiştiğini, yaşamını çok güçleştirdiğini söyler. “Aklımı kadın hakları diye bir şeye takmış ... Kendi başına sokak sokak dolaşiyor, suratını asıp tramvaylara biniyor, akşam hava karardıktan sonra eve dönüyor. Garip davrandığını söylemiştim size. Hoşuma gitmiyor” (Chopin 82).

Léonce ayrıca Edna'nın kız kardeşinin düğününe gitmeyi reddetmesinden de bahseder. Edna artık iyice toplumun dayattığı kurallardan kopmuştur. Kadınların toplum gerektirdiği için evlenmeleri gerektiği fikrine karşı çıkar ve dünyada en iç karartıcı görüntünün düğün olduğunu söyler. Görüldüğü gibi Léonce, Edna için otoriter bir figürdür. Onu davranışlarından ötürü eleştiren ve ideal bene doğru yönlendirmeye çalışan süper ego görevini yapmaktadır.

Freud'un süper ego kavramını destekleyecek baba figürünü okur Edna'nın babasında da görebilir. Bu karakter de otoriter, erkek egemen toplumun tipik karakteridir. “Güney ordusunda albay olan yaşlı adam, askerlik rütbesi ile birlikte ondan hiç ayrılmayan asker tavırlarını da hiç bırakmamıştı” (Chopin 84). Babası, çok otoriter ve sert mizaçlı bir insandır. Nasıl ki toplum, bireylere birçok şeyi zorla dayatıyorsa; bu geleneksel toplumun bir ögesi olarak baba da Edna'yı kız kardeşinin düğününde bulunması için zorlar. Ancak Edna kalbinin sesine uyararak gitmeyi

reddedince babasıyla arasında kavga çıkar. Bu kavga birey ile toplum arasındaki çatışma olarak yorumlanabilir. Sonunda, babası Edna'nın kocasına da kızarak, onu uyarmıştır. "Sen çok, pek çok yumuşaksın Léonce," dedi Albay. Disiplinli olmak, zor kullanmak gerekir. Ayağını sıkıca yere vuracaksın; insanın karısını yola getirmesinin tek yolu budur" (Chopin 88). Albayın konuşma tarzından nasıl bir süper ego gibi davrandığını, idin arzularını nasıl cezalandırılması gerektiğini söylediği anlaşılmaktadır.

Albay, Edna ile kavgalı bir şekilde ayrılmıştır. Léonce de üç ay sürecek bir iş için New Orleans'a gitmiş; çocukları da anneannelerinin yanına göndermiştir. Edna artık yalnızdır ve kendini tanıma ve keşfetme yolunda hızla ilerleyecektir. Süper ego terimini hem Edna hem de Hester'in yaşantılarıyla ilişkilendirmek mümkündür. Her iki karakter için de ortak olan süper ego kavramını içinde yaşadıkları toplumlar sembolize etmektedir. Hester karakterinde bu durum daha belirgindir. Günahından dolayı toplum onu feci şekilde cezalandırmıştır. Onu ömür boyu göğsünde kızıl bir damga taşıyarak, cezasını çekmeye mahkûm etmiştir. Toplumun bireyleri, hatta kadınlar bile onu acımasızca eleştirmiş, ölmesini istemişlerdir. Onu toplumdan dışlamış, göğsündeki damgaya nefretle ve iğrenerek bakmışlardır. Hester'in süper egosu onu tam anlamıyla katı bir tutumla eleştirmiş ve cezalandırmıştır. Ednanın toplumunda da benzer olaylar görülmektedir. O da toplumdaki yerini bulamamış, topluma yabancılaşmıştır. Onun eleştirilmesi Hester'in eleştirilmesinden daha katı değildir. *Kızıl Damga*'da süper egoyu sembolize eden toplumun katı tavırları açıkça görülürken, *Uyanış* romanında toplum anlayışlı ve hoşgörülü görünmekte, ancak Edna'yı eleştirmektedir. Örneğin Edna için süper ego olan kocası dış görünüşte modern, anlayışlı ve hoşgörülü bir insandır. Ancak Edna'nın birçok davranışını

eleştirip, onu suçlayarak ağlatmaktadır. Adèle Ratignolle de onu çoğu zaman kocasına ve çocuklarına olan ilgisizliğinden dolayı eleştirmektedir. Süper ego rolündeki diğer karakter de Edna'nın babasıdır. Babası, kendisi süper ego gibi davranmanın yanı sıra, Léonce'yi de aynı şekilde davranmaya zorlar. Görülüyor ki, her iki karakter de haz ilkesinin etkisinde kalmanın sonucunda süper egonun eleştirilerine maruz kalmışlardır.

Freud'un "Ego ve İd" makalesinde bahsettiği üç zihinsel bölmeden birisi olan idden kaynaklanan nesne yatırımı ile Edna'nın davranışlarını ilişkilendirmek, Edna'nın ruhsal durumunu daha iyi algılamada aydınlatıcı olabilir. Freud'a göre "melankolide kişi yitirdiği bir şeyin yerine herhangi başka bir şeyi koyar. Bu bir yer değiştirme ve nesne yatırımıdır. Nesne yatırımı, erotik eğilimleri gereksinim olarak hisseden idden yola çıkar" (89). Edna'nın içinde bastırdığı cinsel arzuları olduğu bilinmektedir. Kocasını ile birlikte gerçekleştiremediği bu arzularını ilk olarak Robert ile gerçekleştirmeye çalışır. Bu isteği idden gelmektedir. Kendi içindeki erotik eğilimlerini Robert üzerinde yansıtmak istemektedir. "Başlangıçta çok zayıf olan ben bu nesne yatırımından haberdar olur, ya buna rıza gösterir ya da bastırma süreciyle ona karşı kendini savunur" (Freud 90). Edna da ilk başlarda mantıklı düşünerek Robert'in kendisiyle flörtünü ve tensel temaslarını onaylamamak ve kendi cinsel arzularını bastırmak isteklerine karşı koyamaz hale gelerek kocasının yerine Robert'i koyar.

Edna Robert'i kaybettikten sonra da başka birisini onun yerine koymaya başlar. Bu Edna'da önce resim yapma ile gerçekleşir, sonra da başka bir erkeğe yönelmeye başlar. Kısacası Edna kocasının yerine Robert'i, Robert'in yerine de bir başka erkeği koyarak haz alma yoluna girer. Edna'nın Robert'in yerine koyduğu ve cinsel

arzularını gidermek için kullanacağı karakter Alcée Arobin'dir. Edna merak saldığı at yarışlarına gittiğinde bu genç ve yakışıklı karakterle tanışır. Chopin, Arobin'i şöyle tasvir eder:

Arobin hipodromda, operada, günün modası olan kulüplerde sık rastlanan bir tipti. Gözlerindeki sürekli gülümseme bu gözlere bakan, keyifli sesini dinleyen herkeste neşe uyandırır. Sakin, zaman zaman da biraz küstah tavrı, güzel bir vücudu, düşünce ya da duygu derinliği ile aşırı yüklü olmayan hoş bir yüzü vardı. (91)

Edna, Arobin ile yakın bir arkadaşlık kurar. Arobin Edna'yı evinde sık sık ziyaret eder. Bu ziyaretlerden birisinde Edna'nın Arobin'i nasıl Robert'in yerine koyarak cinsel arzularını ortaya çıkardığına tanık olunur. Bir gün Arobin yaptığı bir düellodan bileğinde kalan yara izini Edna'ya gösterir. Edna ona dokunarak yara izini inceler. Parmakları Arobin'in elini sıkar ve Arobin onun sivri tırnaklarının basıncını avucunda duyar. Bu sahne romanda şöyle anlatılır:

Arobin'in Edna'ya bu dokunuştan sonraki bakışı genç kadının uyanmakta olan duyumsal yanına seslendi. Edna Arobin'den hoşlanmadığını söylerken, Arobin eğilip dudaklarını, sanki bir daha bu elden ayırmak istemezcesine Edna'nın eline bastırdı. Edna Arobin'in ateşli ateşli öptüğü eline baktı ve dudaklarının elinin üzerine dokunuşu onda bir uyuşturucu etkisi yarattı. (Chopin 94-95)

Edna, Arobin'in eline dokunarak kendi cinsel isteğini açığa vurmuş olabilir. Ewell'a göre, "Arobin ile ilişkisi Edna'ya kendi cinsel arzularını ifade etme ve cinselliğini kontrol altında tutma fırsatı tanımıştır" (151). Arobin ile birlikte olmak Edna'nın hoşuna gitmeye başlar. "Arobin bazen Edna'yı şaşırtan, yüzünü kızartan

konuşmalar yapıyordu, genç kadının içinde sabırsızlıkla kıpırdanan hayvansı yanına seslenen bu konuşmalar sonunda hoşuna gitti” (Chopin 96). Arobin Edna’nın id tarafi olarak düşünülebilir. Arobin, Edna’nın idde hüküm süren hayvansal ve cinsel dürtülerini canlandırır.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Edna ile sevgilisi arasındaki cinselliğin daha da arttığı gözlemlenir. Ayrıca bu bölümler Edna’nın kocasını nasıl aldattığı ve bunun üzerine pişmanlık duyup duymadığı konularında da aydınlatıcı niteliktedir:

... Genç adam bir kolunu Edna’nın üzerinden uzatarak kanepeye doğru eğildi; öteki eli gene onun saçlarındaydı. Bir süre sessizce birbirlerinin gözlerinin içine bakmayı sürdürdüler. Arobin eğilip onu öptüğünde Edna onun başını elleri arasına alarak dudaklarını kendininkilerin üzerinde tuttu.

Yaşamında doğasının gerçekten karşılık verdiği ilk öpücüktü bu.

Arzu uyandıran alevli bir meşaleydi. (Chopin 102)

Bu bölümde Edna’nın haz duygusuna tamamen kavuşmuş olduğu gözlemlenebilir. Yıllardır içinde gizlediği, belki de kendisinin bile bilmediği, o ana kadar hiç hissetmediği cinsel arzularının farkına varır. Vücudu ilk kez bir erkeğin okşamasına ve öpmesine karşılık verir. Kocasında hiçbir zaman tatmadığı tutkuyu başka bir erkekte bulmuştur artık. “Edna bu sahneden sonra bir kadının cinselliğinin sevmediği ya da âşık olmadığı bir erkek tarafından da doyurulabileceğini anlar” (Ewell 142). Edna kocasına karşı sadakatsizliğinden ufacık bir pişmanlık bile duymaz. Artık, kocasının cinsel isteklerine boyun eğen edilgen bir kadın değil, kendisi de arzusunu ve tutkusunu gösteren aktif bir kadın olarak okurun karşısına çıkar.

Edna ile *Kızıl Damga*'nın Hester karakteri nesne yatırımı açısından karşılaştırılmalı olarak incelenirse, Hester'in kocasının yerine yalnızca Rahip Dimmesdale'i koyduğu söylenebilir. Edna, kocasının yerine Robert'i koymuş, onu kaybedince de cinsel arzularını Arobin ile tatmin etmeye başlamıştır. Bu durumda Edna okuyucudan eleştiri almış olabilir. Çünkü okur, Edna'nın Robert'i delice sevdiğini düşünürken, onun başka bir erkekle cinsel ilişki yaşamasını hoş karşılamamıştır. Hester ise belki de kocası yanında olmadığından ve döneceği hakkında da hiçbir bilgiye sahip olmadığından, onu aldatıp, tutkularını tatmin etmiştir. Hayatının sonuna kadar da sevgilisine sadık kalmış, öldükten sonra bile onun mezarının yanına gömülmüştür. Hester'in bu durumu okurun gözünde onu Edna'dan daha sempatik göstermiştir.

Edna bir taraftan kendi içgüdüleri doğrultusunda hareket ederken, diğer taraftan da mantıksal bölmesi olan egonun etkisi altında kalır. Edna için ego görevini üstlenen Matmazel Reitz, onun Robert'e olan aşkını ve başkaldırılarını sezdiğinde onu uyarır. Edna'nın kürek kemiklerini yoklayarak kanatlarının güçlü olup olmadığını anlamak ister. "Geleneklerle önyargıların düz ovasından havalanacak kuşun güçlü kanatları olmalı. Zayıfların, yaralanmış, tükenmiş bir durumda yere geri dönüşlerini görmek üzücüdür" (Chopin 101).

Reitz Edna'nın toplumun beklentilerine başkaldırabilmesi için çok güçlü olması gerektiğini ima eder. Edna'yı özgürlüğüne doğru uçmaya çalışan bir kuşa benzetir ve bu kuşun uçabilmesi için güçlü kanatlara sahip olması gerektiğini hatırlatır. Kreol toplumdaki kadınların özelliklerinden bahsederken romanın başlarında, kadınlar kanatları olan bir varlığa benzetilmiştir:

Anne-kadınlar değerli civcivlerini gerçek ya da düşsel bir tehlike tehdit ettiğinde koruyucu kanatlarını açarak konuşmalarından kolayca tanınıyordu. Çocuklarını tanrılaştıran, kocalarına tapan, birey olarak benliklerini silip yardımcı melek kanatları geliştirmeyi kutsal bir ayrıcalık sayan kadınlardı. (Chopin 18)

Joyce Dyer “A Green and Yellow Parrot” adlı makalesinde, “Kreol toplumunun kadınlarının kanatları vardır ancak uçmak için kullanılmazlar. Onlar kanatlarını kocalarını ve çocuklarını korumak için kullanırlar” fikrini savunur (35).

Reitz Edna'nın sonunun acıyla sonuçlanmasından korkmaktadır. Kendi kimliğini bulmak için çabalayan Edna'nın iç dünyasındaki dürtü ve isteklerin dış dünyanın acımasız gerçekleriyle karşılaşması sonucu ortaya çıkacak durumları tahmin edebilmektedir. Ancak Edna yüreğinin sesini dinlemeye ve tabuları yıkmaya devam etmektedir. Bazen kendini eleştirmeyi de denemektedir. “Bildiğim kuralların tümüne göre kadın cinsinin kötü bir örneğiyim. Ancak gene de böyle olduğuma her nedense kendimi bir türlü inandıramıyorum” (Chopin 101). Edna egosunu bir süreliğine çalıştırmayı dener. Kendini kocasına ya da sevgilisi Robert'e ihanet ettiği için eleştirmek ister. Ancak Edna'nın id tarafı onu umarsızca ve gelecek sonuçları düşünmeden haz almaya yönlendirir. Sorumluluk duygusu artık yok olmuştur. Ego ile id Edna'nın içinde uzlaşamazlar. Ego, idin isteklerine boyun eğmiştir.

Edna, yaptığı resimleri satıp, para kazanmaya başlayınca kocasının evinden çıkıp, başka bir eve taşınmaya karar verir. Kocasının yanından ayrılmak, özgür, bağımsız olmak ister. Artık kocasının sağladığı hiçbir şeyden faydalanmak istemez. O evde, kocasının herhangi bir eşyasından farkı yoktur. Edna artık “hiçbir zaman kendinden başka birine bağımlı olmamaya karar vermiştir” (Chopin 98).

Wendy Martin, Edna'nın taşınması konusunda yorumlarda bulunmuştur. Birçok okuyucu Edna'nın başka bir eve taşınmasını onun bir birey olarak gelişimi şeklinde yorumlamıştır. Ancak Martin'e göre bu bir geri çekilme olarak da yorumlanabilir. "Pigeon house" olarak adlandırılan bu yeni evin bir kafesten farkı yoktur. "Pigeon", evcilleştirilmiş bir kuş türüne verilen isimdir. Roman da kırık kanatlı, uçamayan sakat kuş sembolleriyle doludur (22). Öyleyse Edna'nın, eski evini sembolize eden büyük bir kafesten bu yeni eve; yani, daha küçük bir kafese geçtiği söylenebilir. Bu imge, Edna'nın geleneksel tabularla başa çıkamayacağını bir göstergesi olabilir.

Roman boyunca yazar kuş sembolizmine büyük önem vermiştir. Edna'nın ve diğer kadın karakterlerin kuşlarla bağlantısı kurulmuş ve bu semboller yoluyla kadınların durumlarının daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Dyer'a göre, "Kuşlar kadın edebiyatında oldukça fazla kullanılan sembollerdir" (34).

Romanın açılışında okuyucu yeşil ve sarı renkleri olan bir papağanla karşılaşır. Papağan bir kafesin içinde sürekli konuşmaktadır. "Kuş sembolü ile evcimenlik ima edilmiş ve bu kuşlar ev halkını eğlendirmek için eğitilmiştir" (Showalter 34). Romandaki papağan farklı bir dil kullanır. "Kapının öbür yanındaki kafesten fülütümsü ötüşünü esintiye karşı çıldırtıcı bir direnmeyle savuran taklitçi kuşun dışında kimsenin anlamadığı başka bir dil biliyordu" (Chopin 11). Papağanın bu anlaşılmaz dili Edna'nın anlaşılmasında, okuyucuya yardımcı olabilir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, Edna diğer Kreol kadınlarından farklıdır. Diğerleri, kocalarına sadık, çocukları içinse koruyucu bir rol üstlenirken, Edna kendisini ayrı bir birey olarak görüp, hayatını kendi zevki için yaşamayı tercih eden bir kadın olmuştur. Toplumun dayattığı kuralları çiğneyerek, tek başına ayakta kalmayı ve özgürce yaşamayı istemektedir. Bunlar, geleneksel bir topluma ters düşmektedir ve

Edna bu toplum tarafından anlaşılammamaktadır. Kuşların kanatları uçmak içindir ancak romandaki papağan ve taklitçi kuş kafese kapatılmıştır. Edna da bir kuş gibi özgür olmak ister ancak o da toplumun gelenek zincirleriyle çevrelenmiştir. Chopin'in kuşu sembolik olarak toplumdaki taklitçiliği vurgular. Kuşlardan birisi sahibinin söylediklerini, diğeri de diğeri türlerin seslerini taklit eder. "Edna bir yandan bu taklitçi kuşlara benzetilirken diğeri yandan da kendine has, otantik bir dil geliştirmeye çabalayan bir karakter olarak yansıtılır" (Dyer 37). Edna bu kafesten kurtulup özgürlüğüne uçmak istemektedir.

Bir başka açıdan incelenecek olursa, papağanın Edna'nın uyanışından önceki durumunu sembolize ettiği söylenebilir. Edna bastırılmış duygularının farkına varmadan önce toplumun kurallarına istemeden de olsa uymaktaydı. Eğer papağanın sahibinin söylediği sözleri bire bir tekrarlaması bir sadakat gösterisi olarak yorumlanırsa, Edna'nın eşine, çocuklarına ve evliliğine sadık olmadığı söylenebilir. Çünkü o, taklitçiliğe ve zorlamalara karşı olup, kendisi için özgürce yaşamayı isteyen bir kadındır.

Edna yeni evine taşınmadan önce bir davet düzenler ve dostlarını çağırır. Yemek sırasında Edna'nın bilinçaltındaki saldırganlık dürtüsünün ortaya çıkışı ve aslında Edna'nın toplum kurallarının etkisinden tam anlamıyla kurtulamadığı görülür. Yirmidokuz yaş gençlikten orta yaşa geçiş yaşıdır. Bu, Edna'nın yeniden doğuşunu sembolize edebilir. Edna yeniden doğuşunu kutlamaktadır ama bunu geleneksel bir yöntemle yapmaktadır. Edna yemek masasını zenginlik belirtisi olan eşyalarla dekore eder. "Masanın görüntüsünün olağanüstü şaşaalı bir yanı, dantel parçalarının altından görünen açık sarı saten örtünün görkemli bir etkisi vardı. Sarı ipek perdelerin altında,

yumuşacık yanan mumlar bulunuyordu. Sarı, kırmızı, mis gibi kokan kocaman güller çok boldu” (Chopin 106).

Yazarın bu sahnede renk sembolizmi kullandığı görülür. Sarı ve kırmızı renkler dikkat çeker. Güller sarı ve kırmızıdır. Şampanya ve koyu kırmızı kokteyl, Edna'nın sarı elbisesi, sarı masa örtüsü ve Robert'in erkek kardeşi Victor'un parlayan ateşli gözleri okuru bazı yorumlar yapmaya yönlendirebilir. Sarı ve kırmızı, güneş ve kanı sembolize edebilir. Her ikisi de hayat veren güçlerdir. “Güneş sembolik olarak ısı, ışık ve yaşam kaynağıdır. Doğaya ve tüm evrene can verir” (Chevalier, 1992 945). Romanda da Edna uyanışıyla adeta yeni bir insan olmuş, yeni bir can bulmuştur. Güneş nasıl doğayı canlandırıyor, Edna'nın içindeki duyguları da uyandırmıştır. Edna hava bulutluyken ya da kapalıyken resim yapamaz. Ancak güneşli ve açık havada resim yapmayı çok sever. Güneşin Edna üzerindeki canlandırıcı, hayat verici ve uyanışa geçirici etkileri açıkça görülmektedir.

Güneş bir yandan hayat verici sembolüyle Edna'nın bilinçaltındaki duygularını uyandırırken, diğer taraftan da o duygularını bastıran bir özellik taşır. Chevalier'e göre, “güneş gücün ve erkek egemen toplumun da sembolüdür” (947). Edna her ne kadar uyanıp, kendini tanımaya, bir birey olarak değerini anlamaya çalışsa da, kendinden daha baskın ve güçlü olan toplum buna izin vermeyecektir. Örneğin, Robert Lebrun, geleneksel toplumun tipik erkek karakteri olarak güneşle bağdaştırılabilir. Kendisi önce bir güneş gibi Edna'nın içindeki özgürlük isteklerini ve cinsel arzularını uyandırmış, daha sonra da kuralcı toplumun isteklerine boyun eğerek, Edna'nın sonunu hazırlamıştır.

Yemekte dikkat çeken bir diğer renk de kırmızıdır. “Kırmızı, ateş ve kanı sembolize eder” (Chevalier 792). Kan, yaşam kaynağıdır ve Edna'yı uyanışa geçiren,

canlılık veren şeylerin sembolüdür. Ateş ise “cinsellik ve tutkuların sembolüdür” (Chevalier 381). Bu sembol de Edna’nın cinsel arzularını simgelemektedir. Edna aslında, Kreol kadınların gösteriş meraklısı tavırlarından hoşlanmaz. Ancak bu davette kendisi de o toplumun gerektirdiği zenginlik gösterilerinden sıyrılamamıştır. Bu da Edna’nın kendisiyle çeliştiğinin bir göstergesidir.

Bu davet sırasında Freud’un bahsettiği saldırganlık dürtülerinin bir örneği görülür. Edna Robert’in kardeşi Victor’a sinirlenerek kendisinden beklenmeyen bir davranışta bulunur. Victor, Robert’in daha önceleri söylediği bir şarkıyı Edna’ya mırıldanınca Edna Robert’i hatırlar ve onun özlemiyle kendini kaybeder. “Dur söyleme onu. Söylemeni istemiyorum,” diye bağırırken kadehini öyle sert, öyle körlemesine koydu ki masanın üstüne, kadeh sürahiye çarparak parça parça oldu” (Chopin 110).

Edna artık duygularına hâkim olamaz. Davranışlarını da kontrol altında tutamaz. Edna’nın davet sırasındaki görünüşünde “kraliçeleri anımsatan bir şey vardır, buyruk veren, dışarıdan bakan, tek başına duran bir kadın” (Chopin 108). Edna da erkekler gibi şiddet uygulamıştır ve Freud’un “karşı cinsin yerine geçme isteği” fikrine uyan bir davranış sergilemiştir. Bir erkek gibi kadehini masaya vurarak bir bakıma o zamana kadar bastırıldığı saldırganlık dürtüsünü de harekete geçirerek, artık gücün kendisinde olduğunu göstermeye çalışmış olabilir.

Edna artık kendi evine çıkmıştır. Toplumun koyduğu kurallara körü körüne uyan bir kadın cehaletten kurtulmuştur artık. Evinde yalnız başına çok mutludur. Edna’nın hissettiklerini Chopin şu şekilde anlatır:

Edna toplum basamaklarından indiği duygusunu taşıyor, buna karşılık ruhsal olarak yükseldiğini sezinliyordu. Zorunluluklardan sıyrılmak için

attığı her adımda birey olarak güç kazanıyor, geliyordu. Kendi gözleriyle bakmaya başlamıştı; yaşamın daha derinlerdeki akıntılarını görüp anlamaya başlamıştı. Kendi ruhundan bir çağrı geldiğinde, hazır düşüncelerle beslenmek ona yetmiyordu artık. (114)

Edna yine kendi içsel dürtülerine ve haz ilkesine göre hareket eder ve sonlara doğru ego; yani, dengeleyici görev üstlenen Adèle, Edna'yı uyarır. Toplumun kısıtlamalarından tamamıyla kurtulamayacağını, bir şeye karar vermeden önce iyice düşünmesi gerektiğini Edna'ya hatırlatır. Ancak Edna kural tanımaz, ahlâki sonuçları düşünmez ve sorumluluk duygusu bilmez ben'in etkisinde o kadar kalmıştır ki, bu uyarılara hiç kulak asmaz.

Bu sırada Robert Meksika'dan dönmüştür. Edna çok sevinir ve karmaşık duygular yaşar. Robert Edna'yı çok sık ziyarete gelmez ve ona karşı mesafeli davranır. Bir gün Edna ile Robert kafede karşılaşırlar ve Robert Edna'yı evine bırakır. Okur, evde bu ikili arasında cinsel bir yakınlaşmaya şahit olur:

Edna eğilip onu öptü. Taşındığı yakıcı istekle Robert'in varlığının ta içlerine kadar işleyen, yumuşak, serin ince bir öpücüktü bu. Sonra Edna ondan uzaklaştı. Robert ardında gitti, onu yalnızca kendine yakın tutacak biçimde kollarının arasına aldı. Edna elini onun yüzüne kaldırdı, yanağını kendi yanağına bastırdı. Bu sevgi, sevecenlik dolu bir hareketti.

Robert'in dudakları yeniden Edna'ninkileri buldu. (Chopin 128)

Bu bölümde her iki karakterin de baskılarından kurtulup cinsel içgüdülerini ortaya çıkardıkları görülür. Robert toplumun kurallarının farkında olmasına rağmen, cinsel arzularına karşı koyamaz. Aslında, Robert bu ilişkinin tehlikeli sonuçlar doğuracağını farkındadır. Bu yüzden Edna'yı bırakıp, Meksika'ya gitmiştir. Ancak

Edna ileriye görememektedir. Kendi hazlarına ve bunların doyumuna odaklanmıştır. Robert egonun çalışma işlevine uyan bir şekilde, Edna'nın evli olduğunu, böylesi yasak bir ilişki yaşamalarının doğru olmayacağını ona hatırlatır. Ancak ego ile id uzlaşamazlar ve Edna "artık Bay Pontellier'nin alıp verdiği mallarından biri olmadığını, kendini istediği kişiye vereceğini" söyler (Chopin 129).

Edna ile Robert cinsel içgüdülerine göre hareket ettikleri ve haz duygularını doyuma ulaştırmaya çalıştıkları sırada, bu haz ilkesini engellemeye çalışan dışarıdan gelecek tehlikelere karşı uyarıcı görev üstlenen süper ego ortaya çıkar. Onların bu ilişkilerini onaylamayan ve zihnin süper ego bölmesini sembolize eden Adèle doğum yapacaktır ve doğum anında Edna'yı yanında istemektedir. Edna Robert'e kendisini beklemesini söyleyip, Adèle'e destek olmaya gider. Bu sahne Edna'nın sonunu hazırlayan çok önemli bir sahnedir. Bu sahnede Adèle her zamankinden farklı bir şekilde yansıtılır: "Adèle acı içinde kıvranıyordu. Yüzü gerilip kasılmıştı; tatlı mavi gözleri bitkindi, bir garip bakıyordu. Güzel saçları tümüyle arkaya çekilip toplanmıştı, uzun bir örgü halinde kanepenin yastığının üstünde altından bir yılan gibi kıvrılmıştı" (Chopin 131).

Bu sahnede doğumun kadınlar için ne kadar acı verici bir durum olduğu gözlenir. Adèle önceki bölümlerdeki Madonna'ya benzetilen kadın değildir artık. Doğum anında hiçbir çekiciliği olmayan, bağırıp çağıran, huysuz bir kadın olmuştur. Saçlarının yılan şeklinde olması Edna'nın bu durumu Tanrının kadınlara laneti olarak yorumlamasına neden olabilir.

Doğum anında Edna ilk kez kendi durumunun dışında, başka kadınların da toplumdaki yerini anlamıştır. Bu sırada önemli bir uyanış yaşamıştır. "Edna o ana kadar kendi doğumlarını hatırlamaz. Bu tür duyguları Edna unutmuştur ya da

hatırlamak istememektedir ve bu anı gördüğü için pişmanlık duymaktadır” (Gilmore, 1988 50). Bu pişmanlığı romanda açıkça görülmektedir. “Keşke gelmeseydim diye düşünmeye başladı; orada bulunması gereksizdi. İçinde büyük bir acı duyarak, doğanın uygulamalarına karşı açıkça başkaldırarak, alev alev yanarak tanık oldu bu işkence sahnesine” (Chopin 132). Adéle’in amacı da zaten budur. “Adéle Edna’nın kendi doğumlarını hatırlayarak, çocuklarını düşünüp sorumluluk duygusu hissetmesini sağlamak ister” (Seyersted 158).

Edna yeniden bir uyanış yaşamıştır. Artık dünyada kadınların yaşadıkları fiziksel acıları, çektikleri ızdırapları anlamıştır. Doğanın kadına karşı acımasızlığının farkına varmıştır. Doğanın kontrolü altında yaşadıklarını sezmiştir.

Bu doğum sahnesinin sonunda Edna eve gittiğinde Robert’in kendisini terk ettiğini öğrenir. Edna bir an uyanışını düşünür. “Geçen yıllar düş gibi geliyor... İnsan uyuyup düş görmeyi sürdürebilseydi... Ama uyanıp da anlamak... Ah! Eh, belki de uyanmak daha iyidir ne de olsa, acı çekmek için bile olsa. Yaşamın sonuna kadar düşlere kanmaktan iyidir” (Chopin 133).

Edna yeni duygular içindedir. Çocuklarını ve onlara karşı sorumluluklarını düşünür. Kendi durumunun farkına varmıştır. Bastırdığı duyguları ve tutkuları kendilerini dışa vurmuştur. Kendisi birey olarak tek başına ayakta durmaktadır. Ancak toplumun ve doğanın acımasızlığı belirgindir. Edna gerçekleri anlamıştır. Yine de uyanışından memnun görünür. Uyanmanın, ölene kadar düş görmekten iyi olduğu kanısındadır.

Edna bu duygular içinde denize gitmeye karar verir ve romanın son sahnesi gerçekleşir. Edna’nın kafası ve düşünceleri karışıktır. İd ile ego çatışma halindedir. Freud’un belirttiği gibi id süper ego ile uzlaşamayıp, sadece kendi mutluluğu için

yaşarsa, dış dünyanın etkilerinden korunamaz ve bu durum tehlikeli sonuçlara neden olabilir. Edna da bir birey olarak toplumla uzlaşmayı başaramamıştır. Edna karmaşık duygular içinde denize gittiğinde önce elbiselerini çıkarır. Bu duruma Patricia Hopkins Lattin “Childbirth and Motherhood in *The Awakening* and in *Athenaise*” adlı makalede şöyle bir yorum getirmiştir:

Edna'nın çıplaklığı onun yeniden doğuşunun bir sembolü olabilir. Yeni doğmuş bir bebek de çıplak olur. Edna da elbiselerini çıkararak, bir bakıma toplumun geleneklerinin ve önyargılarının yükünü omuzlarından atmış olabilir. Kendini tanımış bir insan olarak duygu, düşünce ve istekleri olan değerli bir varlık olarak yeniden doğmuştur. (Lattin, 1988 44)

Romanda da Edna'nın düşünceleri yansıtılmıştır. “Göğün altında çıplak durmak ne kadar garip, ne kadar dehşet vericiydi. Sanki hiç bilmediği tanıdık bir dünyaya gözlerini açan yeni doğmuş bir yaratık gibi duydu kendini” (Chopin 137).

Buradaki uyanışı, kendi içinde uyanan duyguları ile toplumun acı gerçekleri arasındaki çatışma ile ilgilidir. Artık dış dünyanın tehlikelerini sezebilmektedir. Bir ara çocuklarını düşünür. Adèle'e söylediği bir sözü hatırlar. Edna çocukları için her şeyden vazgeçebileceğini ancak, kendini feda edemeyeceğini söylemiştir. Eğer kişiliğinden ödün verip, eskiden olduğu gibi toplumun kurallarına göre yaşayıp, kendi mutluluğu için değil, çocuklarının, kocasının ve çevresindeki insanların mutluluğu için yaşamaya devam ederse, kendini feda etmiş olacaktır. Bu durum Leder tarafından şöyle yorumlanır:

Kendi cinsel içgüdüleri doğrultusunda davranan bir orta sınıf kadını saygınlığını kaybedecektir. Böyle bir durum belki de Edna gibi bir karakter için hiç sorun olmayacaktır ama bu durum çocukların

geleceklerini etkileyecektir. Bunun için Edna belki de kazara bir boğulma olarak düşünülecek bir intihar planlayarak çocuklarını annesiz ama saygın insanlar olarak bırakmak ister. (Leder, 1996 244)

Edna, bütün erkeklerin aynı olduğu kanısına varır. Robert, Arobin ya da Bay Pontellier. Hepsi de gelenek ve önyargılardan kurtulamamış erkeklerdir. Çocukları bir an onu yenen düşmanlar gibi gözünün önüne gelir. “Çocuklar ondan güçlü çıkmışlar, ömrünün geri kalan günlerinde ruhunu tutsak etmek için çekip götürmeye çalışıyorlardı” (Chopin 137). Ancak Edna yeniden eski boyun eğen karakterine dönmeyi göze alamazdı.

Bu arada denizin baştan çıkarıcı sesi Edna’yı sonsuzluğa davet etmektedir. Roman boyunca deniz önemli bir imge olarak kullanılmıştır. Edna ilk uyanışını denizde yaşamıştır. Yüzmeyi öğrendiğinde, bir birey olarak kendisini kontrol altında tutabilmeyi öğrenmiş ve kendi değerini anlamıştır. “Deniz, Mısır mitolojisinde doğuşun simgesidir. Bütün insanlar ve tanrılar sudan doğarlar” (Chevalier 80). Öyleyse denizin hayat verici bir özelliği olduğu söylenebilir. Edna da ilk uyanışını denizde yaşamış ve denizde hayat bulmuştur.

Denizin hayat veren özelliğinin dışında hayat alan özelliği de romanın son sahnesinde gözlemlenmektedir. Deniz Edna’yı kendine çeker, kandırır, baştan çıkarır ancak sonunda onun canını alır. Bu da doğanın insanoğluna karşı acımasız olduğunu savunan natüralistik görüşe uyar. İlk bakışta deniz sakin ve çekici görünür. Sığ olan kısımlarda denizin dibindeki her şey görünür. Deniz hiçbir şey saklamaz. Ancak denizin bu görünüşüne aldanıp ilerleyen Edna, derinliklerin farkına varamaz ve kendini sonsuzluğa bırakır. Bunları yaparken Edna, gelecek sonuçları düşünmez. Denizin aynı zamanda tehlikeli olabileceği fikri aklına gelmez ve sonunda Edna

ölüme doğru sürüklenip gider. “Deniz bir başka anlamıyla bilinçaltının, zihnin bilinmeyen derinliklerinin de sembolüdür” (Chevalier 838). Edna denize girdiğinde orada kendisini bulur. Denizle bütünleşir. Suyu girdiğinde, bilinçaltındaki düşünceleri ortaya çıkmaya başlar. İçinde sonsuzluğa gitme isteği belirir. Ancak bu isteğini gerçekleştirmeye çalışırken Edna, denizin can alıcı özelliğiyle yani, hayatın gerçekleriyle karşılaşır. Denizde önce idden gelen dürtülerine kapılarak haz ilkesine ulaşır, sonra da gerçeklik ilkesiyle karşılaşır.

Doğa kavramı ve doğanın acımasızlığını “*Kızıl Damga*” ve “*Uyanış*” romanlarında birlikte incelemek mümkündür. Her iki romanda da doğa önemli bir yer tutmaktadır. *Uyanış* romanında doğa, Edna’nın duygularını harekete geçiren, idden gelen arzu ve tutkularını tetikleyen bir etken olarak görülebilir. Edna doğada yalnız başına kalıp, sevgilisini düşünerek vakit geçirmeyi seven bir karakterdir. Ayrıca Edna, kendi benliğinin farkına ilk kez denizde varmıştır. Yüzmeyi öğrenip, doğa ile bütünleştiğinde, özgürlüğün ve sonsuzluğun anlamını kavrayıp, daha da özgürce yaşamak istemiştir. Doğa, Edna’nın sonsuzluk ve özgürlük duygularını uyandırmış, adeta Edna’nın idi gibi davranıp, onu isteklerini özgürce ve sorumsuzca gerçekleştirmeye yönlendirmiştir. *Kızıl Damga*’daki karakterlerin üzerinde de doğanın etkisi büyüktür. Örneğin Pearl, kendisini doğada çok rahat hissetmektedir. Pearl, ormandaki farklı bitkileri toplayarak kendisi için değişik oyunlar yaratır. Doğa ile iç içe yaşamaktan aldığı zevki, toplumda insanlarla birlikte iken alamaz. Hester da kendini ormanda daha özgür hisseder. Rahip ile buluşup, kaçma planını yaptıkları sahnede, doğa Hester’a damgadan kurtularak sonsuza dek özgürce yaşama isteği verir. Hester göğsündeki damgadan ilk kez burada kurtulur, saçlarını bonesinin altından çıkarır ve özgürlüğün tadına varır. Rahip Dimmesdale bile ormanda

tutkularını ve cinsellikli ilgili duygularını açığa vurur. İki sevgili el ele tutuşurlar ve hatta sonsuza kadar mutlu yaşayabilmek için, toplumun dayattığı kurallara karşı gelmeyi göze alarak Boston'dan kaçmayı düşünürler. Doğa onlara kucak açar ve bu arzularını onaylamış görünür. Bu belirtiler doğanın canlanmasından, güneşin ışınlarını onların üzerine göndermesinden anlaşılabilir. Doğa, onlara aşklarını yaşayabilmeleri, özgürce düşünmeleri ve davranmaları için fırsatlar tanır. Hem Edna, hem de Hester doğanın verdiği rahatlık hissini duymuşlardır. Doğa Freud'un terimlerinden olan idi sembolize etmiş, sonuçları düşünmeden, dış dünyanın tepkilerine ve tehlikelerine aldırmadan, sadece haz duygularını tatmin etmeye yarayacak kararlar aldırıştır.

Doğa bu iki karakteri bir yandan kucaklarken, diğer yandan onları sonuçları kötü olacak olaylara itmiştir. Natüralistlerin inandığı doğanın acımasızlığı, kuralsızlığı ve düzensizliği bu romanlarda açıkça görülmektedir. Edna'ya kucak açan, onun tutkularını, cinsel arzularını ve özgürlük düşüncelerini uyandıran deniz, romanın sonunda Edna'yı kollarına alarak öldürmüştür. Edna ilk uyanışını da son uyanışını da doğada yaşamıştır. Deniz önce onu kendine çekmiş, özgürlük duygusunu tattırılmış ve toplumun baskılarından kaçıp kurtulmak isteğine neden olmuş, daha sonra da onu yine içine çekerek, ölüme gitmeye teşvik etmiştir. Doğanın acımasızlığı burada belirgindir. Deniz, Edna'nın durumunda ona hem can vermiş, hem de canını almıştır. Doğuşunu yaşadığı yerde Edna, bu kez ölümü yaşamıştır. *Kızıl Damga*'da da Hester, önce doğanın kural tanımaz ve düzensizliğine kanarak özgürlüğünün tadına varmaya çalışmış, daha sonra da tüm özgürlük planları suya düşmüştür. Doğa, Hester'a da acımasızca davranmıştır. Önce umut verip, sonra tüm umutları geri almıştır.

Görüldüğü gibi, doğanın insanlara karşı acımasızlığı, kural tanımazlığı her iki romanda da belirgindir.

Uyanış romanının son bölümünde, Edna kendini denize atmadan önce okuyucu sakatlanmış bir kuş görür. “Yukarıda kanadı yaralı bir kuş havada kanat vuruyor, sakatlanmış, çırpına çırpına, aşağıya, suya doğru aşağı iniyordu” (Chopin 137). Dyer’a göre, “Bu kuş Edna’nın sonunun bir simgesidir. Kuş kafesten uçmuştur. Ancak sürekli kafeste yaşayan bir kuş serbest kalınca uçamaz ve sonunda ölmeye mahkûm olur” (114). Edna da yıllardır yaşadığı baskıcı toplumdan kurtulup, özgürlüğünü yaşamaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Çünkü hayat tehlikelerle doludur. Kuşun suya doğru düşmesi de yine denizin can alıcı özelliğini vurgulamaktadır. Kuş sembolizminden romanın önceki bölümlerinde de bahsedilmişti. Matmazel Reitz, sanatçı ya da farklı olmak isteyen bir kadının güçlü kanatlarının olması gerektiğini Edna’ya hatırlatmıştı. Sanatçı cesur olmalıydı. Görüldüğü gibi Edna’nın kanatları güçlü değildir. Doğanın ve toplumun gücüne direnememiştir. Edna, Reitz’in söylediklerini şimdi daha iyi anlamaktadır. Böyle bir ruh hali içinde Edna yavaş yavaş suya girmeye başlar. Bu sahneyi Chopin şu şekilde tasvir eder:

Köpüklü dalgacıklar beyaz ayaklarına doğru kıvrılıp, bileklerinde yılanlar gibi halkalandılar. Yürüdü. Su soğuktu ama yürümeyi sürdürdü. Su derindi ama beyaz bedenini kaldırdı, uzun, hızlı kulaçlarla yüzmeye başladı. Denizin dokunuşu duyumlara seslenir, yumuşacık, sımsıkı sarılır bedene. (138)

Edna denizle bütünleşmeyi, doğayla iç içe yaşamayı ister ancak, doğanın dost olmadığını okur da anlamıştır. Nitekim sular bir yılan gibi Edna’nın ayaklarını

sarmaktadır. Deniz Edna'yı hem bir dost ya da bir anne olarak kucaklamakta, hem de bir düşman gibi derinliklerine çekip onu öldürmektedir.

Bu son sahnede Edna'nın yenildiğini ya da zafer kazandığını algılamak okuyucunun hayal gücüne bırakılmıştır. Romanın son sahnesinin denizde geçmesi, Edna'nın toplumun kurallarını kabullenmeyip, topluma ve doğaya başkaldırıp kendi kaderini kendinin çizerek, yeniden doğuşunu sembolize ediyor olabilir. Bu açıdan Edna bir zafer kazanmıştır. Ancak, eğer bu sahnenin bir intihar sahnesi olduğu düşünülürse, Edna'nın bir birey olarak toplumla girdiği savaşta yenildiği söylenebilir. Romanın son cümlelerinde de ağaca bağlanmış bir köpeğin havlamasının duyulması her iki fikri de destekleyebilir. Edna geride önyargılara ve tabulara göre yaşayan birçok tekdüze yaşam bırakmıştır. Sonsuzluğa yüzerek onlardan farklılığını kanıtlamıştır. Bu açıdan zaferi kazanmıştır. Ancak bu düzenin değişmediği ve insanların bu köpek gibi geleneklere bağlı kalacakları düşünülürse, Edna'nın bu savaşı kaybettiği söylenebilir.

Edna'nın sonu konusundaki bu ikilemi romanın son cümlesi de desteklemektedir. Edna'nın ölüme gidişi sırasında doğa canlı ve hareketli olarak yansıtılmıştır. "Arılar vızıldıyor, havayı karanfillerin mis gibi kokusu dolduruyordu" (Chopin 138). İyimser bir bakış açısı ile, roman karanlık ve kasvetli bir doğa tasviri ile son bulmadığı için Edna'nın sonunun umutlu olduğu söylenebilir. Ancak arı ve çiçekler sembolik olarak ele alındığında Edna'nın sonunun umutsuz olduğu görülür. Elaine Showalter "*The Awakening as a Solitary Book*" adlı makalesinde Margaret Fuller'ın kadınlar ve erkekler hakkındaki bir düşüncesinden bahseder. Fuller, Showalter'ın alıntılıdığı bir konuda şöyle demektedir: "Kadın çiçektir, erkek ise arı. Arı çiçeğin balını alır ve götürür. Çiçek ölür. Arı kovanına iyice beslenmiş ve

toplumun aktif bir üyesi olarak geri döner” (53). Bu benzetme ile Kreol toplumun erkeklerinin zaferi kazandığı, Edna'nın kişiliğini alarak, kendi benliğini keşfetme isteğine engel olmak isteyerek, onu ölüme terk ettikleri yorumu da getirilebilir. Edna ölümüne doğru yüzerken arılar vızıldamakta; yani erkekler kadınlar üzerindeki egemenliklerini devam ettirmektedirler. Öyleyse bu ölümün, bir intihar mı yoksa bir kurtuluş mu olduğu okuyucunun yaratıcılığına ve bakış açısına bırakılmıştır.

Hester ile Edna'nın haz ilkesinin peşinden koşup, zina yaptıktan sonraki hayatlarını ve cezalandırılma şekillerini karşılaştırmalı olarak incelemek okurun bu karakterleri, toplumu ve romanların içeriklerini son bir kez gözden geçirmesine olanak sağlayabilir. Hester, göğsündeki kızıl damgayı ömür boyu taşıyarak cezasını fazlasıyla çekmiştir. Ancak kendisini toplumdan asla çekmemiştir. Toplum onu dışlamıştır, onunla alay etmiş, ona iğrenerek bakmıştır. Ama o, topluma yabancılaşmamıştır. Zor durumda olan insanlara yardım elini uzatmıştır. Halkın onu aşağılamasına rağmen o, kendisini insanlara faydalı olmaya yarayacak işlere adanmıştır. Hester, zamanla insanların kendisine bakış açısını değiştirmiştir. Okurun bu durumu A harfinin zamanla aldığı farklı anlamlardan çıkarması mümkündür. Hester, önceleri zina yaparak kocasını aldatmış suçlu bir kadın konumundayken, sonraları insanlara yardımcı olan, onların iyi ve kötü günlerinde yaptığı dikiş işleriyle yanlarında olan yetenekli, becerikli bir kadın konumuna ulaşmıştır. Çoğu insanın kendi suçlarını anlamasında yardımcı olmuştur. Hester'a ve kızıl damgayı bakan her kesimden birçok insan kendi işledikleri günahları hatırlayarak okura, aslında bütün insanların içinde idden gelen bu tür hayvansal isteklerin, dürtülerin ve tutkuların olabileceği mesajını vermektedir. Romanın sonlarına doğru Hester halkın gözünde bir melek mertebesine erişir. Hester, günahının bedelini ödediği için arınmış bir

karakter olarak ortaya çıkar; toplum ise, günahlarını içlerine saklayan ve bunları belli etmeden erdemli bir hayat sürüyormuşçasına davranan insanları barındıran bir yer olarak ortaya çıkar. Hester halkın gözündeki kötü izleniminden kurtularak, bir iyilik meleği konumuna geçer. Hester'daki kötü konumdan iyi bir konuma doğru gelişim, Edna karakterinde görülmemektedir. Edna kocasını aldattığı için kendini suçlamamaktadır. Hester'in suçunun hemen ardından karşılaştığı gerçeklik ilkesi ile Edna romanın sonuna kadar karşılaşmamıştır. Hester'in mantıklı ve tutarlı hal ve tavırları Edna'da gözlenmemektedir. Edna bütün sorumluluklarını hiçe sayarak, sadece kendisine haz verecek, kendi özgürlüğüne katkıda bulunacak işlerin peşinden koşar. Hester'in aksine çocuklarıyla hiç ilgilenmez. Kendisini çocuklarına feda etmeyi asla kabullenemez. Çocukları için sahip olduğu her şeyi feda edebileceğini ancak, kendisini ve benliğini asla feda edemeyeceğini söyler. Hester, Pearl için özgürlüğünden olur. Ormanda geçen rahiple buluşma sahnesinde göğsünden kızıl damgayı çıkarıp, bir an özgürlüğün tadını çıkarmayı düşündüğünde, kızının tepkisine maruz kalır ve damgayı tekrar göğsüne takar. Kızının geçimini sağlamak için çok çalışır ve ona en güzel kıyafetleri dikerek, en iyi şekilde bakımını sağlar. Günahından dolayı kendisini cezalandırmak, günahını kendisine sürekli hatırlatmak için dünyaya gelmiş olan kızına hayatını feda eder ve ona iyi bir gelecek sağlar. Edna karakterinde Hester da görülen fedakârlık görülmemektedir. Edna çocuklarıyla ilgilenmeyen, onların bakımını tamamen bakıcı bir kadına ve annesine devreden bir karakterdir. Onlardan uzak kaldığında kendisini rahat ve özgür hissetmektedir. Onlara bir anne şefkati ile yaklaşmamaktadır. Roman boyunca çocuklarına böylesi tavırlar gösteren Edna'nın romanın sonunda çocuklarını düşünerek intihar etmesi okura şaşırtıcı gelebilir. Adèle Ratignolle'ün yaşadığı doğum sahnesine şahit olduktan sonra

Edna'nın da gerçeklik ilkesiyle şiddetli bir şekilde karşılaşması gözlemlenir. Edna bir an çocuklarını ve onlara karşı sorumluluklarını düşünür. Sonunda sevgilisi tarafından da terk edilen Edna, bir duygu karmaşası yaşar. Aslında sevgilisinin onu terk etmesi onun için çok önemli değildir. Hayatında Robert olmazsa, bir başka erkek olabileceğini ve aynı duyguları bir başkası ile de yaşayabileceğini düşünür. Ancak çocukları konusundaki uyanışı Edna için çok sarsıcı olur. Edna, eğer yaşarsa, çocuklarının şerefi ve adı için yine toplumun isteklerine boyun eğip, kendi benliğini, kişiliğini feda edecektir. Bunları kabullenmektense, kendi hayatını feda etmeyi tercih eder. İntihar ederek çocuklarına kazandığı kişiliğini değil, hayatını feda etmiştir. Bu durum okurun şaşırmasına neden olur. Çünkü roman boyunca çocuklarına karşı sorumsuzca davranıp, onların yanında durmasına bile tahammül edemeyen bir kadının, romanın sonunda çocuklarının adını düşünerek kendini feda etmesi şaşırtıcıdır. Edna'nın bu intihar sahnesi okurun hayal gücüne bırakılmıştır. Yukarıda yapılan yorum dışında, onun belki de kendini cezalandırdığı ya da verdiği savaşı toplumdan kurtularak, özgürlüğe ve sonsuzluğa doğru giderek kazandığı da söylenebilir.

Tez boyunca anlatılanlar ışığında, Hester karakterinin okura daha sempatik bir şekilde tanıtıldığı, bir anlık bir heyecan yüzünden, hayatı boyunca damgalanan ve mütevazı bir hayat sürdürerek cezasını ömrünün sonuna kadar çeken bir kadın olarak Hester, okurda bir acıma duygusu uyandırmıştır. Edna ise romanın son sahnesine kadar belki de okurdan tepkiler almıştır. Çünkü rahat ve lüks bir yaşamı varken, kocası ilgisiz de olsa yanındayken, o cesurca davranıp, başka erkeklerle ilişkiler yaşamıştır. Yalnızca Robert Lebrun ile değil, Victor ile de ilişki yaşaması okurun

eleştirisine neden olmuş olabilir. Edna, Robert'i sevdiğini, yalnızca onu düşündüğünü söylerken, Victor ile cinsel ilişki yaşayarak okurdan eleştiri almıştır.

Bu doğrultuda Hester okurun hayal gücünde cezasından arınmış bir meleğe dönüşmüş, Edna da cezasını romanın sonunda çekerek intihar etmeye yönlendirilmiştir. Sonuçta, hangi yüzyılda ve hangi toplumda olursa olsun, tutkularının, cinsel istek ve arzularının ve özgürlük heveslerinin esiri olan her iki kadın karakterin de toplum tarafından cezalandırılmaya mahkûm edildikleri fikri çıkarılabilir. Bu fikirler ışığında yıllardır incelenmekte olan kadının toplumdaki yeri konusunun toplumun kadına bakış açısını değiştirmedeği sürece, bundan sonra da yüzyıllar boyu incelenmeye ve irdelenmeye devam edeceği açıktır.

SONUÇ

Nathaniel Hawthorne'un *Kızıl Damga* ve Kate Chopin'in *Uyanış* romanlarının analiz edildiği bu tez, 18. ve 19. yüzyıllarda cinsellik, aşk, tutku ve kadının toplumdaki yerinin psikanalitik ve formalist kuram doğrultusunda detaylı bir araştırmasını sunmaktadır. Sigmund Freud'un ortaya çıkardığı psikanalitik kuramın, edebi eserleri incelemede sıklıkla kullanıldığı daha önce belirtilmişti. Bu tezde de ele alınacak romanların psikanalitik kuram açısından incelenmeye elverişli oldukları saptanmış ve bu doğrultuda çalışmalar yapılmıştır. Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd* adlı eseri romanların analizinde önemli bir kaynak olmuştur. Romanlardaki kişilerin ruhsal özellikleri, iç dünyalarındaki gelişimler, kendileriyle ve toplumla yaşadıkları çelişki ve çatışmalar, psikanalitik kuramda sözü edilen kavramlarla yakından ilişkilidir. Bu bağlamda, romanların ayrıntılı olarak analiz edilmesi sürecinde bu kuram, araştırmacıya birçok olanak sunar. Formalist kuram ise, söz konusu romanlarda geçen simge ve sembollerin açıklanıp, eserlerin altında yatan anlamları ortaya çıkarmada kullanılan önemli bir yöntemdir ve hem okurun hem de araştırmacının karakterleri ve olayları farklı bakış açılarından ele almasını sağlamaktadır. Romanların incelenmesinde elverişli olan bu yöntemler doğrultusunda yapılan çalışma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Araştırmanın konusu olan romanlar farklı dönemlerde yazılmıştır; ancak, ele alınan sorunlar benzerlik göstermektedir. *Kızıl Damga* 18. yüzyılda yazılmıştır ve 17. yüzyılın yobaz, Püriten toplumundan ve bu toplumun kadına ve cinselliğe bakış açısından bahsetmektedir. *Uyanış* romanı ise, 19. yüzyılda yazılmıştır ve okura daha modern görünümlü bir toplumu ve kadınların bu toplumdaki yerini anlatmaktadır. Her

yapmış kadın karakterini okura daha sempatik ve kahramanca yansıtırken, Chopin kocasını aldatan ve özgürce yaşamayı isteyen kadın karakterini okurun eleştirisine maruz bırakmış ve romanın sonunda da intihara yönlendirerek onu bir bakıma cezalandırmıştır. Hawthorne, okurun ve toplumun gözünde Hester'i zina "suçu" işleyen günahkâr bir kadın karakterden melek mertebesine yükseltmiş, Chopin ise Edna'yı toplumun ve okurun gözünde değerini düşürecek bir konuma getirmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda bir sonuç çıkarmak gerekirse, Kate Chopin'in de bir kadın olarak hâlâ erkek egemen toplumun etkisinden kurtulamadığı, kadınların kendi inanç ve özgürlükleri doğrultusunda yaşama isteklerini henüz gerçekleştiremeyeceklerine inandığı söylenebilir. Bu durumdan Chopin'in kadınların özgürlüklerine kavuşabilmeleri için gerekli koşulların birçok toplumda oluşmadığına inandığı fikri çıkarılabilir. Daha iyimser bir açıdan bakıldığında ise, Chopin'in sonunda kaybetmeye mahkûm olsa da kendi benliğini ve toplumdaki yerini bulmak için toplumla çatışmaya girebilen, erkeklere başkaldırabilen bir kadın karakter yaratmakla, kadına bakış açısının değiştiği toplumların hayalini kurduğu da söylenebilir. Chopin'in, okuru Edna gibi bir karakterle tanıştırmak, bu karakterin diğer mücadeleci kadınlara örnek olmasını sağladığı da düşünülebilir.

Araştırma boyunca bu sonuçlara ulaşmada Freud'un hastalarını iyileştirmede kullandığı "bilinçaltındaki malzemenin ortaya çıkarılması" yöntemi etkili olmuştur. Başkişilerin geçmişleriyle ilgili bilgiler ve içinde buldukları durumla alakalı düşünceleri bu yöntemle açıklanmıştır. Freud'un bilinçaltı kavramı hakkında verdiği bilgiler doğrultusunda karakterlerin bilinçaltılarında bastırdıkları duygular ortaya çıkarılmıştır. Bu kavram ışığında şu sonuçlar elde edilmiştir: Her iki toplumda bulunan özellikle kadın karakterler cinsellik ve tutku dürtülerini yıllarca

bastırmışlardır. Bu özelliklerinin bir gün patlak vermesi sonucunda ise, bu karakterler hayatlarındaki dengeyi kaybetmişlerdir. Püriten toplumda hem kadın hem de erkek, her kesimden karakterde bu bastırma duygusu gözlenmiştir. Rahip Dimmesdale, yıllarca içindeki cinsellik duygusunu bastırmış; ancak romanın sonlarına doğru, ormanda geçen bir sahnede bu duygusunu ortaya çıkarabilmiştir. Tutkunun ve cinselliğin bilinçaltına atılması durumu toplumun diğer üyelerinde de görülmüştür. Hester'in göğsündeki damgaya bakan her kesimden birçok insan kendi içinde bir yerlerde tutkunun ve idden gelen dürtülerin gizli olduğunu hissetmiştir. Okur, psikanalitik yöntem ışığında bilinçaltında yatan bu gerçekleri çözümleyebilmiştir. Bastırma duygusu *Uyanış* romanının başkişisinde de açıkça görülmektedir. Edna da cinsellik ile ilgili bastırıldığı tüm duygularını yavaş yavaş farklı kişi, nesne ve olaylar yardımıyla açığa çıkarmıştır.

Bilinçaltındaki malzemeyi açığa çıkarmada formalist yaklaşımın da etkisi büyüktür. Olaylarda geçen simge ve semboller gizli duyguları açığa çıkarmada okura yardımcı olmaktadır. Bu bilgiler ışığında, her iki toplumda da Freud'un bahsettiği bilinçaltındaki bastırılmış duyguların hâkim olduğu gözlenmiştir. Toplumlar yüzyıllardır cinsellik duygularını bastırmaya çalışmıştır. Romanlarda anlatılmak istenen ise, tutku, aşk ve cinselliğin kadın erkek, toplumun her kesimindeki insanlarda sağlıklı bir yön olarak kabul edilip, yaşanması gerektiğidir. Bu duygular beklenmedik bir anda patlak verdiğinde, ortaya yıkıcı sonuçlar çıkabilmektedir.

Romanlardaki karakterler ve toplumların, psikanalitik kuramda önemli bir yer tutan id, ego ve süper ego kavramlarıyla da yakından ilişkili oldukları görülmüştür. Toplumların kadınlara, aşka ve cinselliğe karşı tutumlarını anlamada, birey toplum çatışması ve kadın erkek ilişkilerini kavramada bu terimler önemli rol oynamıştır. Bu

bağlamda yapılan incelemeler sonucunda, karakterlerde ego, id ve süper egonun uyumlu bir şekilde çalışmadığı gözlenmiştir. İdden gelen cinsellik ve saldırganlık dürtülerinin etkisinde kalan karakterler, yalnızca haz ilkesine ulaşmak isteyip, gönüllerince davranmışlardır. Bunların sonucunda ise, yıkıcı sonuçlarla karşılaşmışlardır. Bazen karakterlerin kendileri zihnin mantıklı bölmesini temsil eden egonun etkisinde kalmış; bazen de farklı karakterler bu görevi üstlenmiştir. Bu sayede karakterler doğru kararlar vermişlerdir. Eleştirici ve acımasız olan zihnin süper ego bölmesi de toplumla ilişkilendirilmiştir. Toplum, haz ilkesinin peşinden koşan kadınları eleştirmiş, gerçeklik ilkesi olarak onlara hayatın doğrularını göstermiş ve onları cezalandırmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda bir genelleme yapılırsa, karakterlerin cinsellik duygularını açığa çıkarıp, haz ilkesinin etkisinde kaldıkları, zihnin diğer bölmeleriyle uzlaşmadıkları ve sonunda cezalarını çektikleri söylenebilir. Görülmektedir ki, her iki toplum da gerçeklik ve ahlâk ilkelerine büyük önem vermektedirler. İnsanlarda doğal bir özellik olan cinsellik dürtülerine bu toplumlarda yer yoktur. Özellikle kadın karakterler bu isteklerini bastırmalı, idden gelen cinsellik istekleriyle dış dünyanın gerçeklerini uzlaştırmalıdır. Bu düşünceler ışığında, kadınların tutkularını yaşayıp, mutlu olmak istediklerinde, toplumun gerçeklik ve ahlâk ilkesi rolünde her zaman onların karşısında duracağı şeklinde bir genelleme yapılabilir.

Çalışmada ruhsal durumu incelenen tek çocuk karakter olan Pearl'ün oyunları ve kişiliği psikanalitik kuramda Freud'un bahsettiği fort/da oyunu ile açıklanmıştır. Bu incelemeler sonucunda şu görüşlere ulaşılmıştır: Çocuklar yaşadıkları olayları ve bastırdıkları duyguları oyunlarında yansıtırlar. Aynı olayları oyunlarında sürekli tekrarlarlar. Freud bu durumu, "yineleme zorlantısı" olarak adlandırır. Pearl'de,

annesinin göğsündeki harfe takıntılıdır ve sürekli o damgayla ilgili oyunlar yaratmaktadır. Bu sayede bastırıldığı duygularını açığa vurmaktadır. Annesinin ve kendisinin kabullenmek zorunda olduğu bu gerçeği oyunlarında yineleyerek, bu durumla yaşamaya alışmaya çalışmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak Freud'un söz konusu eserinde bahsettiği "geçmişin bir parçasını yeniden yaşayarak geçmişle uzlaşma" fikrinden bahsetmek mümkündür. Freud'un savunduğu bu iddia ile karakterlerin ruhsal durumları daha iyi algılanmıştır. Bu doğrultuda yapılan incelemeden şöyle bir genellemeye ulaşılabilir: Rahip Dimmesdale, geçmişte işlediği "günahını" kabullenip halka bunu itiraf ettiğinde, yani geçmişiyle uzlaşmayı başardığında, vicdan azabı ve suçluluk duygusundan kurtulabilmiştir. Hester da bir anlık tutkusunun esiri olup zina "suçunu" işledikten sonra, ancak bu gerçeğe uzlaşarak yaşantısını devam ettirebilmiştir. Öyleyse, karakterler ancak geçmişte gerçekleştirmiş oldukları olayları kabullenip, onlarla uzlaşarak bu günlerini yaşadıklarında mutlu olmayı başarabilmişlerdir.

Çalışma boyunca yapılan incelemeler gösteriyor ki, toplumlar kadınlara ve cinselliğe karşı bakış açılarını değiştirmemişlerdir. Bu durum romanların sonunda oldukça belirgindir. Edna, intihara yönlendirilerek cezalandırılmıştır. Hester ise tutkunun ve aşkın cezasını ömür boyu çekmiş, öldükten sonra bile rahiple yan yana getirilmemiştir. Her ikisi de cezalarını çekmelerine rağmen cesurca davranıp, tutkularını açığa çıkararak kişiliklerini kanıtlamışlardır. Hem Edna, hem de Hester aşk ve cinsellik dürtülerini bastırmayıp, toplumla baş edebilme yoluna girmişlerdir. Toplumun kurallarına boyun eğen edilgen bir obje olmaktan çıkarak, kendi ayakları üzerinde durup, kendi kişiliklerini bulmaya çalışmışlardır. Bu karakterler toplumun dayatmalarına karşı verdikleri savaşla diğer kadınlara örnek olmayı başarmışlardır.

Hester, yaşadıkları sonucunda gücünün farkına varmış, bu gücünü toplumdakilerin üzerinde kullanmıştır. Önceleri “ahlâki düşkünlüğünün” simgesini taşıdığı göğsü artık dertli başların yaslandığı yumuşak bir yastık olmuştur. Edna ise, kendi ayakları üzerinde durarak gücünü kanıtlamış, yaşadığı toplumun değer yargılarını hiçe sayarak, dilediği gibi bir yaşam sürmüştür. Sonunda da kendi benliğini bulmak için çatıştığı topluma ölümü pahasına bile geri dönmemiştir. Toplumun baskılarına tekrar maruz kalmaktansa, ölmeyi tercih etmiştir. Sonuç olarak, toplumun kadına karşı bakış açısı kolay kolay değiştirilemeyecek gibi görünse de, Edna ve Hester gibi, karşılaştıkları zorluklara cesurca başkaldırabilen ve erkek egemen toplumun dayatmalarına boyun eğmeyen kadınlar her zaman var olacaktır.

Eğri Demirci, Gamze, Nathaniel Hawthorne'un Kızıl Damga Romanı ile Kate Chopin'in Uyanış Romanının Sigmund Freud'un Psikanalitik Kuramı Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Belgin Elbir, 124 s.

ÖZET

Bu tezde Nathaniel Hawthorne'un Kızıl Damga romanı ile Kate Chopin'in Uyanış romanı Sigmund Freud'un psikanalitik kuramı açısından incelenmiştir. Freud'un Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd adlı eserinde bahsettiği bazı kuram ve kavramlar söz konusu romanlara uyarlanmıştır. Haz ilkesi kavramı ve sonrasında bu ilkenin gerçeklik ilkesi ile atışması durumu romanların başkişileri Edna ve Hester'a uyarlanarak incelenmiştir. Freud'un eserinde bahsettiği ego, id ve süper ego kavramları romanlardaki karakterlerde ve nesnelere incelenmiştir. Freud'un psikanaliz-hasta ilişkisi karakterlerin kendi arasında ve okur ile karakterler arasında irdelenmiştir. Tezin bazı bölümlerinde formalist yaklaşımdan faydalanılarak, simge ve semboller açıklanmaya çalışılmıştır. Freud'un geçmişle uzlaşma ve yineleme takıntısı gibi düşünceleri farklı karakterlere uyarlanmıştır.

Karakterlerin bilinçaltındaki düşünceleri ortaya çıkarılarak, analizleri yapılmış, okurun karakterlerin iç dünyalarını anlamalarına yardımcı olunmuştur. İnsanoğlunda egemen olan dürtülerden söz edilmiş, uygunsuz dürtülerin bastırılmasındaki süreç, karakterlerin yaşadıkları süreçlerle bağdaştırılmıştır. Freud'un ceza düşleri, suçluluk ve vicdan konularından da faydalanılmıştır. Kısacası, Freud'un psikanalitik yaklaşım kuramı hem romanın hem de karakterlerin ayrıntılarıyla incelenmesi konusunda okura ok yardımcı olmuştur.

Eğri Demirci, Gamze, The Analysis of Nathaniel Hawthorne's The Scarlet Letter and Kate Chopin's The Awakening by Sigmund Freud's Psychoanalytical Approach, Master's Thesis, Advisor: Prof. Dr. Belgin Elbir, 124 p.

ABSTRACT

This thesis aims to provide a psychoanalytic perspective in Nathaniel Hawthorne's The Scarlet Letter and Kate Chopin's The Awakening. The Introduction presents a discussion of psychoanalysis and why it is useful for analyzing literary works. In the first chapter, the psychoanalytical concepts of pleasure principle, reality principle, ego, id, superego, fort da game and life and death instincts are analyzed in relation to the characters in The Scarlet Letter. In the second chapter, two novels are compared and contrasted in terms of psychoanalytical concepts. The major characters' way of life, their personalities and their place in the society are discussed. The symbols in both of the novels are analyzed with the help of formalistic approach. The conclusion consists of the results found during the study.

KAYNAKÇA

- Baym, Nina. "Passion and Authority in *The Scarlet Letter*." The Critical Response to Nathaniel Hawthorne's *The Scarlet Letter*. Ed. Gary Scharnhorst. New York: Greenwood Press, 1992. 186-194.
- Bell, Michael Davitt. "Arts of Deception." New Essays on The Scarlet Letter. Ed. Michael J. Colacurcio. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. 29-57.
- Bercovitch, Sacvan: The Office of The Scarlet Letter. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1991.
- Bloom, Harold. Introduction. Nathaniel Hawthorne's *The Scarlet Letter*. By Bloom. Ed. Harold Bloom. New York: Chelsea House Publishers, 1986. 1-9.
- Chevalier, Jean, and Alain Gheerbrant. A Dictionary of Symbols. 2nd ed. Trans. John Buchanan-Brown. Great Britain: Blackwell Publishers, 1982.
- Chopin, Kate. Uyanış. Trans. Necla Aytür. İstanbul: Adam Yayınları, 1990.
- Daco, Pierre. Çağdaş Psikolojinin Olağanüstü Başarıları. Trans. O.A.Gürün. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1989.
- Dyer, Joyce. "A Green and Yellow Parrot." The Awakening: A Novel of Beginnings. Ed. Robert Lecker. New York: Twayne Publishers, 1993. 33-43.
- "Keeping up with the Procession." The Awakening: A Novel of Beginnings. Ed. Robert Lecker. New York: Twayne Publishers, 1993. 43-117.
- Eisinger, Chester E. "Pearl and the Puritan Heritage." The Critical Response to Nathaniel Hawthorne's *The Scarlet Letter*. Ed. Gary Scharnhorst. New York: Greenwood Press, 1992. 158-167.
- Ewell, Barbara C. Kate Chopin. New York: The Ungar Publishing Company, 1986.

- Freud, Sigmund. "Ben ve İd." Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd. Trans. Ali Babaoğlu. İstanbul: Metis Yayınları, 2001. 71-117.
- "Haz İlkesinin Ötesinde." Haz İlkesinin Ötesinde Ben ve İd. Trans. Ali Babaoğlu. İstanbul: Metis Yayınları, 2001. 21-71.
- Geçtan, Engin. Psikanaliz ve Sonrası. 4th ed. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1990.
- Gilmore, Michael T. "Revolt Against Nature: The Problematic Modernism of *The Awakening*." New Essays on The Awakening. Ed. Emory Elliott. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. 59-89.
- Göka, Erol, and M.Hakan Türkçapar. Freud. İstanbul: Ağaç Yayıncılık, 1992.
- Greiner, Donald J. Adultery in the American Novel. Columbia: University of South Carolina Press, 1985.
- Guerin, Wilfred L., et al. A Handbook of Critical Approaches to Literature. New York: Oxford University Press, 1992.
- Hawthorne, Nathaniel. Kızıl Damga. Trans. Utku İlban Coşkunoğlu. İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2005.
- Hoder-Salmon, Marilyn. Kate Chopin's The Awakening. Gainesville: University Press of Florida, 1992.
- Holland, Norman N., "A Psychoanalytic Critic." The Critical I. New York: Columbia University Press, 1992. 82-92.
- Kaul, A.N. "*The Scarlet Letter* and Puritan Ethics." Nathaniel Hawthorne's The Scarlet Letter. Ed. Harold Bloom. New York: Chelsea House Publishers, 1986. 9-21.
- Lattin, Patricia Hopkins. "Childbirth and Motherhood in *The Awakening* and in *Athénaise*." Approaches to Teaching Chopin's The Awakening. Ed. Bernard Koloski. New York: The Modern Language Association of America, 1988. 34-40.

- Leder, Priscilla. "Land's End: *The Awakening* and 19th-Century Literary Tradition." Critical Essays on Kate Chopin. Ed. Alice Hall Petry. New York: G.K.Hall & Co, 1996. 237-250.
- Martin, Wendy. Introduction. New Essays on The Awakening. By Martin. Ed. Emory Elliott. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. 1-33.
- Miller, Edwin Haviland. Salem is My Dwelling Place. Iowa City: University of Iowa Press, 1991.
- Miller, Perry. The American Puritans. New York: Doubleday & Company, Inc., 1956.
- Moore, Margaret B. The Salem World of Nathaniel Hawthorne. Columbia and London: University of Missouri Press, 1998.
- Morgan, Edmund S. The Puritan Family. New York: Harper & Row Publishers, 1966.
- Özbek, Yılmaz. "Psikanalitik ve Biyografik Yöntemin Ayrışmazlığı Üzerine." Edebiyat ve Psikanaliz. Ed. Mahmut Arlı. Konya: Çizgi Kitabevi, 1997. 1-19.
- Rimmon-Kenan, Shlomith. Discourse in Psychoanalysis and Literature. New York: Methuen, 1987.
- Seidel, Kathryn Lee. "Picture Perfect: Painting in *The Awakening*." Critical Essays on Kate Chopin. Ed. Alice Hall Petry. New York: G.K.Hall & Co, 1996. 227-237.
- Seyersted, Per. "Edna and the Female Condition." Kate Chopin: A Critical Biography. Ed. Per Seyersted. Baton Rouge and London: Louisiana State University Press, 1980. 134-160.

- Showalter, Elaine. "Tradition and Female Talent: *The Awakening* as a Solitary Book." New Essays on The Awakening. Ed. Emory Elliott. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. 33-59.
- Skura, Meredith Anne. The Literary Use of The Psychoanalytic Process. New Haven and London: Yale University Press, 1981.
- Swann, Charles. Nathaniel Hawthorne: Tradition and Revolution. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Todd, Robert E. "The Magna Mater Archetype." The Critical Response to Nathaniel Hawthorne's The Scarlet Letter. Ed. Gary Scharnhorst. New York: Greenwood Press, 1992. 194-202.
- Tura, Saffet Murat. Freud'dan Lacan'a Psikanaliz. İstanbul: Renk Yayınevi, 1989.
- Turner, Arlin. Nathaniel Hawthorne: A Biography. New York: Oxford University Press, 1980.
- Vice, Sue. Psychoanalytic Criticism. Chelsea: Polity Press, 1996.
- Walker, Nancy A. Case Studies in Contemporary Criticism. New York: Bedford Books of St. Martin's Press, 1993.
- Webster, Roger. Studying Literary Theory. London: Hodder & Stoughton, 1990.
- Wright, Elizabeth. Psychoanalytic Criticism: Theory in Practice. London and New York: Methuen, 1984.